Vlaamse Regering

Voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht

Op voorstel van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin;

Na beraadslaging,

DE VLAAMSE REGERING BESLUIT:

De Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Hoofdstuk 1. Inleidende bepalingen

Artikel 1. Dit decreet regelt een gemeenschapsaangelegenheid.

Hoofdstuk 2. Wijzigingen van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht

Art. 2. In artikel 1 van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht wordt het volgende opschrift ingevoegd:

"Algemene bepalingen
";

Art. 3. In artikel 2 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij de decreten van 12 juli 2013, 15 juli 2016, 3 februari 2017 en 8 juni 2018, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het volgende opschrift wordt ingevoegd:

"Definities
";

2° in paragraaf 1 wordt een punt 1°/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"1°/1 context: het sociale netwerk rond de minderjarige en rond de ouders van die minderjarige en, in voorkomend geval, de opvoedingsverantwoordelijken van die minderjarige, dat afhankelijk van de hulpvraag van die personen van betekenis is. Het sociale netwerk omvat ook steunfiguren;";

3° in paragraaf 1 worden punt 4° en punt 5° vervangen door wat volgt:

"4° residentiele jeugdhulpverlening: jeugdhulpverlening met een verblijfscomponent waar een minderjarige aan toevertrouwd wordt;
5° semi-residentiele jeugdhulpverlening: collectieve dagondersteuning zonder overnachting;";

4° in paragraaf 1, 12°, wordt de zinsnede "artikel 2, 6°, c) en d)" vervangen door de zinsnede "artikel 2, 6°, a) en d)";

5° in paragraaf 1, 13°, wordt de zinsnede "artikel 2, 6°, c) en d)" vervangen door de zinsnede "artikel 2, 6°, a) en d)";

6° in paragraaf 1 wordt een punt 16°/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"16°/1 sanctie: de maatregel die genomen wordt ten aanzien van de minderjarige naar aanleiding van regel- en normoverschrijdend gedrag, als de situatie gede-escaleerd is. Deze maatregel verschilt van de sanctie die kan worden opgelegd door de jeugdrechtbank, vermeld in artikel 2, 19° van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht;";

7° aan paragraaf 1 worden een punt 21° tot en met punt 28° toegevoegd, die luiden als volgt:

"21° gemeenschapsinstelling: een gemeenschapsinstelling als vermeld in artikel 2, 4°, van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht;
22° het Vlaams detentiecentrum: een instelling of afdeling van de gemeenschapsinstelling, bevoegd voor de uitvoering van de voorlopige hechtenis of de gevangenisstraf ten aanzien van uit handen gegeven jongeren tot de maximale leeftijd van drieentwintig jaar op basis van artikel 12 van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 april 2019 tot inrichting van de gemeenschapsinstellingen en tot uitvoering van diverse bepalingen van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht;
23° de Commissie van toezicht: de Commissie van Toezicht voor jeugdinstellingen, die werd opgericht op basis van artikel 16 van het decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris en houdende oprichting van een Commissie van Toezicht met betrekking tot voorzieningen voor vrijheidsbenemende opvang van kinderen en jongeren;
24° voorziening met mandaat tot geslotenheid: het Vlaams detentiecentrum, een gemeenschapsinstelling of een voorziening die erkend is op basis van artikel 15 of 27/2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 april 2019 betreffende de

erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor voorzieningen in de jeugdhulp die onder toezicht staat van de Commissie van toezicht;
25° afzondering: het verblijf van een persoon in een individuele afzonderingskamer die daarvoor speciaal is ingericht of het verblijf van een persoon in een ander lokaal voor één persoon dat de persoon niet zelfstandig kan verlaten;
26° afzonderingskamer: een specifieke, veilig ingerichte, hoog beveiligde ruimte, die de persoon niet zelfstandig kan verlaten;
27° fixatie: elke handeling of elk gebruik van materiaal of medicatie die de bewegingsvrijheid van personen beperkt, verhindert of belemmert, waarbij de personen niet zelfstandig hun bewegingsvrijheid kunnen herwinnen;
28° ontwikkelingsgericht leefklimaat: een ontwikkelingsgericht leefklimaat omvat de kwaliteit van de fysieke en sociale omgeving. In een ontwikkelingsgericht leefklimaat wordt voorzien in voldoende en noodzakelijke voorwaarden voor fysieke en mentale gezondheid, welzijn, contact, veiligheid en persoonlijke groei van minderjarigen. In een ontwikkelingsgericht leefklimaat worden minderjarigen behandeld met respect voor hun integriteit en menselijke waardigheid en de kinder- en mensenrechten en ook met respect voor hun persoonlijke autonomie. Een ontwikkelingsgericht leefklimaat is in voorkomend geval gericht op herstel en in elk geval op succesvolle participatie in de maatschappij. De relatie tussen de minderjarige, de begeleider en de ruimere omgeving is daarin essentieel;
29° vrijheidsbeperkende maatregelen: alle maatregelen die een beperking van de keuzevrijheid of de bewegingsvrijheid of contact met de buitenwereld van de minderjarige inhouden.";

8° paragraaf 2 wordt opgeheven.

Art. 4. In artikel 3 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij de decreten van 8 juni 2018, 15 februari 2019 en 15 maart 2019, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het volgende opschrift wordt ingevoegd:

"Toepassingsgebied
";

2° in paragraaf 1, eerste lid, wordt tussen de woorden "de gemeenschapsinstelling" en de woorden "en de sociale dienst" de zinsnede ", het Vlaams detentiecentrum" ingevoegd;

3° aan paragraaf 1, tweede lid, worden de volgende zinnen toegevoegd:

"Artikel 12/8, 15/3 en 28 tot en met 28/7 zijn niet van toepassing op het Vlaams detentiecentrum. Voor het omgaan met persoonlijke bezittingen, het gebruik van fouillering en het omgaan met afzondering en fixatie wordt verwezen naar de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden.";

4° paragraaf 1/1 wordt vervangen door wat volgt:

"§1/1. De rechten, vermeld in dit decreet, zijn ook van toepassing op meerderjarigen ten aanzien van wie jeugdhulpverlening wordt georganiseerd en meerderjarigen ten aanzien van wie een reactie loopt in het kader van artikel 2, 17° van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, of die in het Vlaams detentiecentrum verblijven, met uitzondering van de rechten, vermeld in artikel 4, artikel 11, §3, artikel 22, §2, tweede lid, 3°, en §5, artikel 24, §2, en artikel 28, §2, 3°, van dit decreet.".

Art. 5. In artikel 4 van hetzelfde decreet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het volgende opschrift wordt ingevoegd:

"Bekwaamheid van de minderjarige
";

2° paragraaf twee wordt vervangen door wat volgt:

"§2. In afwijking van paragraaf 1, oefenen de minderjarigen de rechten, vermeld in artikel 8, 13 en 22, zelfstandig uit op voorwaarde dat de minderjarigen tot een redelijke beoordeling van hun belangen in staat zijn, rekening houdend met de leeftijd, de ontwikkeling en de maturiteit van de minderjarigen. De minderjarigen van twaalf jaar of ouder worden vermoed in staat te zijn tot een redelijke beoordeling van hun belangen.".

Art. 6. Artikel 5 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

"Art. 5. Belang van de minderjarige

Het belang van de minderjarige vormt de belangrijkste overweging en vereist dat de minderjarige gepaste bescherming en zorg krijgt.

Bij het vaststellen en het toepassen van het belang van de minderjarige wordt rekening gehouden met de mening van de minderjarige na dialoog als vermeld in artikel 16.

Bij het vaststellen en toepassen van het belang van de minderjarige wordt ook ten minste rekening gehouden met de identiteit van de minderjarige, diens fysieke en emotionele noden, het belang van het netwerk voor de minderjarige, de veiligheid en gezondheid van de minderjarige, de individuele kwetsbaarheid van de minderjarige en de ontwikkelingskansen voor de minderjarige.

Bij de vaststelling van het belang van de minderjarige is ook respect vereist voor de mening en voor de verantwoordelijkheden van de ouders.".

Art. 7. In artikel 6 van hetzelfde decreet wordt het volgende opschrift ingevoegd:

"Toepassing rechten zonder onderscheid
".

Art. 8. Artikel 7 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

"Art. 7. Recht op jeugdhulp

Binnen het beschikbare jeugdhulpaanbod heeft de minderjarige recht op jeugdhulp op maat als vermeld in artikel 6 van het decreet integrale jeugdhulp. Jeugdhulp omvat ook afsluiting en nazorg. In de jeugdhulp en het begeleidingstraject heeft de minderjarige het recht om zo gewoon mogelijk op te groeien.".

Art. 9. In artikel 8 van hetzelfde decreet wordt het volgende opschrift ingevoegd:

"Recht op vrije keuze voor buitengerechtelijke jeugdhulp
".

Art. 10. In artikel 9 van hetzelfde decreet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het volgende opschrift wordt ingevoegd:

"Recht op vrije keuze van jeugdhulpaanbieder
";

2° de woorden "zijn keuze" worden vervangen door de woorden "die keuze".

Art. 11. In artikel 10 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het volgende opschrift wordt ingevoegd:

"Recht om de interventie van een jeugdhulpverlener te weigeren
";

2° in paragraaf 1, tweede lid wordt de zin "De minderjarige heeft het recht om een schriftelijke motivering van die weigering aan zijn dossier te laten toevoegen." vervangen door de zin "De minderjarige heeft het recht om een schriftelijke motivering van de voormelde weigering aan diens dossier te laten toevoegen.".

Art. 12. Artikel 11 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij het decreet van 3 februari 2017, wordt vervangen door wat volgt:

"Art. 11. Recht op informatie

§1. De minderjarige heeft recht op duidelijke, toereikende, begrijpelijke en ondersteunende informatie op maat over diens begeleidingstraject, over de jeugdhulp en over alle zaken die daarmee verband houden, met inbegrip van de rechten van minderjarigen geregeld in dit decreet.

§2. Bij de opstart van en tijdens het verblijf heeft de minderjarige recht op een open dialoog waarin besproken wordt waarom de minderjarige in de jeugdhulpvoorziening of in pleegzorg verblijft, op welke wijze het leven er georganiseerd wordt, welke regels en afspraken er zijn en op welke wijze daarmee wordt omgegaan.

Conform paragraaf 1 krijgen de minderjarigen bij de opstart van het verblijf informatie over hun rechten, en in het bijzonder over:

1° het recht om met hun vertrouwenspersoon en in voorkomend geval hun advocaat te communiceren;
2° de rol van het personeel of de pleegzorgers;
3° de klachtmechanismes.

In een gemeenschapsinstelling en het Vlaams detentiecentrum betreft de informatie, vermeld in dit artikel, ook het recht om hoger beroep aan te tekenen tegen de plaatsingsbeslissing.

Als persoonsgegevens verwerkt worden met cameratoezicht of andere methoden van toezicht die een belangrijke inbreuk op de privacy inhouden, wordt de minderjarige voorafgaand en in duidelijke en eenvoudige taal geïnformeerd over de modaliteiten van het voormelde toezicht, met behoud van de toepassing van de bepalingen van deze afdeling, afdeling 5 en indien van toepassing, de wetgeving over de regeling van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's. De minderjarige wordt minstens geïnformeerd over de duurtijd van de verwerking en het recht op toegang tot, inzage in en aanpassing van de opnames.

Jeugdhulpvoorzieningen die vrijheidsbeperkende maatregelen toepassen, nemen de mogelijke vrijheidsbeperkende afspraken door, met in het bijzonder de afspraken over afzondering en fixatie, vermeld in artikel 28/1 tot en met 28/7.

Na de dialoog, vermeld in het eerste lid, ontvangt de minderjarige documentatie waarin de informatie, vermeld in dit artikel, toegankelijk wordt beschreven en op regelmatige tijdstippen in de loop van het begeleidingstraject van de minderjarige wordt herhaald.

Een voorziening met mandaat tot geslotenheid geeft de minderjarige bij opname de informatie die door de Commissie van Toezicht ter beschikking wordt gesteld.

§3. In het belang van de minderjarige, vermeld in artikel 5, kan worden beslist om de minderjarige niet te informeren over bepaalde zaken met betrekking tot de minderjarige of de context van de minderjarige. Een dergelijke beslissing wordt gemotiveerd en in het dossier van de minderjarige opgenomen. De vertrouwenspersoon, vermeld in artikel 24, heeft het recht om over de voormelde zaken geconsulteerd en geïnformeerd te worden.".

Art. 13. Artikel 12 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

"Art. 12. Recht op begrijpelijke en ondersteunde communicatie

De communicatie met de minderjarige verloopt in een begrijpelijke en als dat nodig is een ondersteunde taal, die is afgestemd op de leeftijd, maturiteit en ontwikkeling van de minderjarige. De Vlaamse Regering bepaalt op welke wijze het voormelde recht wordt nageleefd ten aanzien van anderstalige minderjarigen.".

Art. 14. In hoofdstuk V van hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt een afdeling 4/1 ingevoegd, die luidt als volgt:

"Afdeling 4/1. Recht op onderwijs, tijdsbesteding, vrije tijd en arbeid".

Art. 15. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt in afdeling 4/1, ingevoegd bij artikel 12, een artikel 12/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 12/1. Recht op onderwijs

§1. De minderjarige aan wie residentiele jeugdhulpverlening verleend wordt, heeft recht op kwalitatief onderwijs dat zo veel als mogelijk aangepast is aan diens behoeften en vaardigheden.

Zonder afbreuk te doen aan de verantwoordelijkheden en mogelijkheden van de ouders, en in voorkomend geval, de opvoedingsverantwoordelijken, ondersteunt de jeugdhulpvoorziening de minderjarige waar nodig in het voormelde schoolse traject, bij voorkeur in een erkende school buiten de jeugdhulpvoorziening.

§2. Als onderwijs in een school buiten de jeugdhulpvoorziening in het kader van het mandaat tot beslotenheid en ingevolge een beslissing van de jeugdrechter niet mogelijk is, wordt het onderwijs voor de minderjarige in de jeugdhulpvoorziening georganiseerd door een erkende onderwijsinstelling. Het onderwijs dat in de periode van het verblijf wordt geboden, sluit zo veel als mogelijk aan op de onderwijsloopbaan van de minderjarige.

§3. De jeugdhulpvoorziening informeert de minderjarige over de mogelijkheden tot het behalen van een diploma of getuigschrift.".

Art. 16. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt in dezelfde afdeling 4/1 een artikel 12/2 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 12/2. Recht op tijdsbesteding

Zonder afbreuk te doen aan het recht op onderwijs heeft de minderjarige die in pleegzorg of in een jeugdhulpvoorziening verblijft, recht op tijdsbesteding op maat van de minderjarige. De voormelde tijdsbesteding wordt door de jeugdhulpvoorziening, door een andere organisatie of door de minderjarige georganiseerd.".

Art. 17. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt in dezelfde afdeling 4/1 een artikel 12/3 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 12/3. Recht op vrije tijd

§1. De minderjarige die in pleegzorg of in een jeugdhulpvoorziening verblijft, heeft dagelijks recht op vrije tijd. De voormelde vrije tijd kan georganiseerde en in elk geval ongeorganiseerde vrije tijd zijn. De minderjarige kan tijdens de voormelde vrije tijd individueel of collectief, een intellectuele, culturele, sociale, artistieke of fysieke activiteit uitoefenen, binnen of buiten de jeugdhulpvoorziening, passend binnen het begeleidingstraject van de minderjarige, desgevallend afgestemd met de jeugdrechter overeenkomstig artikel 27, §3 van het jeugddelinquentiedecreet. De minderjarige heeft voor de voormelde vrije tijd ook toegang tot de eigen kamer.

§2. De minderjarige die het Vlaams detentiecentrum wenst te verlaten om een van de in paragraaf 1 omschreven activiteiten uit te oefenen, kan dat alleen als dat in overeenstemming is met het individueel detentieplan en met de wijze van strafuitvoering die op diegene van toepassing is.".

Art. 18. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt in dezelfde afdeling 4/1 een artikel 12/4 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 12/4. Recht op fysieke activiteit

De minderjarige die in pleegzorg of in een jeugdhulpvoorziening verblijft, heeft recht op dagelijkse fysieke activiteit en op tijdsbesteding in de buitenlucht.".

Art. 19. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt in dezelfde afdeling 4/1 een artikel 12/5 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 12/5. Recht op arbeid

De minderjarige die in pleegzorg of in een jeugdhulpvoorziening verblijft, heeft recht op arbeid en op de vrije keuze van arbeid met behoud van de toepassing van de bepalingen van de Arbeidswet van 16 maart 1971 en als de opdracht en de organisatie van de jeugdhulpaanbieder dat toelaten.

De tewerkstelling, vermeld in het eerste lid, gebeurt bij voorkeur in de samenleving, op maat van de minderjarige en passend binnen het begeleidingstraject van de minderjarige. Als een voorziening toch zelf tewerkstelling voorziet, gebeurt de tewerkstelling met gelijkaardige organisatie en methoden als in de samenleving.
Onderwijs en beroepsopleiding hebben voorrang op het recht op arbeid. Zolang de minderjarige onderworpen is aan de leerplicht, kan die alleen arbeid verrichten buiten de schooluren en buiten de werkdagen en werkuren van de beroepsopleiding.".

Art. 20. In hoofdstuk V van hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt het opschrift van afdeling 5 vervangen door wat volgt:

"Afdeling 5. Recht op respect voor het privé- en familieleven".

Art. 21. In hoofdstuk 5, afdeling 5, van hetzelfde decreet wordt een artikel 12/6 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 12/6. Recht op respect voor de persoonlijke levenssfeer en de bescherming van persoonsgegevens

§1. De minderjarige heeft recht op respect voor diens persoonlijke levenssfeer, met inbegrip van al de volgende aspecten:

1° een respectvolle omgang met diens politieke, filosofische, ideologische of religieuze overtuiging, identiteit, genderidentiteit en seksuele geaardheid;
2° het recht op overleg over de verblijfsomstandigheden bij semi-residentiele of residentiele jeugdhulpverlening of bij verblijf in een gemeenschapsinstelling of het Vlaams Detentiecentrum.".

§2. De minderjarige heeft recht op de bescherming van diens persoonsgegevens, met behoud van de toepassing van de bepalingen van afdeling 7.

Art. 22. In hoofdstuk V, afdeling 5, van hetzelfde decreet wordt een artikel 12/7 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 12/7. Recht op verblijf in een gepaste, individuele kamer

§1. De minderjarige die in pleegzorg of in een jeugdhulpvoorziening verblijft, verblijft in een individuele kamer.

In het belang van de minderjarige kan van het eerste lid worden afgeweken. De voormelde afwijking wordt gemotiveerd.

§2. De kamer waar de minderjarige in verblijft, voldoet aan al de volgende voorwaarden:
1° ze is proper;
2° ze is in goede staat;
3° er is een mogelijkheid tot verluchting en rechtstreeks daglicht;
4° ze is aangepast aan de noden van de minderjarige.

De minderjarige kan de kamer, vermeld in het eerste lid, naar eigen wensen inrichten, rekening houdend met het huishoudelijk reglement van de jeugdhulpvoorziening. De Vlaamse Regering kan verduidelijkende en aanvullende voorwaarden bepalen waaraan een kamer moet voldoen.".

Art. 23. In hoofdstuk V, afdeling 5, van hetzelfde decreet wordt een artikel 12/8 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 12/8. Recht op persoonlijke bezittingen

§1. De minderjarige die in pleegzorg of in een jeugdhulpvoorziening verblijft, beschikt over en zorgt voor diens persoonlijke bezittingen. De minderjarige kan die bezittingen bewaren in de eigen kamer of in een persoonlijke opbergruimte.

De jeugdhulpaanbieder kan voorwerpen die het samenwonen en de veiligheid van de minderjarige in het gedrang kunnen brengen, verbieden en indien nodig in bewaring nemen.

De jeugdhulpvoorziening omschrijft in het huishoudelijk reglement op welke soort voorwerpen het tweede lid van toepassing is en op welke wijze daar in dialoog mee wordt omgegaan, en ze informeert de minderjarige daarover.

§2. De jeugdhulpvoorziening zorgt ervoor dat de minderjarige een archief krijgt met spullen en documenten die de minderjarige persoonlijk toebehoren, opdat de minderjarige het verblijf in pleegzorg of in een jeugdhulpvoorziening kan reconstrueren.".

Art. 24. In hoofdstuk V, afdeling 5, van hetzelfde decreet wordt een artikel 12/9 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 12/9. Recht op eigen kleding

De minderjarige die in pleegzorg of een jeugdhulpvoorziening verblijft, draagt de eigen kleding en schoenen. De jeugdhulpvoorziening waakt er mee over dat die kleding en schoenen aangepast zijn aan de sociale- en weersomstandigheden en biedt in voorkomend geval tijdelijk geschikte kleding en schoenen aan. Het huishoudelijk reglement kan bepalen dat voor specifieke activiteiten specifieke, eventueel door de voorziening ter beschikking gestelde, kleding en schoenen, moeten worden gedragen of dat er bepaalde beperkingen gelden op het dragen van sommige kledingstukken in specifieke situaties.".

Art. 25. In hoofdstuk V, afdeling 5, van hetzelfde decreet wordt een artikel 12/10 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 12/10. Recht op hygiene

De minderjarige die verblijft in pleegzorg of in een jeugdhulpvoorziening, heeft het recht om de eigen persoonlijke hygiene te onderhouden, in veilige en hygienische omstandigheden.".

Art. 26. Artikel 13 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

"Art. 13. Recht om niet van ouders gescheiden te worden

Een minderjarige kan niet tegen diens wil van de ouders worden gescheiden, tenzij een rechterlijke beslissing dat beveelt.".

Art. 27. Artikel 14 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

"Art 14. Recht op contact met familie

Als een residentiele maatregelen in de jeugdhulpverlening of een residentiele maatregel na een rechterlijke beslissing in het kader van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht de minderjarige scheidt van een ouder of opvoedingsverantwoordelijke, van een broer of zus, of van een halfbroer of halfzus, heeft de minderjarige recht op informatie over die persoon en ook recht op regelmatig, persoonlijk en rechtstreeks contact met die persoon, tenzij dat in strijd is met een rechterlijke beslissing. In het belang van de minderjarige, vermeld in artikel 5, kan de jeugdhulpaanbieder in afwachting van een rechterlijke beslissing het persoonlijk en rechtstreeks contact tijdelijk opschorten. De voormelde tijdelijke opschorting wordt uitvoerig gemotiveerd in het dossier van de minderjarige.

Gevoelige informatie over een ouder, opvoedingsverantwoordelijke, broer of zus, of halfbroer of halfzus wordt op een zodanige manier verstrekt dat het welzijn van de minderjarige zo min mogelijk wordt geschaad.".

Art. 28. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt een artikel 14/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 14/1. Recht op bezoek

§1. Met behoud van de toepassing van artikel 14 heeft de minderjarige die in pleegzorg of in een jeugdhulpvoorziening verblijft recht op regelmatig bezoek van personen naar keuze vanaf het moment van aankomst.
Bij verblijf in een jeugdhulpvoorziening bepaalt de jeugdhulpvoorziening de bezoekregeling in het huishoudelijk reglement en. De jeugdhulpvoorziening levert gepaste inspanningen om dat bezoek mogelijk te maken en zorgt ervoor dat het bezoek plaatsvindt in een huiselijke sfeer. De organisatie van het bezoek wordt afgestemd met het traject van de minderjarige.

§2. Het recht op bezoek kan alleen worden beperkt door:
1° een rechterlijke beslissing, gemotiveerd in het belang van de minderjarige;
2° een beslissing van de jeugdhulpvoorziening als al de volgende voorwaarden zijn vervuld:
   a) de gepaste inspanningen, vermeld in paragraaf 1, maken het recht op bezoek niet mogelijk;
   b) de beperking betreft alleen het bezoek van specifieke personen;
   c) de beslissing wordt genomen in afwachting van een rechterlijke beslissing, na een individuele beoordeling;
   d) de beslissing wordt genomen met het oog op de veiligheid van de minderjarige;
3° een beslissing van een gemeenschapsinstelling of het Vlaams Detentiecentrum, die in afwijking van het eerste lid, 2°, c) het bezoek met specifieke personen kunnen beperken, na een individuele beoordeling en met het oog op het handhaven van de orde of de veiligheid, zonder daarbij een rechterlijke beslissing af te wachten.

In het geval, vermeld in het eerste lid, 2° en 3° wordt de noodzaak van de tijdelijke opschorting uitvoerig besproken met de minderjarige, gekaderd in het begeleidingstraject van de minderjarige en uitvoerig gemotiveerd in het dossier

van de minderjarige. De beperking is maximaal veertien dagen geldig. De voormelde periode kan maar één keer worden verlengd met dezelfde termijn. De beperking wordt ter kennis gebracht van de jeugdrechter en in het geval, vermeld in het eerste lid, 2°, aan de jeugdrechter voorgelegd die ook kan beslissen om de beperking te verlengen tot na de termijn van 28 dagen.

§3. De organisatie van het bezoek kan worden beperkt door:

1° een rechterlijke beslissing, gemotiveerd in het belang van de minderjarige;

2° een beslissing van de jeugdhulpvoorziening, op voorwaarde dat de aard van de beperking wordt bepaald in het huishoudelijk reglement en alleen met het oog op het handhaven van de orde of de veiligheid.

In het geval, vermeld in het eerste lid, 2°, wordt de noodzaak van de beperking uitvoerig besproken met de minderjarige, gekaderd in het begeleidingstraject van de minderjarige en uitvoerig gemotiveerd in het dossier van de minderjarige. De beperking is maximaal veertien dagen geldig. De voormelde periode kan maar één keer worden verlengd met dezelfde termijn. In voorkomend geval wordt de jeugdrechter op de hoogte gebracht van de beperking.

§4. Het recht op bezoek, en de wijze van de organisatie ervan, van de volgende personen of instanties kan nooit beperkt worden binnen de bezoekuren die de jeugdhulpvoorziening heeft bepaald en met behoud van de toepassing van de regelgeving die geldt voor de volgende personen of instanties:

1° de advocaat van de minderjarige;

2° de bevoegde klachteninstantie;

3° de betrokken jeugdmagistraten;

4° de consulaire en diplomatieke ambtenaren van het land van herkomst van de minderjarige;

5° de maandcommissaris;

6° de kinderrechtencommissaris;

7° de Zorginspectie;

8° de consulent.

Als toezicht op het bezoek noodzakelijk is voor de ordehandhaving en veiligheid, gebeurt dit met maximaal respect voor de privacy van de minderjarige en het bezoek. Dit toezicht wordt bij voorkeur uitsluitend visueel uitgeoefend.

Alleen als er geïndividualiseerde aanwijzingen zijn dat een andere vorm van toezicht in het belang van de orde of veiligheid noodzakelijk is, kan van het tweede lid afgeweken worden. De minderjarige en de personen die op bezoek komen, worden vooraf geïnformeerd over de modaliteiten van het toezicht, de noodzaak daarvoor en de geïndividualiseerde afwijkingen van het visueel toezicht.

Bij het bezoek van de advocaat of de consulent van de minderjarige kan er alleen visueel toezicht worden uitgeoefend.".

Art. 29. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt een artikel 14/2 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 14/2. Recht op extern contact op andere manieren

§1. Met behoud van de toepassing van artikel 14 heeft de minderjarige die in een jeugdhulpvoorziening verblijft, het recht om met iedereen naar keuze regelmatig te communiceren, volgens de bepalingen die opgenomen zijn in het huishoudelijk reglement. Bij aankomst in een voorziening met mandaat tot geslotenheid heeft de minderjarige het recht om minimaal de ouders, de opvoedingsverantwoordelijke en een persoon naar keuze te contacteren.

De minderjarige heeft recht op toegang tot en gebruik van het internet, volgens de praktische bepalingen in het huishoudelijk reglement en rekening houdend met het begeleidingstraject van de minderjarige.

De rechten uit dit artikel kunnen beperkt worden door een rechterlijke beslissing over de communicatie van de minderjarige met specifieke personen.

Een voorziening kan de minderjarige alleen verbieden om te communiceren met een persoon naar keuze als al de volgende voorwaarden zijn vervuld:

a) de beperking betreft alleen het contact met specifieke personen;
b) de beslissing wordt genomen in afwachting van een rechterlijke beslissing, op basis van een individuele beoordeling dat die communicatie een bedreiging inhoudt voor de veiligheid van de minderjarige;
c) de beslissing is noodzakelijk om de veiligheid van de minderjarige te vrijwaren.

In afwijking van het vierde lid, b) kan een gemeenschapsinstelling of het Vlaams Detentiecentrum het contact met specifieke personen beperken, na een individuele beoordeling en met het oog op het handhaven van de orde of de veiligheid, zonder daarbij een rechterlijke beslissing af te wachten.

De beperking, vermeld in het vierde lid, wordt besproken met de minderjarige, gekaderd in het begeleidingstraject van de minderjarige en uitvoerig gemotiveerd in het dossier van de minderjarige. De beperking is maximaal veertien dagen geldig. De voormelde periode kan maar één keer worden verlengd met dezelfde termijn. De beperking wordt ter kennis gebracht van de jeugdrechter en in het geval, vermeld in het vierde lid, aan de jeugdrechter voorgelegd die ook kan beslissen de beperking te verlengen tot na de termijn van 28 dagen.

§2. De minderjarige heeft het recht om onbeperkt brieven te schrijven en post te ontvangen, behalve als er een rechterlijke beslissing is ten aanzien van de communicatie van de minderjarige met specifieke personen.

§3. Het huishoudelijk reglement van een jeugdhulpvoorziening kan bepalen aan welke controle schriftelijke communicatie, met inbegrip van briefwisseling en andere post, kan worden onderworpen met het oog op de veiligheid zonder dat de inhoud van de schriftelijke communicatie kan worden gelezen.

§4. De jeugdhulpvoorziening faciliteert de communicatie met de personen en instanties, vermeld in artikel 14/1, §4, en biedt daarvoor ruime contactmogelijkheden.".

Art. 30. Artikel 15 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

"Art. 15. Recht op ondersteuning bij het zoeken naar informatie over bepaalde personen

De minderjarige en in het bijzonder de niet-begeleide minderjarige vreemdeling heeft recht op ondersteuning bij het zoeken naar informatie over de situatie van familieleden of andere personen die belangrijk zijn voor de minderjarige.".

Art. 31. Aan hoofdstuk V, afdeling 5, van hetzelfde decreet wordt een artikel 15/1 toegevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 15/1. Recht op hulpverlening en begeleiding dicht bij de verblijfplaats

De jeugdhulpverlening en het begeleidingstraject van de minderjarige wordt bij voorkeur uitgevoerd zo dicht mogelijk bij de verblijfplaats van de minderjarige of de verblijfplaats van de ouders of de opvoedingsverantwoordelijken van de minderjarige.

In het belang van de minderjarige kan van het eerste lid afgeweken worden.".

Art. 32. Aan hoofdstuk V, afdeling 5, van hetzelfde decreet wordt een artikel 15/2 toegevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 15/2. Recht om deel te nemen aan de ruimere samenleving

De minderjarige die in pleegzorg of in een jeugdhulpvoorziening verblijft, heeft het recht om deel te nemen aan de ruimere samenleving. De jeugdhulpvoorziening biedt de minderjarige volop kansen om de jeugdhulpvoorziening, met of zonder begeleiding, te verlaten. Het verlaten van de jeugdhulpvoorziening gebeurt op maat van de minderjarige en overeenkomstig de afspraken die daarover worden gemaakt in dialoog met de minderjarige en de context van die minderjarige, en in voorkomend geval de jeugdrechter.".

Art. 33. Aan hoofdstuk V, afdeling 5, van hetzelfde decreet wordt een artikel 15/3 toegevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 15/3. Fouillering en doorzoeken van de kamer

§1. Elke vorm van fouillering van kledij of persoonlijke zaken van de minderjarige of het doorzoeken van de kamer van de minderjarige is verboden, behalve in de gevallen, vermeld in paragraaf 2 en 3.

Conform artikel 19/1 organiseert de jeugdhulpvoorziening een ontwikkelingsgericht leefklimaat in de voorziening, ook op het vlak van fysieke

veiligheid. Als de jeugdhulpvoorziening vermoedens heeft dat de minderjarige bepaalde voorwerpen of substanties bezit die de veiligheid van de minderjarige of anderen in het gedrang brengen, gaat de jeugdhulpvoorziening daarover in dialoog met de minderjarige.

§2. Als de dialoog met de minderjarige niet tot een gepaste oplossing leidt en alleen als er geïndividualiseerde vermoedens zijn dat de minderjarige voorwerpen of substanties in bezit heeft die de eigen veiligheid of de veiligheid van anderen ernstig in gevaar kunnen brengen, kunnen in een voorziening met mandaat tot geslotenheid de kledij van de minderjarige of persoonlijke zaken gefouilleerd worden.

De minderjarige wordt onmiddellijk voorafgaand aan de fouillering geïnformeerd over de fouillering.

Het moment en de omstandigheden van de fouillering, de geïndividualiseerde vermoedens die de basis vormen voor het fouilleren en het resultaat ervan, worden vermeld in het dossier van de minderjarige. De minderjarige kan de voormelde vermelding nalezen en becommentarieren. De naam van diegene die de fouillering heeft uitgevoerd wordt tevens geregistreerd.

§3. Als de dialoog met de minderjarige niet tot een gepaste oplossing leidt en alleen als er geïndividualiseerde vermoedens zijn dat de minderjarige voorwerpen of substanties bezit die de eigen veiligheid of de veiligheid van anderen ernstig in gevaar kunnen brengen, kan in een voorziening met mandaat tot geslotenheid de kamer van de minderjarige doorzocht worden.

De minderjarige wordt onmiddellijk voorafgaand aan de doorzoeking geïnformeerd over de doorzoeking van de kamer en over de motivatie daarvoor. Er wordt maximaal naar gestreefd dat de minderjarige aanwezig is bij de doorzoeking.

Het doorzoeken van de kamer gebeurt minimaal in aanwezigheid van een tweede persoon. Het moment van en de omstandigheden bij het doorzoeken, de geïndividualiseerde vermoedens die de basis vormen voor het doorzoeken en het resultaat ervan, worden vermeld in het dossier van de minderjarige en worden gecommuniceerd met de minderjarige. De minderjarige kan de voormelde vermelding nalezen en becommentarieren. De naam van diegene die de doorzoeking heeft uitgevoerd wordt tevens geregistreerd.

§4. Als er naar aanleiding van de fouillering als vermeld in paragraaf 2, of bij het doorzoeken van de kamer, vermeld in paragraaf 3 voorwerpen of substanties in het bezit van de minderjarige worden gevonden waarvan het bezit strafbaar is of die de veiligheid van de minderjarige of anderen ernstig in gevaar brengen , kunnen, met behoud van de toepassing van de regelgeving inzake beroepsgeheim, die voorwerpen of substanties in beslag genomen worden en, tegen afgifte van een ontvangstbewijs, ten behoeve van de minderjarige worden bewaard, hetzij met diens toestemming vernietigd worden, hetzij ter beschikking gehouden worden van de bevoegde overheden, met het oog op voorkoming of vaststelling van strafbare feiten. Bij de inbeslagname wordt erover gewaakt dat

het bijhouden of vernietigen niet in strijd is met een andersluidende wettelijke verplichting.

§5. Het huishoudelijk reglement bepaalt de manier waarop de fouillering en de doorzoeking van de kamer plaatsvindt, met inbegrip van de personen die bevoegd zijn de fouillering uit te voeren.".

Art. 34. Artikel 16 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

"Art. 16. Recht op participatie

Met behoud van de toepassing van de verlening van gerechtelijke jeugdhulp, vermeld in artikel 2, §1, 6°, heeft de minderjarige recht op participatie bij de totstandkoming en de uitvoering van de jeugdhulp die en het begeleidingstraject dat aan de minderjarige wordt verleend.

De minderjarige heeft het recht de regie van diens traject mee in handen te houden en heeft het recht om diens mening vrij te uiten in elke aangelegenheid of procedure over de jeugdhulp die en het begeleidingstraject dat de minderjarige betreft. Als de minderjarige niet in staat is om diens mening te uiten, worden passende maatregelen genomen om de mening van de minderjarige te achterhalen. Aan de mening van de minderjarige wordt in de mate van het mogelijke passend gevolg gegeven, in overeenstemming met de leeftijd en de maturiteit van de minderjarige. Als aan de mening van de minderjarige geen passend gevolg wordt gegeven, wordt dat afdoende gemotiveerd. De voormelde motivering wordt aan het dossier toegevoegd.".

Art. 35. In artikel 17 van hetzelfde decreet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het volgende opschrift wordt ingevoegd:

"Recht op evaluatie
";

2° de woorden "heeft de minderjarige recht op een periodieke evaluatie van de jeugdhulpverlening die hij krijgt in verhouding tot de duur van die hulpverlening" worden vervangen door de woorden "heeft de minderjarige recht op een periodieke evaluatie van de jeugdhulpverlening en het begeleidingstraject die de minderjarige krijgt, in functie van het zicht krijgen op het bereiken van de vooropgestelde hulpverlenings- en begeleidingsdoelen, in verhouding tot de duur van die hulpverlening of de begeleiding.";

3° de woorden "Hij heeft recht op" worden vervangen door de woorden "De minderjarige heeft recht op".

Art. 36. Artikel 18 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

"Art. 18. Recht op participatie in semi-residentiele of residentiele jeugdhulpverlening of verblijf in een gemeenschapsinstelling of het Vlaams Detentiecentrum

De minderjarige aan wie die voorziening semi-residentiele of residentiele jeugdhulpverlening aanbiedt, heeft het recht om met medebewoners te vergaderen over aspecten van jeugdhulpverlening of de begeleiding.".

Art. 37. In artikel 19 van hetzelfde decreet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het volgende opschrift wordt ingevoegd:

"Participatieregeling
";

2° punt 1° wordt vervangen door wat volgt:

"1° er is een inspraakprocedure en/of een inspraakorgaan dat systematisch samenkomt en waar in een dialoog onderwerpen over het samenleven of het individuele begeleidingstraject besproken worden;";

3° punt 2° wordt vervangen door wat volgt:

"2° als dat mogelijk is en in elk geval bij semi-residentiele of residentiele jeugdhulpverlening, gebeurt de inspraak ook collectief;";

4° punt 3° wordt vervangen door wat volgt:
"3° elke minderjarige aan wie de jeugdhulpvoorziening jeugdhulpverlening of begeleiding aanbiedt, kan participeren aan de inspraak;";

5° punt 4° wordt vervangen door wat volgt:

"4° de jeugdhulpvoorziening biedt haar medewerking om de systematische inspraak vanuit evenwaardigheid en gedeelde verantwoordelijkheid te realiseren.".

Art. 38. Aan hoofdstuk V, afdeling 6, van hetzelfde decreet wordt een artikel 19/1 toegevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 19/1. Recht op een ontwikkelingsgericht leefklimaat

De jeugdhulpvoorziening die semi-residentiele of residentiele jeugdhulpverlening of begeleiding aanbiedt aan de minderjarige, organiseert in de voorziening een ontwikkelingsgericht leefklimaat.

Het ontwikkelingsgericht leefklimaat wordt georganiseerd in dialoog en in gedeelde verantwoordelijkheid met de minderjarige.".

Art. 39. In hoofdstuk V van hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt het opschrift van afdeling 7 vervangen door wat volgt:

"Afdeling 7. Recht op dossier".

Art. 40. In artikel 20 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij de decreten van 12 juli 2013, 8 juni 2018 en 15 maart 2019, wordt het volgende opschrift ingevoegd:

"Recht op een dossier
";

Art. 41. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt een artikel 20/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 20/1. Recht op informatie over het dossier

Conform artikel 13 en 14 van de algemene verordening gegevensbescherming en met behoud van artikel 11 §3 heeft de minderjarige recht op informatie over de gegevens die de minderjarige betreffen en die over de minderjarige worden bijgehouden en met wie die gegevens kunnen en effectief gedeeld worden. De jeugdhulpvoorziening beschikt over een procedure waarin is uitgewerkt op welke wijze de informatiedeling verloopt.".

Art. 42. Artikel 21 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij het decreet van 8 juni 2018, wordt vervangen door wat volgt:

"Art. 21. Recht op een aparte rubriek betreffende de gezondheid

In het dossier worden de gegevens over de gezondheid apart bijgehouden. De verwerking van en de toegang tot die gegevens is onderworpen aan de relevante bepalingen uit de algemene verordening gegevensbescherming en de regelgeving betreffende de rechten van de patiënt.
";

Art. 43. In artikel 22 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij de decreten van 8 juni 2018 en 15 maart 2019, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het volgende opschrift wordt ingevoegd:

"Recht op toegang tot bepaalde gegevens en toelichting daarbij
";

2° in paragraaf 2, eerste lid, worden de woorden "die hem betreffen" vervangen door de woorden "de minderjarige betreffen";

3° in paragraaf 2, tweede lid, 3°, wordt de zinsnede "artikel 11, § 2," vervangen door de zinsnede "artikel 11, §3, van dit decreet";

4° in paragraaf 2, derde lid, wordt het woord "hij" vervangen door "die";

5° in paragraaf 3, tweede lid, worden de woorden "zijn persoonlijke levenssfeer" vervangen door "de persoonlijke levenssfeer van die derde";

6° paragraaf 6 wordt vervangen door wat volgt:

"§6. De documenten die de minderjarige aanreikt, worden toegevoegd aan het dossier op verzoek van de minderjarige.

De minderjarige heeft het recht om diens versie te geven van de feiten die vermeld zijn in diens dossier.";

7° in paragraaf 7, eerste lid, worden de woorden "zijn dossier waartoe hij toegang heeft" vervangen door de woorden "diens dossier waartoe die toegang heeft";

8° in paragraaf 7, eerste lid, worden de woorden "waartoe hij toegang heeft op een andere wijze" vervangen door de woorden "waartoe die toegang heeft op een andere wijze".

Art. 44. Artikel 23 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

"Art. 23. Recht op verzet tot toegang tot gegevens

De minderjarige kan zich uitdrukkelijk en gemotiveerd verzetten tegen de toegang van een persoon van het clientsysteem, vermeld in artikel 22, §4, tot gegevens die de minderjarige aanwijst en die niet uitsluitend betrekking hebben op informatie over de persoon van het clientsysteem die toegang verzoekt.".

Art. 45. In artikel 24 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij de decreten van 12 juli 2013 en 15 maart 2019, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het volgende opschrift wordt ingevoegd:

"Recht op bijstand door een vertrouwenspersoon
";

2° in paragraaf 1, eerste lid, wordt de zinsnede "uitoefening van zijn rechten, opgesomd in dit decreet, te laten bijstaan door een persoon" vervangen door de zinsnede "uitoefening van de rechten, vermeld in dit decreet, te laten bijstaan door een vertrouwenspersoon";

3° in paragraaf 1, eerste lid wordt punt 2° vervangen door wat volgt:
"2° niet rechtstreeks betrokken zijn bij de jeugdhulpverlening of het begeleidingstraject, georganiseerd ten behoeve van de minderjarige;"

4° aan paragraaf 1, tweede lid, worden de volgende zinnen toegevoegd:

"De voormelde persoon vrijwaart de belangen van de minderjarige. De minderjarige treedt zo veel als mogelijk in overleg met de vertrouwenspersoon om het mandaat en de opdrachten van de vertrouwenspersoon nader in te vullen. De minderjarige wijst zelf een vertrouwenspersoon aan, die niet de ouder noch de wettelijk vertegenwoordiger is.";

5° in paragraaf 2, eerste lid, wordt de zinsnede "Als de minderjarige niet in staat is om zelf een persoon als bedoeld in § 1, aan te wijzen en als de minderjarige en zijn ouders tegenstrijdige belangen hebben, kan de jeugdhulpvoorziening of de

toegangspoort voor hem" vervangen door de woorden "Als de minderjarige niet in staat is om zelf een persoon als vermeld in paragraaf 1, aan te wijzen en als de minderjarige en diens ouders of wettelijk vertegenwoordiger tegenstrijdige belangen hebben, kan de jeugdhulpvoorziening of de toegangspoort een vertrouwenspersoon aanwijzen voor die minderjarige";

6° in paragraaf 2, tweede lid, worden de woorden "de minderjarige en zijn" vervangen door de woorden "de minderjarige en diens".

Art. 46. In hoofdstuk V van hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt het opschrift van afdeling 9 vervangen door wat volgt:

"Afdeling 9. Recht op gezondheidszorg".

Art. 47. Artikel 25 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

"Art. 25. Recht op gezondheidszorg

De minderjarige die in pleegzorg of in een jeugdhulpvoorziening verblijft, heeft recht op fysieke en geestelijke gezondheidszorg die gelijkwaardig is met de gezondheidszorg in de samenleving, en heeft recht op adequate medicatie.".

Art. 48. Art. 26 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij het decreet van 29 juni 2012, wordt vervangen door wat volgt:

"Art. 26. Recht op een vrij besteedbaar bedrag

De minderjarige die verblijft in een jeugdhulpvoorziening heeft, ten laste van de Vlaamse Overheid, recht op een vrij besteedbaar bedrag. De Vlaamse Regering bepaalt het bedrag, de nadere regels voor de toekenning ervan en de wijze waarop het wordt vereffend.".

Art. 49. In hoofdstuk V, afdeling 11, van hetzelfde decreet wordt vóór artikel 27 een opschrift ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Onderafdeling 1. Algemeen".

Art. 50. Artikel 27 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

"Art. 27. Recht op een menswaardige behandeling

Geen enkele minderjarige wordt onderworpen aan een onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing. Elk optreden, en in het bijzonder het optreden, vermeld in deze afdeling, gebeurt met eerbied voor de waardigheid van de minderjarige.".

Art. 51. In hoofdstuk V, afdeling 11, van hetzelfde decreet wordt vóór artikel 28 een opschrift ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Onderafdeling 2. Preventie- en reactiebeleid".

Art. 52. Artikel 28 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

"Art. 28. Preventie- en reactiebeleid

§1. Elke jeugdhulpvoorziening evalueert regelmatig, en zo veel mogelijk in samenspraak met de minderjarigen, de leefregels en afspraken in de voorziening op hun nut en noodzaak. Elke jeugdhulpvoorziening beschikt over een uitgewerkt preventie- en reactiebeleid dat beschrijft op welke wijze de jeugdhulpvoorziening omgaat met het niet respecteren van leefregels en afspraken of het stellen van normoverschrijdend gedrag en dat past binnen een ontwikkelingsgericht leefklimaat. Conform artikel 11, §2, informeert de jeugdhulpvoorziening de minderjarige over de voormelde leefregels en afspraken en over het voormelde reactiebeleid.

Het reactiebeleid, vermeld in het eerste lid, voldoet aan de volgende principes:

1° er wordt prioritair ingezet op dialoog, bemiddeling of herstel;
2° elk optreden is leeftijdsadequaat, en houdt rekening met de ontwikkeling en de persoonlijkheid van de minderjarige;
3° elk optreden houdt rekening met de omstandigheden, met inbegrip van het traject van minderjarige, en gebeurt zo veel mogelijk in dialoog met de minderjarige;
4° elk optreden is proportioneel met het gestelde gedrag, waarbij gekozen wordt voor het minst ingrijpende;
5° elk optreden wordt beoordeeld op zijn billijkheid;
6° elk optreden bevordert de ontwikkeling van de minderjarige en heeft geen traumatische uitwerking.

§2. Als het reactiebeleid, vermeld in paragraaf 1, sancties bevat, voldoen die sancties aan al de volgende principes:

1° een sanctie kan alleen individueel worden opgelegd;
2° een sanctie die impact heeft op het individuele begeleidingstraject van de minderjarige kan alleen na een multidisciplinair overleg opgelegd worden;
3° de ouders, en in voorkomend geval, de opvoedingsverantwoordelijken van de minderjarige worden ingelicht over de sanctie.

§3. In het huishoudelijk reglement worden al de volgende elementen nader bepaald:

1° de soorten sancties die kunnen worden opgelegd, door wie en op welke wijze een sanctie beeindigd wordt;
2° de procedure die wordt gevolgd bij het opleggen van een sanctie, met inbegrip van de manier waarop de minderjarige betrokken of gehoord wordt en het herstel.

De sancties die worden opgelegd ten aanzien van een minderjarige worden geregistreerd in het dossier van de minderjarige. In het dossier worden al de volgende elementen genoteerd:

1° de datum en het uur waarop de sanctie begint en eindigt;
2° de aanleiding voor de sanctie.

De registratie van sancties wordt meegenomen in een regelmatige evaluatie van het preventie- en reactiebeleid van de jeugdhulpvoorziening.

Als sanctie zijn lichamelijke straffen, geestelijk geweld, onthouding van maaltijden, collectieve sancties, inhouden van zakgeld, afzondering, fixatie en, behoudens andersluidende rechterlijke beslissing, onthouding en beperking van bezoekrecht en overplaatsing naar een andere voorziening of andere leefgroep verboden.

§4. Nadat het optreden of de sanctie uitgevoerd is, volgt er een nabespreking met de minderjarige.".

Art. 53. Aan hoofdstuk V, afdeling 11, van hetzelfde decreet wordt een onderafdeling 3 toegevoegd, die luidt als volgt:

"Onderafdeling 3. Preventie van afzondering en fixatie".

Art. 54. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt in onderafdeling 3, toegevoegd bij artikel 48, een artikel 28/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 28/1. Preventie van afzondering en fixatie

§1. Het gebruik van afzondering en fixatie door de jeugdhulpvoorziening wordt zo veel als mogelijk vermeden.

Afzondering of fixatie als sanctie is verboden.

Afzondering of fixatie als collectieve maatregel is verboden. In afwijking kan afzondering 's nachts en in alarmsituaties in een gemeenschapsinstelling als collectieve maatregel gebruikt worden.

§2. Elke jeugdhulpvoorziening ontwikkelt een beleid over de preventie van vrijheidsbeperkende maatregelen en de afbouw ervan, en in voorkomend geval, over het gebruik van afzondering en fixatie in het bijzonder en betrekt de minderjarigen en de ouders, en in voorkomend geval, de opvoedingsverantwoordelijken bij de ontwikkeling van dat beleid. Conform artikel 11, §2, wordt de minderjarige geïnformeerd over het voormelde beleid.".

Art. 55. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt in dezelfde onderafdeling 3 een artikel 28/2 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 28/2. Voorwaarden voor afzondering en fixatie om de veiligheid te herstellen bij acuut en ernstig gevaar voor de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige of andere personen

Afzondering of fixatie om de veiligheid te herstellen bij acuut en ernstig gevaar voor de minderjarige of anderen, al dan niet met instemming van de minderjarige of de ouders, is verboden tenzij onder de volgende voorwaarden:

1° de maatregel wordt ingezet als laatste redmiddel als preventieve interventies en alternatieven niet of niet langer volstaan;
2° de maatregel duurt zo kort mogelijk en stopt als het gevaar niet langer ernstig en acuut is;
3° de toepassing van afzondering of fixatie gebeurt alleen op maat van en zo veel mogelijk afgestemd met de minderjarige, de ouders en, in voorkomend geval, de opvoedingsverantwoordelijken en de situatie, conform de afspraken daarover die op voorhand in het dossier zijn bepaald conform artikel 28/5;
4° tijdens het toepassen van de maatregel wordt blijvend gezocht naar minder ingrijpende alternatieven en de maatregel wordt uitgevoerd conform de afspraken daarover die op voorhand in het dossier zijn bepaald conform artikel 28/5;
5° mechanische fixatie bij minderjarigen, jonger dan twaalf jaar, is verboden;
6° het gelijktijdig toepassen van afzondering samen met fixatie wordt zo veel als mogelijk vermeden;
7° passende maatregelen worden genomen om de minderjarige van de nodige medische zorg te verzekeren als de medische bijstand bij of na de afzondering of fixatie vereist is;
8° de jeugdhulpverlener of de begeleider heeft tijdens de maatregel regelmatig contact met de minderjarige met de focus op het welbevinden van de minderjarige;
9° de minderjarige heeft tijdens de maatregel de mogelijkheid om heen en weer te communiceren met een nabije jeugdhulpverlener of begeleider van de jeugdhulpvoorziening.

In het eerste lid, 5°, wordt verstaan onder mechanische fixatie: fixatie door het gebruik van mechanische hulpmiddelen die bevestigd zijn aan of in de directe omgeving van de persoon. Die mechanische hulpmiddelen kunnen niet zelfstandig door de persoon verwijderd worden. Hulpmiddelen voor het ondersteunen of corrigeren van de fysieke houding van de persoon die bevestigd zijn aan of in de directe omgeving van de persoon, en die niet zelfstandig door de persoon verwijderd kunnen worden, worden niet beschouwd als mechanische fixatie, tenzij die hulpmiddelen buiten hun oorspronkelijke doelstelling gebruikt worden.".

Art. 56. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt in dezelfde onderafdeling 3 een artikel 28/3 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 28/3. Voorwaarden voor afzondering en fixatie om de veiligheid te behouden bij potentieel gevaar, ter preventie van acuut en ernstig gevaar of voor afzondering en fixatie ter bevordering van ontwikkelings- of ontplooiingskansen van de minderjarige of anderen

Afzondering of fixatie om de veiligheid te behouden bij potentieel gevaar, ter preventie van acuut en ernstig gevaar voor de minderjarige of anderen; of afzondering of fixatie ter bevordering van ontwikkelings- of ontplooiingskansen van minderjarige of anderen is verboden, tenzij onder de volgende voorwaarden:
1° de minderjarige, vermeld in artikel 4, §2, stemt in met de voormelde vorm van afzondering of fixatie, of als de minderjarige niet tot een

redelijke beoordeling van diens belangen in staat is, stemmen de ouders in met de voormelde vorm van afzondering of fixatie;

2° de maatregel wordt ingezet als laatste redmiddel na uitputting van alle andere mogelijke opties;

3° de toepassing van afzondering of fixatie gebeurt alleen op maat van en zo veel mogelijk afgestemd met de minderjarige, de ouders en, in voorkomend geval, de opvoedingsverantwoordelijken en de situatie;

4° tijdens het toepassen van de maatregel wordt blijvend gezocht naar minder ingrijpende alternatieven en de maatregel wordt uitgevoerd conform de afspraken daarover die op voorhand zijn bepaald in het dossier conform artikel 28/5;

5° passende maatregelen worden genomen om de minderjarige van de nodige medische zorg te verzekeren als de medische bijstand bij of na de afzondering of fixatie vereist is;

6° de jeugdhulpverlener of begeleider heeft tijdens de maatregel regelmatig contact met de minderjarige;

7° de minderjarige heeft tijdens de maatregel altijd de mogelijkheid om heen en weer te communiceren met een nabije jeugdhulpverlener of begeleider van de jeugdhulpvoorziening.".

Art. 57. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt in dezelfde onderafdeling 3 een artikel 28/4 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 28/4. Recht op individuele preventie van en afspraken over afzondering en fixatie

In het dossier van de minderjarige wordt, na dialoog met de minderjarige, de ouders, en in voorkomend geval de opvoedingsverantwoordelijken, aangegeven welke preventieve interventies en alternatieven voor afzondering of fixatie ingezet worden, met inbegrip van de voor- en afkeuren van de minderjarige als afzondering en fixatie overwogen wordt, en de manier waarop de ouders en, in voorkomend geval, de opvoedingsverantwoordelijken, geïnformeerd worden. Met behoud van de toepassing van artikel 28/6 motiveert de jeugdhulpvoorziening het gebruik van de maatregel in het dossier. De Vlaamse Regering kan de voorwaarden waarop de verslaggeving en de registratie moet gebeuren verder regelen.

Na elke afzondering of fixatie volgt een nabespreking met de minderjarige en overeenkomstig de afspraken gemaakt in het dossier, met de ouders, en in voorkomend geval opvoedingsverantwoordelijken en de aanwezige medebewoners. De voormelde nabespreking gebeurt in verhouding tot de maatregelen.".

Art. 58. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt in dezelfde onderafdeling 3 een artikel 28/5 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 28/5. Plaats van afzondering

§1. Bij de afzondering, vermeld in artikel 28/2, wordt alleen een afzonderingskamer gebruikt. De voormelde afzonderingskamer voldoet aan al de volgende voorwaarden:

1° de afzonderingskamer is specifiek ontworpen voor het gebruik van afzondering en wordt alleen daarvoor gebruikt;
2° de afzonderingskamer biedt een veilige en rustgevende omgeving;
3° er is fysieke nabijheid op maat van de minderjarige mogelijk;
4° alleen bevoegd personeel kan de afzonderingskamer inkijken en betreden;
5° er zijn sanitaire voorzieningen in of aangrenzend aan de afzonderingskamer;
6° er wordt voorzien in orientatiemogelijkheden. Deze mogelijkheden omvatten in elk geval lichtinval en aan de minderjarige aangepaste tijdsindicatie;
7° de minderjarige kan rechtstreeks contact nemen met een jeugdhulpverlener of begeleider. Er wordt ook in de mogelijkheid voorzien dat de minderjarige met de jeugdhulpverlener of begeleider heen en weer kan communiceren.

De Vlaamse Regering kan de voorwaarden voor de afzonderingskamer, vermeld in het eerste lid, aanvullen of verder verfijnen.

§2. Bij de afzondering, vermeld in artikel 28/3, wordt de afzonderingskamer, vermeld in paragraaf 1, gebruikt. Afzondering kan alleen in de eigen kamer plaatsvinden als dat is opgenomen in het dossier conform artikel 28/4. De keuze van de kamer waarin wordt afgezonderd wordt gemaakt op maat van de minderjarige. De jeugdhulpverlener of begeleider oordeelt of de mate van agressie of escalatie afzondering in de eigen kamer toelaat. Als dat niet het geval is, gebeurt de afzondering onder de voorwaarden, vermeld in paragraaf 1 en artikel 28/2.

§3. In de uitzonderlijke gevallen waarin de collectieve afzondering wordt gebruikt conform artikel 28/1, §1, derde lid, gebeurt de afzondering op de eigen kamer van de minderjarige.".

Art. 59. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt in dezelfde onderafdeling 3 een artikel 28/6 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 28/6. Recht op registratie van afzondering en fixatie

§1. In het dossier van de minderjarige worden de volgende elementen opgenomen naar aanleiding van een uitgevoerde afzondering of fixatie als vermeld in artikel 28/2:

1° het type maatregel;
2° de omstandigheden, de aanleiding of reden en uitgeprobeerde alternatieven;
3° het tijdstip van begin en einde;
4° afwijkingen ten opzichte van afgesproken maatregelen in het dossier van de minderjarige;
5° de eventuele verwondingen bij de minderjarige of de jeugdhulpverleners of begeleiders;

6° de eventuele opmerkingen van de minderjarige en in voorkomend geval de vertegenwoordiger van de minderjarige over het verloop van de maatregel;
7° de tijdstippen van en observaties tijdens het toezicht en de momenten van communicatie met de minderjarige;
8° de nabespreking.

De naam van de verantwoordelijke die de maatregel heeft opgestart of bevestigd wordt tevens geregistreerd.

§2. De jeugdhulpvoorzieningen verwerken de gegevens, vermeld in paragraaf 1 en artikel 28/4, met het oog op het beleid, vermeld in artikel 28/1, §2, en om de kwaliteit van zorg voor de minderjarige te verhogen.

De jeugdhulpvoorzieningen kunnen de gegevens, vermeld in paragraaf 1 en in artikel 28/4 van dit decreet, onderling uitwisselen in het kader van intervisie met als doelstelling het verminderen van het gebruik van afzondering of fixatie. Bij elke uitwisseling wordt bekeken welke gegevens nodig zijn voor de voormelde doelstelling conform artikel 5, lid 1, c), van de algemene verordening gegevensbescherming.

De Vlaamse Regering kan de gegevens, vermeld in paragraaf 1 en in artikel 28/4, verwerken om het beleid over de preventie van vrijheidsbeperkende maatregelen en voor de afbouw ervan, en in voorkomend geval, over het gebruik van afzondering en fixatie in het bijzonder, te evalueren. De Vlaamse Regering kan bepalen op welke wijze en wanneer de voormelde gegevens worden bezorgd.

Art. 60. Artikel 29 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij het decreet van 12 juli 2013, wordt vervangen door wat volgt:

"Art. 29. Klachtrecht

De minderjarige heeft het recht om bij een jeugdhulpvoorziening, de toegangspoort of het ondersteuningscentrum Jeugdzorg klachten te formuleren over:
1° de inhoud van de begeleiding en de wijze waarop ze wordt aangeboden;
2° de leefomstandigheden binnen residentiele of semi-residentiele jeugdhulpverlening of het verblijf binnen een gemeenschapsinstelling of het Vlaams Detentiecentrum;
3° de niet-naleving van de rechten, opgesomd in dit decreet.

De klachtenbehandeling verloopt volgens de bepalingen die terzake van toepassing zijn op de jeugdhulpvoorziening, de toegangspoort of het ondersteuningscentrum Jeugdzorg.".

Art. 61. Aan hoofdstuk V van hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt een afdeling 13 toegevoegd, die luidt als volgt:

"Afdeling 13. Opleiding, vorming, informeren en sensibiliseren van hulpverlening en minderjarigen en ouders".

Art. 62. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt in afdeling 13, ingevoegd bij artikel 56, een artikel 29/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 29/1. Recht op kwalitatieve en deskundige jeugdhulpverlening of begeleiding

De minderjarige heeft recht op kwalitatieve en deskundige jeugdhulpverlening of begeleiding. De minderjarige wordt begeleid door een adequaat opgeleide en multidisciplinair en divers samengestelde personeelsequipe.

Elk beroepsmatig optreden wordt uitgevoerd door personen die een speciale en aangehouden vorming hebben genoten over de jeugdhulp, en de rechten van kinderen en jongeren, met inbegrip van een vorming over dit decreet.".

Art. 63. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt in dezelfde afdeling 13 een artikel 29/2 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 29/2. Vorming en sensibilisering over de rechten

De Vlaamse Regering neemt de nodige initiatieven voor de vorming van het personeel van de jeugdhulpaanbieders, de toegangspoort en het ondersteuningscentrum Jeugdzorg en voor het informeren en sensibiliseren van minderjarigen, ouders en opvoedingsverantwoordelijken.".

Art. 64. Artikel 30 van hetzelfde decreet, vervangen bij het decreet van 20 maart 2009, wordt opgeheven.

Art. 65. In artikel 31 van hetzelfde decreet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het volgende opschrift wordt ingevoegd:

"Overeenstemming van sectorale regelgeving
".

2° de woorden "de instanties, bedoeld in artikel 30," worden vervangen door de zinsnede "de Sociale Dienst Jeugdrechtbank, vermeld in artikel 56 van het decreet integrale jeugdhulp".

Art. 66. Artikel 32 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij het decreet van 12 juli 2013, wordt opgeheven.

Art. 67. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 15 maart 2019, wordt een artikel 32/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 32/1. Evaluatie van de Vlaamse Regering

Om de drie jaar dient de Vlaamse Regering bij het Vlaams Parlement een rapport in over de evaluatie van dit decreet, met inbegrip van een evaluatie vanuit gebruikersperspectief.".

Art. 68. In artikel 33 van hetzelfde decreet wordt het volgende opschrift ingevoegd:

"Inwerkingtreding
".

Hoofdstuk 3. Inwerkingtreding

Art. 69. Artikel 12/7, §1, en artikel 28/5, §1, 5° en 6°, treden in werking tien jaar na publicatie van het decreet in het Belgisch Staatsblad.

Artikel 28/1 tot en met artikel 28/6, met uitzondering van artikel 28/5, §1, 5° en 6°, treden in werking drie jaar na publicatie van het decreet in het Belgisch Staatsblad.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin,

Hilde CREVITS

VOORONTWERP VAN DECREET tot wijziging van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht.

Samenvatting

Met voorliggend voorontwerp van wijzigingsdecreet wordt het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige grondig geactualiseerd.

In uitvoering van de contouren die door de Vlaamse regering op 23 april 2021 werden aangereikt en op basis van de aanbevelingen uit het onderzoek naar de rechtspositie van de minderjarige in gesloten opvang (EF59 – Steunpunt WVG – maart 2021), wordt een duidelijker rechtenkader uitgeschreven voor minderjarigen in gesloten settings.

Voor de hele, vooral residentiële jeugdhulp worden belangrijke rechten zoals het recht op vrije tijd, het recht op onderwijs, op gezondheidszorg en het belang van aandacht voor een ontwikkelingsgericht leefklimaat geëxpliciteerd.

Er worden duidelijker rechtswaarborgen opgenomen over de preventie en de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals afzondering en fixatie, gebaseerd op de hiervoor ontwikkelde intersectorale richtlijn.

Door deze wijzigingen wordt de rechtspositie van alle minderjarigen in de jeugdhulp, en de residentiële jeugdhulp in het bijzonder versterkt.

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. ALGEMENE TOELICHTING

1. Dit voorontwerp van decreet actualiseert het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht (verder: decreet rechtspositie of DRM). In het decreet rechtspositie worden de rechten van de minderjarige geëxpliciteerd en geformuleerd, ongeacht de sector of de hulpverleningsvorm waarin de minderjarige terecht komt. Dit decreet is gestemd in 2004 en van kracht sinds 2006.

2. Ten opzichte van 2006 is het jeugdhulplandschap ingrijpend gewijzigd. Doorheen de jaren zijn er ook zowel kinderrechtelijk, pedagogisch, wetenschappelijk als vanuit ervaringen van kinderen en jongeren zelf, bijkomende inzichten ontwikkeld. Het spreekt bijna voor zich dat we nood hebben aan decreet dat die gewijzigde inzichten voldoende reflecteert om zo de rechtspositie van de minderjarige te waarborgen.

3. Mee in deze maatschappelijke tendensen, wordt met dit voorontwerp van decreet het decreet rechtspositie ook genderneutraal verwoord.

4. Een belangrijk element in de veranderingen in het jeugdhulplandschap was de komst van het Jeugddelinquentiedecreet, waarmee de organisatie en de aanpak van de 'gesloten opvang' grondig is veranderd. In het bijzonder omdat naar aanleiding van het Jeugddelinquentiedecreet een mandaat tot geslotenheid bij het privaat initiatief terechtkomt.

5. Deze evolutie was de rechtstreekse aanleiding voor een opdracht aan het Steunpunt Welzijn Volksgezondheid en Gezin voor het onderzoek naar minderjarigen binnen gesloten opvang (J. CARLÉ, T. OPGENHAFFEN, J. PUT en S.

PLEYSIER, Gesloten opvang van minderjarigen in Vlaanderen: een rechtspositieregeling, Leuven, Eindrapport Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 2021, 355p.). In het onderzoek werd de rechtspositie van minderjarigen onderzocht in de voorzieningen met een gesloten of besloten kader: het Vlaams Detentiecentrum, de Gemeenschapsinstellingen, Veilig verblijf en de multifunctionele centra (MFC) voor jongeren met een ernstige gedrags- en emotionele stoornis (verder: GES+ voorzieningen). Dit onderzoek beoogde een inspirerend kader te creëren voor een Vlaamse regelgeving inzake de interne rechtspositie (rechten als bewoner van een voorziening) van minderjarigen in gesloten opvang, in overeenstemming met het ter zake geldende internationale mensen- en kinderrechtelijke kader.

6. In een mededeling aan de Vlaams Regering van 23 april 2021 engageert de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, zich om opvolging te geven aan de aanbevelingen uit hogergenoemd onderzoek en geeft hier onmiddellijk de contouren voor aan. Heel wat aanbevelingen betreffen een opname in regelgeving. Er wordt gekozen om zoveel mogelijk aspecten overkoepelend te regelen, in het Decreet betreffende de Rechtspositie van de Minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, om op die manier een te versnipperde en te categoriale aanpak te vermijden. Een aantal aanbevelingen zijn zelfs aangewezen of te overwegen voor de brede intersectorale (residentiële) jeugdhulp en overstijgen de 'gesloten opvang'.

7. Daarnaast is in het kader van het beleid over de preventie en humane toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen in de brede jeugdhulp, een intersectorale richtlijn ontwikkeld rond de preventie en toepassing van afzondering en fixatie (K. DE CUYPER, T. OPGENHAFFEN, G. DROOGMANS, D. BEECKMANS, J. VANHOOF, N. MERTENS, B. MAES, E. VANLINTHOUT, T. VAN ACHTERBERG, S. NIJS, T. PEETERS, J. PUT en C. VAN AUDENHOVE, De preventie en toepassing van afzondering en fixatie in de brede residentiële jeugdhulp. Een intersectorale richtlijn met zicht op de toekomst, Leuven, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 2021, 87p.). In functie van de implementatie van de richtlijn, worden de belangrijkste aspecten daarvan nu regelgevend ingeschreven in het decreet rechtspositie van de minderjarige.

8. Een intersectoraal administratieve projectgroep ging met de verschillende onderzoeken en aanbevelingen aan de slag. Naast de inzichten uit de wetenschappelijke rapporten werd hierbij ook rekening gehouden met eerder geformuleerde adviezen van cliëntorganisaties. Op 21 en 28 november 2022 werden de tekstvoorstellen voorgelegd aan de verschillende stakeholders van voorzieningen, cliëntvertegenwoordigers en kinderrechtenactoren tijdens twee stakeholdersmomenten. Na herwerking werden de tekstvoorstellen besproken op de Raadgevende Comités van het Vlaams Agentschap Personen met een Handicap op 28 februari 2023 en van Opgroeien van 3 maart 2023. Aan de Raadgevende Comités nemen vertegenwoordigers van voorzieningen, van cliëntorganisaties, van de werkgevers en van de werknemers van de voorzieningen en experten deel. Aan het Raadgevend Comité van Opgroeien neemt ook een vertegenwoordiging van de jeugdmagistratuur deel. In opvolging van de besprekingen op de Raadgevende Comités werden de teksten verwerkt tot voorliggend voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet rechtspositie van de minderjarige.

9. Met dit voorontwerp van decreet versterken we de rechtspositie van minderjarigen in de jeugdhulp in het algemeen en heel specifiek van

minderjarigen in de gesloten jeugdhulp en in het kader van het jeugddelinquentierecht. Belangrijke rechten worden opgelijst en concreet uitgewerkt. Waar het toch noodzakelijk is om bepaalde rechten in te perken, worden duidelijke rechtswaarborgen voor de minderjarige ingeschreven.

10. Vlaanderen beantwoordt hiermee aan internationale kinder- en mensenrechtelijke verwachtingen.

11. Dit voorontwerp van decreet heeft impact op kinderen, jongeren, hun ouders en context, die gebruik maken van jeugdhulp of geplaatst zijn in een gemeenschapsinstelling of het Vlaams Detentiecentrum. Er werd dan ook een Kind- en JongerenEffectrapport (JoKer) opgemaakt. Het advies is overgenomen in de Memorie van Toelichting. Uit de analyse van het JoKer kan geconcludeerd worden dat de gekozen optie de beste optie is: namelijk de overkoepelende uitbreiding van de rechtspositie van elke minderjarige die te maken krijgt met integrale jeugdhulp of die onder de toepassing van het jeugddelinquentierecht valt via de invoering van bijkomende rechten en de aanpassing van bestaande rechten uit het decreet rechtspositie

12. Deze optie riskeert het minste een negatieve impact te hebben op kinderen en jongeren en heeft het meeste potentieel om de rechten van een uitgebreide groep van kinderen en jongeren sterker te verankeren. Desalniettemin is het belangrijk dat bijkomende stappen genomen worden zodat deze rechten geen dode letter blijven. Daarom wordt het engagement aangegaan om te verzekeren dat de rechtswaarborgen voor jongeren zoals ingeschreven in het DRM ook effectief geïmplementeerd worden in de praktijk.

13. Een belangrijk aspect van deze doelstelling zal dan ook bestaan uit het verder overleggen met de stuurgroep cliëntenrechten, uit het geven van vormingen rond de rechten van kinderen en jongeren, zowel aan personeel als aan kinderen, jongeren en ouders zelf binnen de brede jeugdhulp en door de wettekst te vertalen naar kindvriendelijke taal en op te nemen in toegankelijke brochures en webpagina's of andere kanalen en deze breed te verspreiden.

14. Om de effecten van het wijzigingsdecreet op kinderen en jongeren echter doeltreffend te kunnen meten, wordt een driejaarlijkse evaluatie van het decreet ingeschreven. In het licht van deze evaluatie zullen organisaties die kinderen en jongeren vertegenwoordigen worden betrokken.

15. Wat betreft de impact op de grondrechten en op het gelijkheidsbeginsel, voorziet het decreet in de nadere invulling van de rechten van kinderen uit art. 22bis Gw. Er is aandacht voor participatie van kinderen en jongeren en het hoofdstuk rond het belang van het kind werd duidelijker omschreven. Dit heeft het voordeel dat de verwachtingen rond de implementatie van die rechten beter voorzienbaar zijn, zowel voor de kinderen en jongeren zelf als voor personen die verantwoordelijk zijn om die rechten toe te passen.

16. Wat betreft het recht op privé- en gezinsleven omschrijft Afdeling 5 nu duidelijk de rechten die daar onder vallen en de beperkingsmogelijkheden die daartoe bestaan. Rond de onschendbaarheid van de woning, voorziet art. 15/3 in een juridisch kader dat het doorzoeken van de kamer van de minderjarige verbiedt, tenzij onder welomschreven voorwaarden. Ook voor de onschendbaarheid van het briefgeheim bevat art. 14/2, § 2 een duidelijke regeling. Daarnaast wordt nu ook onder art. 12/1 het recht op onderwijs voor kinderen in de jeugdhulp ingeschreven. Er is geen impact op de andere grondrechten. Wat betreft het gelijkheidsbeginsel wordt rekening gehouden met de bijzondere aandacht die moet gegeven worden aan de rechten van kinderen en jongeren, vanuit hun minderheidspositie.

17. Een 'recht op' benadering impliceert altijd een verplichting om dat 'recht op' ook effectief waar te maken. Zo'n verplichting is vaak een opdracht tot actief informeren en participatief werken, maar kan ook een specifieke eis inhouden (bv. het principieel verbod op fouille, werken aan een ontwikkelingsgericht leefklimaat, werken aan preventie, de verplichting om een afwijking op een recht te motiveren, ...). Zeker waar rechten van minderjarigen worden ingeperkt wordt van actoren verwacht dat ze actief met de minderjarige communiceren, actief informeren en bij een effectieve afwijking motiveren en dit ook registreren.
18. Het voorontwerp van decreet voorziet expliciet in het recht op deskundig opgeleide personeelsequipe. Dit benadrukt de rol en opdracht die begeleiding heeft in het kunnen waarmaken van de rechten van de minderjarige.
19. De huidige bepaling in het decreet rechtspositie dat moet voorzien worden in initiatieven om hulpverleners te vormen en te sensibiliseren en kinderen, jongeren en ouders te informeren, blijft behouden. Gezien de vooropgestelde wijzigingen zal hier de komende jaren versterkt worden op ingezet.

B. Inhoud

Probleemstelling en omgevingsanalyse

1. Met de uitvoering van het decreet jeugddelinquentierecht komt een mandaat tot geslotenheid bij privaat initiatief terecht. Geslotenheid voor private voorzieningen kan vanuit mensenrechtelijk perspectief alleen maar als er enerzijds een kader gecreëerd wordt waarbinnen voorzieningen geslotenheid mogen organiseren en anderzijds de rechtswaarborgen voor de minderjarige daarvoor uitgewerkt zijn. Om duidelijkheid te hebben over die noodzakelijke rechtswaarborgen werden de (toekomstige) settings Veilig verblijf meegenomen in het onderzoek naar de rechtspositie van de minderjarige. Bij uitbreiding werden ook de multifunctionele centra voor jongeren met een ernstige gedrags- en emotionele stoornis meegenomen in het onderzoek, net omdat deze voorzieningen ook de opdracht hebben om, op maat en indien noodzakelijk, een zekere vorm van geslotenheid te kunnen verzekeren.

Het vermelde juridische onderzoek brengt het internationaal mensen- en kinderrechtenkader in kaart en behandelt alle aspecten met betrekking tot de rechtspositie van minderjarigen 'binnen de muren'. Het onderzoek bestaat uit twaalf thematisch ingedeelde hoofdstukken: Basisprincipes, opname, infrastructuur, personeel, omkadering en tijdsbesteding, persoonlijke levenssfeer, sociale levenssfeer, klachtrecht en recht op bijstand, inspectie voorzieningen, veiligheid, sancties, afzondering en fixatie. Per thema wordt het internationale mensen- en kinderrechtelijke kader beschreven en wordt ter inspiratie aangegeven hoe dit in Nederland en in Franstalig België wordt ingevuld. Uit het onderzoek bleek dat veel aspecten van de rechtspositie van de minderjarige in 'gesloten opvang' momenteel al geregeld zijn, maar dat er toch ook nog tekorten zijn. Deze tekorten worden best ook op wettelijk (decretaal) niveau geregeld. De onderzoekers formuleerden per thematisch hoofdstuk en per onderzochte setting concrete juridische aanbevelingen. De onderzoekers suggereerden dat er best één rechtspositieregeling komt voor de vier Vlaamse categorieën van gesloten opvang dat waar nodig specifieke aanvullende of afwijkende bepalingen bevat voor elk van de categorieën afzonderlijk. Vlaanderen beschikt met het decreet rechtspositie betreffende de minderjarige in de jeugdhulp al over een belangrijk instrument dat de rechten van minderjarigen overkoepelend regelt. Hier kan op verder gewerkt worden. Deze intersectorale benadering is belangrijk en

noodzakelijk. Minderjarigen gaan soms, passend in hun hulpverleningstraject, over naar een andere voorziening. Een gemeenschappelijke rechtsbasis is dan aangewezen.

In de mededeling aan de Vlaamse Regering werden de inhoudelijke contouren voor opname in het DRM uitgetekend:

'1/ Aspecten die in het onderzoek worden geïdentificeerd als te regelen om internationale conformiteit te garanderen, verankeren we in het DRM, met name:

- Een bepaling waarin we vastleggen of afzondering en/of fixatie van minderjarigen al dan niet wordt toegelaten, en welke de spelregels zijn waaraan een preventiebeleid moet voldoen, met welke finaliteit er indien toegestaan afgezonderd en/of gefixeerd kan worden, en onder welke randvoorwaarden;
- Een kaderbepaling over werk tijdens een (gesloten) verblijf: vrije keuze, binnen hetgeen organisatorisch mogelijk is, en stimulerend is; voorkeur voor tewerkstelling in de maatschappij; voorrang voor onderwijs en beroepsopleiding.
- De basis voor een onderbouwd preventie- en reactiebeleid, m.i.v. beleid rond sancties.
- De situaties waarin welk soort fouilleren al dan niet mogelijk is (kamer, persoon) voor een specifieke setting.

2/ Aspecten die in het onderzoek worden geïdentificeerd als principes die beter wel opgenomen worden in regelgeving (ook al is deze verankering internationaal niet verplicht) en voor welke het wenselijk is om ze voor de volledige (residentiële) jeugdhulp te verankeren, geven we een legistieke basis in het DRM. Het gaat dan concreet over volgende aspecten:

- Verblijf in een residentiële voorziening, zo dicht mogelijk bij de verblijfplaats of de plaats waar de minderjarige gewoonlijk verblijft;
- Het recht op onderwijs;
- In het kader van omkadering en tijdsbesteding:
    - Recht op vrije tijd: een minderjarige heeft dagelijks recht op vrije tijd. De vrije tijd bestaat uit georganiseerde activiteiten, maar ook uit 'eigen tijd' die de jongere zelf kan invullen;
    - Recht om uit de kamer te zijn (8u is internationaal richtinggevend), maar ook toegang tot de eigen kamer overdag;
    - Recht op fysieke activiteit in de buitenlucht (min 2u per dag is internationaal richtinggevend);
- Bepalen van de modaliteiten van het recht op bijstand door en bezoek van de advocaat in de (gesloten) setting;
- Recht op bijstand in een voor de minderjarige verstaanbare taal;
- In het kader van de persoonlijke levenssfeer: o.a. recht op persoonlijke bezittingen en aankleding van de eigen kamer, recht op eigen opbergruimte; recht om persoonlijke hygiëne te onderhouden; mogelijkheid inbouwen tot organisatie van erediensten en tot privaat bezoek van een religieuze of andere vertegenwoordiger;
- In het kader van de sociale levenssfeer: o.a. uitbreiden van het recht op contact en bezoek, en recht op communicatie met buitenwereld (cf. beeldbellen, internet, ...), in vertrouwelijkheid, zonder vertraging, ...; verlaten van de (gesloten) voorziening voor bijkomende of langdurige

bezoeken van familie of andere personen; scheiding van groepen in de voorziening;
- Gelijkwaardigheidsprincipe van het recht op geneeskundige hulp (equivalence of care), recht op adequate medicatie, recht op mentale gezondheidszorg, overmaken van gegevens aan een externe arts bij ontslag, en specifiek voor gesloten opvang: medisch onderzoek bij aankomst, binnen 24u.
- Een algemene bepaling met betrekking tot gepaste infrastructuur en deskundig en opgeleid personeel.

Bovenstaande omschrijvingen en de voorbeelden die erbij gegeven worden zijn hier enkel bedoeld om de principes aan te reiken, die we verankerd willen zien, en niet noodzakelijk al een weergave van de manier waarop ze zullen verankerd worden.'

Naast de opname in het DRM voor bovenstaande aspecten werd in de mededeling aan de Vlaamse Regering ook aangegeven op welke aanbevelingen uit het onderzoek aan de hand van andere pistes een antwoord zou worden geboden. Daar gaan we hier niet verder op in.

2. Het huidige decreet rechtspositie omschrijft de rechten van minderjarigen op veel plaatsen in vrij algemene zin. Dit geeft veel ruimte voor pedagogisch handelen, tegelijkertijd is het vanuit het standpunt van de minderjarige moeilijker om op basis daarvan rechten te kunnen effectueren. Zeker waar er tot een beperking op die rechten wordt beslist, is het noodzakelijk hier gerichter de rechtswaarborgen van de minderjarige voor in te schrijven, en, gekoppeld aan die rechtswaarborgen, de verwachtingen ten aanzien van de voorzieningen. Dit is essentieel. Volgens het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens zijn inperkingen op relatieve rechten enkel mogelijk als ze een wettelijke basis hebben, een legitiem doel dienen en noodzakelijk en proportioneel zijn.

3. Het wetenschappelijk onderzoek vertrok vanuit gesloten settings. De verschillende thema's die belangrijk zijn in het leven van een minderjarige werden onder de loep genomen. Hoewel deze rechten gemeengoed zijn in de samenleving en door de grondwet gegarandeerd zijn voor elke burger, staan ze in het leven in een voorziening, omwille van het georganiseerd samenleven in groep, de toezichtsopdracht die een voorziening krijgt, en omwille van de kwetsbare positie als minderjarige, meer onder druk, en dit niet alleen in een gesloten voorziening. Het vraagt van een voorziening gericht beleid om deze rechten effectief te helpen waarmaken en zoveel mogelijk een gelijkwaardige behandeling na te streven als in de doorsnee samenleving. Het is daarom belangrijk deze rechten te expliciteren en concretiseren, Het onderzoek biedt ook concrete inspiratie voor verdere invulling van deze rechten.
Zoals gesteld gelden veel van de geformuleerde aanbevelingen ook voor de hele residentiële jeugdhulp. Denken we bijvoorbeeld aan het recht op vrije tijd, het recht op onderwijs, het recht op gezondheidszorg, ...
Het is daarom aangewezen deze rechten ook uit te schrijven voor minderjarigen in alle vormen van jeugdhulp.
Dit brengt tegelijkertijd een spanningsveld met zich mee: het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, is van toepassing op een heel breed en divers palet aan voorzieningen binnen de jeugdhulp: van

laagdrempelige hulp bij een Jongerenadviescentrum, over Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning waar heel jonge kinderen verblijven, over de Multifunctionele Centra binnen het VAPH waar minderjarigen met een handicap hulp en ondersteuning krijgen, over de organisaties voor bijzondere jeugdzorg tot de Gemeenschapsinstellingen. De uitdaging is om de rechten voor jongeren te formuleren op zo'n manier dat ze toepasbaar en herkenbaar zijn in al deze verschillende contexten, en dat ze tegelijkertijd voldoende scherp geformuleerd zijn om van rechtsbescherming te kunnen spreken.

4. In de periode 2016 – 2018 voerde Zorginspectie een intersectorale inspectieronde uit over het omgaan met vrijheidsbeperkende maatregelen in de brede jeugdhulp. Daaruit bleek de nood aan een duidelijker, ook regelgevend, kader hierover, waarin de rechten van de minderjarige én de verwachtingen ten aanzien van hulpverleners bij het gebruik van vrijheidsbeperkende maatregelen scherper worden afgelijnd. Het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin kreeg de opdracht om de eerdergenoemde richtlijn te ontwikkelen voor de preventie en toepassing van afzondering en fixatie in de brede jeugdhulp. Deze richtlijn is onderbouwd vanuit verschillende wetenschappelijke invalshoeken - mensen- en kinderrechten, (ortho)pedagogie, klinische psychologie, verpleegkunde. In de ontwikkeling werden ook expert-professionals, en jongeren en ouders met ervaringskennis betrokken.

5. Het huidige decreet rechtspositie dateert intussen van 2004. Een actualisering op basis van recentere wetenschappelijke, kinderrechtelijke en pedagogische inzichten, veranderende contexten en cliënt- en begeleiderservaringen is aangewezen. Zo komt bijvoorbeeld de noodzaak tot het werken aan een ontwikkelingsgericht leefklimaat in een voorziening meer en meer naar voor. Internationaal werd ook 'het belang van het kind' verder gespecifieerd. Daarnaast kregen een aantal termen in de jeugdhulp zoals 'residentiële hulpverlening' doorheen de jaren een actueler invulling. Ook de dagelijkse praktijk en ervaringen in de jeugdhulp, bieden nieuwe inzichten. Over het recht op bijstand werd een richtinggevend kader ontwikkeld, dat nu meer invulling krijgt in het decreet zelf. En er werd verder gebouwd op eerder geformuleerde adviezen van cliëntenorganisaties en de verslagen van de Commissie van Toezicht op jeugdhulpinstellingen. Het cliëntperspectief werd ook naar voor gebracht op de stakeholdermomenten eind 2022, waaraan zowel vertegenwoordigers van voorzieningen, vertegenwoordigers van cliënten in de jeugdhulp en kinderrechtenactoren deelnamen.
Deze besprekingen leidden tot belangrijke aanpassingen aan de teksten:

- Elk artikel kreeg een eigen opschrift om zo de rechten sterker naar voor te brengen. Het artikel over het belang van de minderjarige werd beter uitgewerkt aan de hand van richtinggevende criteria die ter inspiratie kunnen dienen om dat belang concreet in te vullen. Daarbij wordt de vereiste om rekening te houden met de mening van het kind behouden en benadrukt. Er werden bijkomende rechten ingeschreven, onder meer een recht op informatie op cameratoezicht, recht op persoonlijk archief.
- Op de vraag om het decreet in meer begrijpbare taal voor jongeren te schrijven, werd beperkt ingegaan. Het blijft een juridische tekst. Er zal wel worden ingezet op heel gerichte communicatie rond deze rechten zowel in taal als in vorm. Deze communicatie zal afgestemd zijn op kinderen, jongeren en ouders én hulpverleners. Deze vertaling zal ook een antwoord

bieden op de opmerking dat bepaalde stukken van het decreet nu minder herkenbaar zijn voor laagdrempelige of ambulante hulpverlening.
- Op de opmerking dat een aantal bepalingen nu heel gedetailleerd zijn uitgewerkt, en dit ook extra registratielast zal meebrengen, werd niet ingegaan. Net omdat het daar gaat om het inperken van rechten van minderjarigen is het cruciaal om de noodzakelijkheid en proportionaliteit af te wegen en dit ook te motiveren. De mate van gedetailleerdheid heeft ook te maken met de diversiteit aan werkvormen die er bestaat. Willen we, ook in meer gesloten settings, rechtswaarborgen inschrijven dan moeten deze duidelijk omschreven worden.
- De artikelen met betrekking tot preventie- en reactiebeleid en met betrekking tot afzondering en fixatie werden beter uitgewerkt, zodat ze duidelijker zijn.
- Op de vraag om minder onderscheid te maken met de voorzieningen met mandaat tot geslotenheid kon beperkt worden ingegaan, met dien verstande dat het precies de bedoeling is om de rechtspositie van minderjarigen te versterken en dus zo weinig mogelijk uitzonderingen mogelijk te maken. Wel werd in de artikelsgewijze toelichting opgenomen wat, binnen het respecteren van de rechten van minderjarigen, wel nog mogelijk is in voorzieningen, in het kader van hun toezichtsopdracht.
- Op de opmerking dat deze rechtsbescherming vaardigheden en vorming vraagt van hulpverleners, wordt al ingegaan doordat gestart is met extra ondersteuning bijvoorbeeld in het omgaan met vrijheidsbeperkende maatregelen. Ook wordt verder geïnvesteerd in het ondersteunen van voorzieningen en hulpverleners in het werken aan een ontwikkelingsgericht leefklimaat.
- Daarnaast gebeurden er ook veel tekstuele aanpassingen die in het uiteindelijke voorontwerp van decreet zijn verwerkt.

Beleidsmaatregelen en doelstelling

Dit voorontwerp van decreet bevat wijzigingen aan het decreet betreffende de rechtspositie van minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, en beoogt de rechtspositie van de minderjarige in die domeinen te versterken. Hierbij worden de aanbevelingen uit de onderzoeken naar die rechtspositie, ook bij de preventie en toepassing van afzondering en fixatie, in regelgeving omgezet, in lijn met de contouren die werden uitgetekend in voormelde Mededeling aan de Vlaamse regering.
De specifieke wijzigingsbepalingen worden grondig besproken in 'Hoofdstuk II. Toelichting bij de artikelen'. Hieronder gaan we in op een aantal algemene insteken.

De rode draad: participatie van en communicatie met de minderjarige
In het voorontwerp van wijzigingsdecreet wordt verder gewerkt in de geest en de betrachting van het huidige decreet: participatie van en communicatie met de minderjarige, samen met de context, loopt als een rode draad doorheen het decreet. In het decreet worden zowel participatie-, provisie- als protectierechten ge(her)formuleerd. In residentiële en semi-residentiële jeugdhulp vormt het werken aan een ontwikkelingsgericht leefklimaat de basis.

Rechten van minderjarigen en verplichtingen van voorzieningen
Het inschrijven van rechten sluit niet uit dat er in de wijzigingsbepalingen ook verplichtingen naar de voorzieningen zelf geformuleerd zijn. Ook in het huidige DRM is er al sprake van een vermenging tussen beide perspectieven. Een 'recht op' benadering impliceert altijd een verplichting voor de voorziening, die moet dat 'recht op' immers waarmaken. Zo'n verplichting is vaak een opdracht tot actief informeren en participatief werken, maar kan ook een specifieke eis inhouden (bv. het principieel verbod op fouille, de verplichting om een afwijking op een recht te motiveren). Zeker waar rechten van minderjarigen worden ingeperkt wordt van voorzieningen verwacht dat ze actief met de minderjarige communiceren, actief informeren en bij een effectieve afwijking motiveren en dit ook registreren.

Daar waar de verplichtingen van voorzieningen concreter worden, en mogelijks andere accenten krijgen naargelang de setting, zal dit verder verfijnd worden in de erkennings- of kwaliteitsbesluiten of in de concrete huishoudelijke reglementen voor de voorzieningen. De bepaling in het DRM vormt dan de (minimum)standaard waarbinnen erkenningsnormen of huishoudelijke reglementen uitgewerkt kunnen worden.

Versterkte rechtsbescherming omwille van 'geslotenheid' - Voorzieningen met mandaat tot geslotenheid

Zoals reeds gesteld is het DRM van toepassing op minderjarigen die gebruik maken van een breed palet aan voorzieningen. Dit is een expliciete keuze, maar heeft ook beperkingen. Met dit wijzigingsdecreet maken we voor een aantal bepalingen een onderscheid tussen 'voorzieningen met mandaat tot geslotenheid', en andere voorzieningen.
We voeren hiermee een nieuwe term in, om niet telkens de opsomming van de betrokken voorzieningen te moeten hanteren. Deze 'voorzieningen met mandaat tot geslotenheid' hebben in hun opdracht (bij decreet of uitvoeringsbesluit) expliciet het mandaat om een vorm van beslotenheid te bieden. Bij de opmaak van de wijzigingsbepalen werd in de aflijning van wat bepaald wordt voor de hele (residentiële) jeugdhulp, en wat specifiek voor voorzieningen met mandaat tot geslotenheid, telkens gezocht naar een objectieve verantwoording vanuit 'geslotenheid'.

De keuze om hier een aantal van deze vrijheidsbeperkende, en gevoelige maatregelen te regelen, schept een duidelijk kader voor zowel minderjarigen als voorzieningen en hun personeelsleden. Dit is essentieel omdat het gaat om grondrechten van jongeren en mogelijke inperkingen hierop. Ook voorzieningen zijn gebaat bij een duidelijk speelveld, eerder dan een floue grijze zone die kan leiden tot handelingsverlegenheid, of net het overschrijden van wettelijke grenzen. We kiezen ervoor om praktijken die nu ook plaatsvinden, en waarvan geoordeeld wordt dat dit noodzakelijk kan zijn, een duidelijk kader te geven met strikte voorwaarden, en te harmoniseren over de verschillende werkvormen die in geslotenheid (kunnen) werken. Concreet voorzien de nieuwe artikelen 11, over het recht op informatie, nieuw artikel 14/2 over het recht op extern contact op andere manieren en het nieuwe artikel 15/3 over fouillering en doorzoeken van de kamer bijkomende verplichtingen en afwijkingen voor de voorzieningen met mandaat tot geslotenheid.

We onderscheiden vier soorten 'voorzieningen met mandaat tot geslotenheid': de voorzieningen in hun erkenning om 'Veilig Verblijf' aan te bieden, de voorzieningen in hun erkenning voor jongeren met een ernstige gedrags- en emotionele stoornis, de gemeenschapsinstellingen en het Vlaams Detentiecentrum.

De voorzieningen die veilig verblijf aanbieden, worden duidelijk gepositioneerd onder de settings die een vorm van geslotenheid kunnen aanbieden. Dit is zo opgenomen binnen hun erkenning en opdracht (Besluit van de Vlaamse Regering van 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor voorzieningen in de jeugdhulp). Ze kunnen dit doen, indien dit noodzakelijk is, in functie van het beschermen van de fysieke, psychische of seksuele integriteit van de minderjarige. De beslissing om geslotenheid in te zetten, wordt individueel en op maat gemotiveerd en individueel gedifferentieerd in het traject van de minderjarige.

Voorzieningen met erkenning voor jongeren met een ernstige gedrags- en emotionele stoornis. Het aspect, of de verwachting naar 'geslotenheid' is een (essentieel) element bij de instroom van GES+. Jongeren worden er geplaatst door de jeugdrechter (2/3e van de plaatsingen) of komen er ook vrijwillig terecht, hetgeen verschilt van de andere geïdentificeerde gesloten settings. Net gezien sommige voorzieningen echt wel een gesloten karakter hebben, en het ook de expliciete opdracht is binnen hun erkenning dat ze die geslotenheid, indien nodig, individueel en op maat, kunnen bieden, is het noodzakelijk om de rechtswaarborgen voor de minderjarigen die daar verblijven te versterken. Dit impliceert ook dat deze voorzieningen eveneens onder toezicht komen van de Commissie van Toezicht voor jeugdinstellingen met betrekking tot voorzieningen voor vrijheidsbenemende opvang voor kinderen en jongeren, wat op vandaag niet het geval is.

Gemeenschapsinstellingen: Ook voor de gemeenschapsinstellingen worden zoveel als mogelijk aspecten overkoepelend geregeld en wordt van de algemene regeling slechts uitzonderlijk afgeweken. Jongeren die aan een afdeling van een gemeenschapsinstelling worden toevertrouwd (vanaf maart 2023), omwille van inschattingen die betrekking hebben op de chroniciteit, ernst of beide, van hun handelen komen op het einde van de rit terecht in het beleid ten aanzien van minderjarigen die jeugddelicten plegen, of hiervan verdacht worden. Preventieve maatregelen en acties, normbevestigende en herstellende reacties waarbij het opnemen van verantwoordelijkheid door de jongere zoveel als mogelijk wordt aangemoedigd en andere niet-residentiële reacties zijn allemaal al in overweging genomen, zijn niet meer mogelijk of hebben niet tot de gewenste re-integratie geleid. Daarnaast zijn sommige jeugddelicten van dien aard dat een tijdelijke afwezigheid uit de maatschappij een noodzaak is om in de loop van en na een gesloten residentieel verblijf, met de nodige deskundige ondersteuning en begeleiding, opnieuw connectie te kunnen maken met de buitenwereld. Een vraag naar gesloten begeleiding als meest ingrijpende reactie op een jeugddelict is soms 'an sich écht nodig', om verschillende redenen. Het samen opvangen van jongeren met problematieken is niet vanzelfsprekend en binnen deze context moeten bepaalde organisatorische en pedagogische reacties mogelijk blijven binnen een heel duidelijk kader dat de gemeenschapsinstellingen daarin stuurt. Het handhaven van een veilige (leef)omgeving voor alle betrokkenen is daarbij

een doorslaggevend uitgangspunt. Het algemene kader van het DRM wordt voor de gemeenschapsinstellingen in een concreter huishoudelijk reglement vertaald. Naast de algemene afwijkingen voor voorzieningen met mandaat tot geslotenheid (informatie, fouille en doorzoeken van de kamer), voorziet het nieuwe artikel 28/1 dat in de gemeenschapsinstellingen kan worden afgeweken van het verbod op afzondering als collectieve maatregel, met name 's nachts.

Het Vlaams detentiecentrum in Beveren: Het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht bepaalt dat de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van gedetineerden, en de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, van toepassing zijn op de uithandengegeven jongeren in Beveren. Tegelijkertijd is het Decreet Rechtspositie van toepassing op deze groep (voor wat betreft de bepalingen die verplichtingen opleggen aan 'jeugdhulpvoorzieningen' en jeugdhulpaanbieders'), en minstens voor de minderjarigen die er verblijven.
We kiezen er uitdrukkelijk voor om de nieuwe bepalingen zoveel mogelijk toe te passen op de jongeren in het Vlaams Detentiecentrum (VDC). Omwille van een sterkere rechtspositieregeling in de basiswet, maar ook omwille van factoren van veiligheid én de setting waar het Vlaams Detentiecentrum momenteel gesitueerd is, binnen de gevangenis, werd gekozen om een aantal bepalingen in het DRM niet van toepassing te maken op jongeren in het Vlaams Detentiecentrum. Dit is met name het geval voor het nieuwe artikel 12/8 over persoonlijke bezittingen, artikel 15/3 over fouilleren en doorzoeken van de kamer en artikel 28 tot en met 28/6 over afzondering en fixatie.
Met dit decreet maken we het DRM, ook van toepassing op de meerderjarigen in het Vlaams Detentiecentrum, net zoals dat in 2019 reeds werd bepaald voor meerderjarigen in de jeugdhulp en in het kader van het jeugddelinquentierecht.

Sterker formuleren van de rechten
Om de rechten van de minderjarige explicieter naar voor te laten komen, wordt waar mogelijk bij elk artikel in het opschrift het recht ingeschreven.
Rechtspositie versterken betekent ook zo inclusief mogelijk te werk gaan. Gelet op ook de huidige maatschappelijke tendensen, werd geoordeeld dat het principieel gebruik van de mannelijke vorm bij verwijzing naar personen achterhaald is. Vandaar werd gekozen om deze mannelijke vorm te wijzigen naar een genderneutrale vorm doorheen het decreet. Deze aanpassingen zijn ook opgenomen in de wijzigingsbepalingen. Omwille van het feit dat er nog geen algemeen aanvaarde genderneutrale term bestaat voor broers en zussen in het Algemeen Nederlands, en omdat het artikel over contact met de familie (nieuw artikel 14) ook ingegeven is met artikel 387septiesdecies oud BW indachtig,[1] werd ervoor gekozen van deze termen niet af te wijken.

Vorming van personeel, informeren van kinderen, jongeren en ouders

---

[1] Minderjarige broers en zussen hebben het recht om niet van elkaar te worden gescheiden. Dit recht moet in het belang van elk kind worden beoordeeld. Ingeval het belang van een kind vereist dat dit recht niet wordt uitgeoefend, streven de ouders, de pleegzorgers, de rechtbank en de daartoe bevoegde overheid het behoud van persoonlijke contacten tussen dit kind en elk van zijn broers en zussen na tenzij ook dit strijdig is met het belang van dit kind.

Het voorontwerp van decreet voorziet expliciet in het recht op deskundig opgeleide personeelsequipe. Dit benadrukt de rol en opdracht die begeleiding heeft in het kunnen waarmaken van de rechten van de minderjarige.
De huidige bepaling dat moet voorzien worden in initiatieven om hulpverleners te vormen en te sensibiliseren en kinderen, jongeren en ouders te informeren, blijft behouden. Gezien de vooropgestelde wijzigingen zal hier de komende jaren versterkt worden op ingezet.

Evaluatie
Het voorontwerp van decreet voorziet bijkomend dat driejaarlijks een rapport wordt opgemaakt over de evaluatie van het decreet, met inbegrip van een evaluatie vanuit gebruikersperspectief. Deze evaluatie biedt de mogelijkheid om de vinger aan de pols te houden met betrekking tot effectuering van deze rechten.

Impactanalyse

1. Maatschappelijke impact

Kind- en jongereneffectrapport (JoKER)

Het doel van het voorliggende voorontwerp bestaat erin de bestaande rechtswaarborgen voor de minderjarige zoals deze vervat zijn in het huidige decreet, uit te breiden. De overkoepelende doelgroep bestaat uit kinderen en jongeren die te maken krijgen met jeugdhulp. Zij kunnen immers bijzonder kwetsbaar zijn, kunnen geconfronteerd worden met inbreuken op hun autonomie en hebben vaak al veel meegemaakt. Daarnaast zijn zij met veel, wat geïllustreerd wordt aan de hand van de volgende cijfers uit het intersectoraal jaarverslag Jeugdhulp[2] dat het aantal kinderen en jongeren van 0 tot 25 jaar binnen jeugdhulp weergeeft voor het jaar 2021:

- 27.096 binnen voorzieningen van het VAPH;
- 18.717 binnen de voorzieningen jeugdhulp van Opgroeien;
- 9.914 binnen pleegzorg;
- 13.671 binnen de vertrouwenscentra kindermishandeling;
- 1.142 binnen de gemeenschapsinstellingen;
- 6.916 binnen de Centra voor Algemeen Welzijnswerk.

Dit zijn belangrijke argumenten die het garanderen en implementeren van de kinderrechten voor deze specifieke groep van kinderen en jongeren een uiterst cruciale opdracht maken, opdat zij kansrijk zouden kunnen opgroeien.

De mogelijke uitbreiding van de rechtspositie van kinderen en jongeren in de jeugdhulp werd geagendeerd na afronding van het hogervermeld onderzoeksrapport vanuit het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin rond de rechtspositieregeling voor minderjarigen in gesloten opvang. Hieruit bleek dat verschillende aanbevelingen uit dat rapport ook relevant waren voor de minderjarige in de brede jeugdhulp, van minderjarigen in pleegzorgtrajecten tot uithandengegeven jongeren. Om de rechtswaarborgen voor kinderen en jongeren optimaal te waarborgen, genoot het decretaal verankeren van hun rechtspositie de voorkeur, aangezien een decreet in de hiërarchie der rechtsnormen op hetzelfde niveau staat als een wet. Enkel de Grondwet of een bijzondere wet kan

[2] https://www.jaarverslagjeugdhulp.be/kerncijfers/wie-krijgt-hulp#toc-aantal-unieke-kinderen-en-jongeren-dat-jeugdhulp-krijgen-2019-2021-

afwijken van een decreet, waardoor de rechtsbescherming van kinderen en jongeren in Vlaanderen het beste gegarandeerd wordt.

Bijkomend werd ervoor geopteerd voor deze rechtspositie te regelen door een wijziging van het Decreet Rechtspositie Minderjarige door te voeren, om zo de aanbevelingen van het onderzoeksrapport in regelgeving te implementeren. Het DRM is de voordehand liggende keuze, aangezien het de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het jeugddelinquentierecht regelt. Daarnaast dateert het huidige DRM van 2004, waardoor het onderzoek het uitgelezen moment is om een actualisering van de tekst door te voeren, in lijn met nieuwe kinderrechtelijke inzichten. Een meer uitgebreide bespreking van de aanleiding en beleidscontext van het voorliggende dossier werd hierboven geschetst in de situering en in het luik 'probleemstelling en omgevingsanalyse'. Het luik 'beleidsmaatregelen en doelstelling' bevat de uitgangspunten en de beleidsdoelstellingen voor het voorliggende decreet.

Tijdens het ontwerp van decreet was er aandacht voor de leefwereld van kinderen en jongeren en werd de inspraak van kinderen en jongeren nagestreefd. Aan de hand van stakeholdersmomenten werden ook organisaties vanuit jongeren- en kinderrechtenperspectief betrokken, zoals het Kinderrechtencommissariaat, Cachet vzw, KeKi, de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind en tZitemzo. Voorbereidend hieraan bracht Cachet vzw de tekstvoorstellen in gesprek tijdens drie ontmoetingsavonden met jongeren die in aanraking waren gekomen met jeugdhulp om de stem van de jongere beter te vertegenwoordigen. Daarnaast gaf Cachet, met jongeren met ervaring in de jeugdhulp, de voorbije jaren meermaals input op belangrijke ontmoetingen met voorzieningen uit de jeugdhulp onder meer tijdens de inspiratiemomenten voor Veilig Verblijf en tijdens de discussiegroepen bij de voorstelling van het vermelde onderzoeksrapport.
Bijkomend: de hoofdstukken met betrekking tot de preventie van afzondering en fixatie zijn gebaseerd op de intersectorale richtlijn voor de preventie en toepassing van afzondering en fixatie in de brede jeugdhulp. Bij de ontwikkeling van deze richtlijn werden ook (organisaties van) jongeren in de jeugdhulp betrokken.

Uit de gesprekken met die organisaties kwam duidelijk naar voren dat jongeren boven alles nood hebben aan gelijkwaardigheid, participatie en menselijkheid. Ze zijn op zoek naar verbinding, ondersteuning en een luisterend oor, maar ervaren dat dit nog te vaak ontbreekt. Dit is iets wat bij het voorontwerp van decreet in het achterhoofd gehouden werd, omdat een rechtencatalogus zich vaak te veel toespitst op zaken die juridisch gemakkelijk afdwingbaar zijn en die gemakkelijk meetbaar zijn. Daarom benadrukt het decreet bijvoorbeeld ook dat het ontwikkelen van een preventie- en reactiebeleid met een pedagogische grondslag zeer belangrijk is en biedt het een kader met belangrijke principes dat voldoende flexibiliteit laat om een beleid uit te stippelen.

Daarnaast is dankzij deze gesprekken, en de focus van jongeren op participatie en hoe zij dit soms missen, het bewustzijn gegroeid van de noodzaak een correct evenwicht te vinden tussen het beschermen van jongeren, en het laten participeren van jongeren. Beide doelstellingen staan vaak op gespannen voet, terwijl in de realiteit het ene niet gerealiseerd kan worden zonder het andere. Bescherming is nodig om te kunnen participeren en participatie is nodig om bescherming te garanderen. Uit de getuigenissen wordt duidelijk dat een te grote nadruk op bescherming, die ten koste gaat van autonomie, zorgt voor een gebrek aan controle bij jongeren, wat nefast is voor hun gevoel van eigenwaarde en als stresserend wordt ervaren. Het zorgt er ook voor dat jongeren minder handvaten hebben meegekregen om uiteindelijk om te gaan met uitdagingen die ze later kunnen tegenkomen nadat de jeugdhulpmaatregel een eind heeft genomen en dat jongeren kunnen worstelen met zelfstandigheid. Jongeren geven ook aan dat

zij lijden onder buitensporige controle en dat zij meer vertrouwen zouden willen krijgen. Aan de andere kant verlegt een te grote nadruk op participatie verantwoordelijkheden van jeugdhulpvoorzieningen naar de jongere en legt dit een te grote druk op hun schouders, wat kan leiden tot buitensporige angst en stress.

Om die redenen leefde het bewustzijn rond de noodzaak om een goed evenwicht tussen de twee doelstellingen te behouden, sterk tijdens het opstellen van nieuwe rechtswaarborgen. Omwille van dit inzicht werd er ingezet op het informeren van de minderjarige door een uitgebreidere regeling op te nemen rond het recht op informatie in art. 11 en door daarnaast ook specifieke regelingen op te nemen, zoals informatie rond cameratoezicht (art. 11, § 2, derde lid), rond fouille en doorzoeken van de kamer (art. 15/3, § 2-5), rond het dossier (art. 20/1) en rond afzondering en fixatie (art. 28/1, § 2). Daarnaast schrijft het DRM, naast de concretisering dat participatie ook het recht van de minderjarige inhoudt om diens traject mee in handen te houden (art. 16), nu enkele nieuwe concrete rechten in die van belang zijn voor de autonomie van de minderjarige, zoals het recht op vrije keuze van arbeid (art. 12/5), het recht om de kamer in te richten naar wens (art. 12/7, § 2), het recht op persoonlijke bezittingen (art. 12/8), het recht op eigen kleding (art. 12/9) en het recht op bezoek van en contact met personen naar keuze (art. 14/1 en art. 14/2). Tijdens het inschrijven van die rechten werd tijdens de besprekingen duidelijk dat een nieuw evenwicht zou moeten gevonden worden om te verzekeren dat de minderjarige er in de praktijk niet het slachtoffer van zou worden. Zo werden enkele beperkingsmogelijkheden opgenomen rond het recht op bezoek. Daarnaast benadrukt het DRM nu het belang van dialoog met de minderjarige, zoals in het recht om deel te nemen aan de ruimere samenleving (art. 15/2), rond het verbod van fouillering en doorzoeken van de kamer (art. 15/3, § 1), in de context van het recht op een ontwikkelingsgericht leefklimaat (art. 19/1), rond het preventie- en reactiebeleid (art. 28, § 1) en rond afzondering en fixatie (art. 28/4).

Drie scenario's voor de uitbreiding van de rechtspositie van minderjarigen werden tijdens de totstandkoming van dit decreet afgewogen.

1.1. Nuloptie: voortzetting van de bestaande toestand

Geen uitbreiding van de rechtspositie van de minderjarige in de regelgeving. De bestaande regelgeving blijft onaangepast van kracht.

1.2. Gekozen optie 2: uitbreiding van rechtspositie minderjarige via invoering bijkomende rechten en aanpassing bestaande rechten uit het decreet rechtspositie

De overkoepelende uitbreiding van de rechtspositie van elke minderjarige die te maken krijgt met integrale jeugdhulp of die onder de toepassing van het jeugddelinquentierecht valt via de invoering van bijkomende rechten en de aanpassing van bestaande rechten uit het decreet rechtspositie.

1.3. Optie 3: uitbreiding van rechtspositie minderjarige in gesloten opvang

De uitbreiding van de rechtspositie van minderjarigen die binnen jeugdhulp te maken krijgen met een vorm van geslotenheid via de opmaak van nieuwe regelgeving.

In het licht van het JoKER werd voor twee doelgroepen de impact van die verschillende scenario's afgewogen:

- Kinderen en jongeren die jeugdhulp krijgen in een voorziening met mandaat tot geslotenheid;
- Kinderen en jongeren die jeugdhulp krijgen via andere wegen dan in een voorziening met mandaat tot geslotenheid.

In het vervolg van het JoKER werden de voor- en nadelen van de verschillende scenario's afgewogen voor de twee doelgroepen.

De optie om voort te zetten met de bestaande situatie werd snel verlaten. Uit het onderzoek dat uitgevoerd werd door het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin bleek duidelijk dat bepaalde lacunes in de wetgeving een belangrijk risico inhouden voor inbreuken op de rechten van kinderen die te maken krijgen met gesloten opvang. Deze signalen werden ook opgevangen bij besprekingen met verschillende organisaties die de stem van het kind vertegenwoordigen. Zo bleek uit een bespreking met jongeren die Cachet vzw uitvoerde, het jaarverslag van de Commissie van Toezicht voor Jeugdinstellingen, de opmerkingen van het Kinderrechtencommissariaat, tZitemzo en KeKi dat jongeren inderdaad in de praktijk worstelen met dergelijke inbreuken op hun rechten. Zo klagen zij over een gebrek aan participatie, het beleid rond sanctie, het beleid rond afzondering en fixatie, beperkingen op hun bezoekrecht, recht op privacy, recht op vrije tijd en recht op onderwijs. Een sterk regelgevend signaal dringt zich dus op, om inbreuken op deze rechten in de toekomst te vermijden en kinderen en jongeren meer, duidelijkere en krachtigere tools te geven om deze inbreuken aan te kaarten. Daarnaast maakt de verankering van internationale kinderrechten in Vlaamse regeling ook voor de hulpverlener en begeleider de minimumstandaarden duidelijk, zodat een uniforme toepassing door elke begeleider mogelijk wordt. Dit komt de rechtszekerheid te goede.

De optie om enkel aanvullende rechtswaarborgen in te bouwen voor jongeren die in gesloten opvang verblijven, werd na beraad verlaten. Een dergelijke werkwijze heeft het voordeel dat men uitvoeriger in detail kan treden rond de concrete rechtsbescherming voor jongeren die te maken krijgen met geslotenheid. Rechten en hun uitzonderingen kunnen breder en gepaster omschreven worden, met aandacht voor de specifieke praktijken in de voorzieningen. Toch zijn de rechten die ingeschreven zouden worden voor de eerste doelgroep ook van belang voor jongeren uit de tweede doelgroep. Enkel bijkomende rechten inschrijven voor jongeren in gesloten opvang zou op dat vlak een ongeoorloofde inbreuk uitmaken op het gelijkheidsbeginsel en een te grote negatieve impact hebben op de rechtsbescherming van jongeren in de brede jeugdhulp. Het zou immers het signaal geven dat de rechtsbescherming voor de tweede doelgroep een minder grote prioriteit is. Dit gaat lijnrecht in tegen art. 2 IVRK dat bepaalt dat de rechten uit dat verdrag gelden voor ieder kind, zonder discriminatie van welke aard ook. Daarnaast zou het op verschillende plaatsen regelen van rechtswaarborgen voor verschillende groepen van minderjarigen versnippering met zich meebrengen, wat kan leiden tot rechtsonzekerheid door een gebrek aan samenhang en een onoverzichtelijke waaier van rechtsbescherming voor de minderjarige.

De gekozen optie (optie 2) zorgt ervoor dat er weinig negatieve impact is voor de eerste doelgroep, maar dat er bijkomend een grote positieve impact is van de uitbreiding voor de tweede doelgroep. Er wordt daarom gekozen om algemene rechten uit te schrijven voor beide doelgroepen, en waar nodig verduidelijkingen of beperkingen in te schrijven voor de eerste doelgroep. Zo wordt een algemeen recht op informatie ingeschreven in art. 11, § 1 en worden meer duidelijke verwachtingen ingebouwd in art. 11, § 2 ten aanzien van voorzieningen om de rechten van de eerste doelgroep in die specifieke context te vrijwaren. Een ander voorbeeld betreft het verbod op fouillering en doorzoeken van de kamer in art. 15/3, waarbij de tweede en derde paragraaf beperkingsmogelijkheden voorziet in de specifieke context van geslotenheid. Een dergelijke werkwijze draagt bij tot de

rechtszekerheid, wat op zijn beurt meer kansen biedt dat de rechten van minderjarige daadwerkelijk effectief worden nageleefd en geïmplementeerd.

Het bewustzijn is er dat voorzieningen dit mogelijks (onterecht) zullen percipiëren als een kans om bepaalde rechten in te perken, maar hierbij wordt gewezen naar het overkoepelend principe van het belang van het kind. Inperkingen van rechten moeten telkens weloverwogen gebeuren, proportioneel zijn met de beoogde doelstelling en het belang van het kind nastreven. De mogelijks negatieve impact op jongeren in geslotenheid zal rechtgezet worden door voldoende sensibilisering en ondersteuning te geven aan voorzieningen met een mandaat tot geslotenheid en hun personeel. Om te vermijden dat er meer aandacht zou gaan naar de afwijkingen op de rechten, dan de rechten zelf, werd bij elke bepaling een tussentitel geschreven die het specifieke recht nogmaals extra in de verf zet. Daarnaast is er het bewustzijn dat het expliciet benoemen van rechten die in de brede jeugdhulp op het eerste gezicht 'verworven en normaal' lijken (bv. het recht op vrije tijd buitenshuis), en dat op de dag vandaag (nog) niet zijn voor sommige settings, een probleem van herkenbaarheid kan geven.

Omwille van deze redenen kan geconcludeerd worden dat de gekozen optie het minste riskeert een negatieve impact te hebben op kinderen en jongeren en dat deze optie het meeste potentieel heeft om de rechten van een uitgebreide groep van kinderen en jongeren sterker te verankeren. Desalniettemin is het belangrijk dat bijkomende stappen genomen worden zodat deze rechten geen dode letter blijven. Daarom wordt het engagement aangegaan om te verzekeren dat de rechtswaarborgen voor jongeren zoals ingeschreven in het DRM ook effectief geïmplementeerd worden in de praktijk. Een belangrijk aspect van deze doelstelling zal dan ook bestaan uit het verder overleggen met de stuurgroep, uit het geven van vormingen rond de rechten van kinderen en jongeren, zowel aan personeel als aan kinderen, jongeren en ouders zelf binnen de brede jeugdhulp en door de wettekst te vertalen naar kindvriendelijke taal en op te nemen in toegankelijke brochures en webpagina's en deze breed te verspreiden. Om de effecten van het wijzigingsdecreet op kinderen en jongeren echter doeltreffend te kunnen meten, wordt een driejaarlijkse evaluatie van het decreet ingeschreven. In het licht van deze evaluatie zullen organisaties die kinderen en jongeren vertegenwoordigen worden betrokken.

2. Impact op de grondrechten en op het gelijkheidsbeginsel

Meer algemeen voorziet het decreet in de nadere invulling van de rechten van kinderen uit art. 22*bis* Gw. Er is aandacht voor participatie van kinderen en jongeren en het hoofdstuk rond het belang van het kind werd duidelijker omschreven. Dit heeft het voordeel dat de verwachtingen rond de implementatie van die rechten beter voorzienbaar zijn, zowel voor de kinderen en jongeren zelf als voor personen die verantwoordelijk zijn om die rechten toe te passen.

Wat betreft het recht op privé- en gezinsleven omschrijft Afdeling 5 nu duidelijk de rechten die daar onder vallen en de beperkingsmogelijkheden die daartoe bestaan. Rond de onschendbaarheid van de woning, voorziet art. 15/3 in een juridisch kader dat het doorzoeken van de kamer van de minderjarige verbiedt, tenzij onder welomschreven voorwaarden. Ook voor de onschendbaarheid van het briefgeheim bevat art. 14/2, § 2 een duidelijke regeling. Daarnaast wordt nu ook onder art. 12/1 het recht op onderwijs voor kinderen in de jeugdhulp ingeschreven. Er is geen impact op de andere grondrechten. Wat betreft het gelijkheidsbeginsel wordt rekening gehouden met de bijzondere aandacht die moet gegeven worden aan de rechten van kinderen en jongeren, vanuit hun minderheidspositie.

3. Budgettaire impact

Het voorontwerp van decreet heeft geen budgettaire impact voor de Vlaamse overheid.

4. Bestuurlijke impact op de lokale en provinciale besturen en op Brussel.
Dit voorontwerp van decreet heeft geen bestuurlijke impact op de lokale of provinciale besturen of de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Implementatie

Van de voorzieningen binnen het toepassingsgebied wordt verwacht dat ze de rechten van de minderjarigen, volgens de bestaande en nieuwe bepalingen in dit voorontwerp van decreet respecteren en waarborgen. Er zal daarom versterkt ingezet worden op het informeren en vormen van hulpverleners in de betrokken sectoren. Mede in het licht daarvan is eind 2022 al een driejarig ondersteuningstraject opgestart, uitgevoerd door SAM vzw, Steunpunt mens en samenleving, in samenwerking met VIVO (Icoba) en Psyche vzw, specifiek met betrekking tot de preventie van afzondering en fixatie (Besluit van de Vlaamse Regering van 25 november 2022 tot toekenning van een subsidie van de Vlaamse Gemeenschap aan SAM vzw, steunpunt Mens en Samenleving voor het project 'Omgaan met Vrijheidsbeperkende maatregelen'). Hier is ook wetenschappelijke opvolging aan gekoppeld.
Bovendien is een specifiek traject opgestart voor de voorzieningen die Veilig Verblijf aanbieden, om hen te ondersteunen in hun vormgeven van hun pedagogisch beleid. Ook in de Gemeenschapsinstellingen is een specifiek traject met betrekking tot participatie en kinderrechten in het algemeen en het omgaan met vrijheidsbeperkende maatregelen lopende.
Cliëntorganisaties zijn bij de verschillende initiatieven betrokken, zodat de rechten van de betrokkenen op de voorgrond blijven staan.

Een belangrijke voorwaarde voor het effectueren van je rechten, is je rechten kennen. Dit decreet betreft een heel juridische omschrijving van de rechten van minderjarigen. Om ervoor te zorgen dat zowel hulpverleners als kinderen, jongeren en ouders deze rechten kennen, is een vertaalslag nodig. Daarom zal in een eerste fase ingezet worden op gerichte, toegankelijke en aantrekkelijke communicatie. Vertegenwoordigers van kinderen, jongeren en ouders worden bij de ontwikkeling van het communicatiemateriaal of communicatiekanalen betrokken worden.

De handhaving en toezicht op het naleven van de bepalingen gebeurt binnen het bestaande handhavings- en toezichtskader.

Er is een driejaarlijkse evaluatie voorzien van de toepassing van dit decreet. Hiervoor moeten nog concrete indicatoren worden ontwikkeld en uitgewerkt. Ook deze evaluatie zal in nauw overleg met de cliëntenorganisaties gebeuren.

Inwerkingtreding en overgangsbepalingen: Het decreet treedt in werking 10 dagen na publicatie in het Belgisch Staatsblad. Hier zijn drie uitzonderingen op voorzien.

- Specifiek voor de uitvoering van het nieuwe artikel 12/7 § 1 in verband met het recht op verblijf in een individuele kamer is een overgangsbepaling voorzien van 10 jaar. Dit moet de voorzieningen desgevallend in staat stellen om de nodige infrastructurele aanpassingen te voorzien.
- Specifiek voor de uitvoering van de nieuwe artikelen 28/1 tot en met 28/6 in verband met de preventie van afzondering en fixatie is een overgangsbepaling van drie jaar voorzien. Dit moet de voorzieningen de mogelijkheid bieden om hun werking aan de nieuwe vereisten aan te passen.

- Specifiek voor de uitvoering van het nieuwe artikel 28/5 §1 5° en 6° met betrekking tot specifieke infrastructurele vereisten van de afzonderingskamer, is een overgangsperiode van 3 jaar voorzien. Dit moet de voorzieningen desgevallend in staat stellen om de nodige infrastructurele aanpassingen te voorzien.

C. Totstandkomingsprocedure
Voorafgaand aan de goedkeuring door de Vlaamse Regering gebeurde al een tweevoudige consultatie van stakeholders van voorzieningen, cliëntenorganisaties en kinderrechtenactoren. Enerzijds aan de hand van specifieke stakeholdermomenten, anderzijds door de vraag tot advies van de Raadgevende Comités van Opgroeien en het Vlaams Agentschap Personen met een Handicap.

Het gunstige advies van de Inspectie van Financiën werd bekomen op 4 april 2023.
De inspectie van Financiën adviseert dat het voorontwerp van decreet de ontvangsten en uitgaven van de Vlaamse overheid niet op rechtstreekse wijze beïnvloedt. De impliciete verplichting van de voorzieningen om de geactualiseerde rechten te garanderen, kan een budgettaire impact op termijn hebben.
Met toepassing van artikel 31 §2 2° van het besluit Vlaamse Codex Overheidsfinanciën van 17 mei 2019 is voor dit dossier het gemotiveerd akkoord van de Vlaamse minister bevoegd voor de begroting niet vereist.

Het gunstige advies op het Kind- en JongerenEffectrapport werd bekomen op 13 april 2023.

Het wetgevingstechnisch en taalkundig advies werd bekomen op 7 april 2023. Het bijgaande voorontwerp van decreet werd aangepast aan het wetgevingstechnisch- en taaladvies nr. 2023/126. Op het advies om niet met opschriften te werken werd niet ingegaan. Het gebruik van opschriften werd door verschillende stakeholders positief onthaald, omdat het net de leesbaarheid en begrijpbaarheid voor jongeren en hulpverleners verhoogt van een toch eerder technisch-juridisch decreet.

Het overwegend gunstig advies van de **Vlaamse Jeugdraad** werd bekomen op 3 juli 2023, waarbij opgemerkt werd dat het voorontwerp een antwoord biedt op de belangrijkste van de verzuchtingen en pijnpunten die de Vlaamse Jeugdraad in het voorbereidend traject had geuit. De beperkte inhoudelijke aanvullingen werden verwerkt in de artikelsgewijze bespreking.
De opmerkingen met betrekking tot het Vlaams Actieplan Jeugddelinquentie hebben niet het voorliggende decreet als voorwerp.

Het advies van de **Vlaamse Toezichtscommissie** werd bekomen op 6 juli 2023. Het bijgaande voorontwerp van decreet en de memorie van toelichting werd aangepast aan het advies nr. 2023/068. De algemene opmerking van de Toezichtscommissie dat de verwerking van persoonsgegevens in het voorontwerp niet systematisch behandeld wordt, wordt erkend, net als het belang van een dergelijke systematische behandeling. Toch wordt ervoor gekozen een dergelijke systematische regeling niet in te schrijven in het decreet. Het ontwerpdecreet versterkt immers de rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp en breidt de rechten en garanties voor minderjarigen uit zonder een nieuwe persoonsgegevensverwerking in het leven te roepen. Het wil hen meer rechtszekerheid bieden, expliciteert hun recht op informatie en verplicht jeugdhulpaanbieders om bepaalde beslissingen expliciet te motiveren in het dossier van de minderjarige, wat soms het verwerken van persoonsgegevens met zich meebrengt. Een belangrijk principe van gegevensbescherming benadrukt dat het naleven van verplichtingen uit wetgeving rond gegevensbescherming er niet toe mag leiden dat fundamentele rechten en vrijheden van de rechtsonderhorige

in het gedrang komen. Een overkoepelende regeling van persoonsgegevens in wetgeving die van toepassing is op een brede waaier aan sectoren en voorzieningen die gegevens verwerken op basis van uiteenlopende modaliteiten en voor verschillende doeleinden, brengt het risico op inconsistenties en onjuistheden met zich mee, wat tot rechtsonzekerheid kan leiden. De essentiële elementen van gegevensverwerking moeten zeer concreet en specifiek geregeld worden en dit wordt dus het beste opgenomen in sectorregelgeving, voor zover dat nog niet gebeurd zou zijn. Een overkoepelende regeling in het decreet inschrijven zou te ruim geformuleerd zijn om alle mogelijke sectoren zeker te vatten, waarmee het doel van de regelgeving rond gegevensbescherming voorbijgeschoten zou worden. Kinderen, jongeren, hulpverleners en andere betrokkenen zouden immers onvoldoende zicht hebben op welke gegevens voor welke doeleinden verwerkt worden.

Het standaardadvies van **de Gegevensbeschermingsautoriteit** werd bekomen op 3 oktober 2023.

Het advies van **de Vlaamse Raad voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin** werd ontvangen op 10 augustus 2023. Het advies heeft aanleiding gegeven tot een aantal wijzigingen in het ontwerpdecreet en in de memorie van toelichting. We geven hieronder antwoord op de belangrijkste elementen uit het advies.

De raad vindt het positief dat het decreet wordt geactualiseerd en dat het voorliggende decreet de rechten van minderjarigen in de brede jeugdhulpverlening verruimt of meer fijnmazig uitwerkt. De raad adviseert echter om het decreet waar nodig op te splitsen in bepalingen voor minderjarigen in de jeugdhulp, voor minderjarigen binnen de zorg voor personen met een handicap en voor minderjarigen in de jeugddelinquentie, waarbij het beleid ten aanzien van deze verschillende groepen van minderjarigen en hun rechtsbescherming wel blijvend tot het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin behoort.
De raad geeft daarvoor volgende argumenten: consequent Vlaams beleid voeren, vat beter de eigenheid van elke hulpverleningsvorm en maximaliseer de rechten daarbinnen, correcte beeldvorming van elk type van hulpverlening, meer ruimte voor pedagogisch handelen in de concrete hulpverleningspraktijk, juridisch correct en op maat.

Repliek:
Allereerst wordt de keuze gemaakt om een intersectorale aanpak te behouden. Net als in het oorspronkelijke decreet rechtspositie is hier bij de actualisering van in het begin voor gekozen. Waar nodig werd nu reeds een onderscheid gemaakt. De keuze hiervoor wordt geargumenteerd in hoofdstuk B. van deze memorie, in het onderdeel probleemstellingen omgevingsanalyse en het onderdeel doelstellingen. Daarnaast werden toen ook antwoorden geformuleerd op opmerkingen die in de stakeholdersmomenten werden aangebracht en die we ook terugzien in het advies van de Vlaamse Raad.
Kinderen en jongeren die in jeugdhulp terecht komen, hebben overal dezelfde basisrechten. Er wordt gekozen voor een gemeenschappelijke rechtsbasis, wetende dat sectorwetgeving de rechtsbescherming voor kinderen en jongeren nog steeds kan uitbreiden. Een opsplitsing naar sector of naar bepalingen voor minderjarigen in de jeugdhulp, voor minderjarigen binnen de zorg voor personen met een handicap en voor minderjarigen in de jeugddelinquentie lijkt ons niet aangewezen en zou het verkeerde signaal kunnen uitsturen. Waar het noodzakelijk is om hier uitzonderingen op te voorzien of onderscheid te maken, is dat ook gebeurd.
Meer en meer complexe problematieken zijn ook niet meer 'sectoraal' te benaderen, maar worden intersectoraal opgenomen via intersectorale samenwerkingen, samenwerking tussen voorzieningen uit diverse sectoren, ... Daarnaast worden nu ook al binnen één voorziening, soms zelfs binnen dezelfde leefgroep, jongeren opgevangen die onder meerdere bepalingen zouden kunnen

vallen. Bovendien is de insteek die bij een opsplitsing zou worden gekozen, arbitrair. Wordt er gekozen voor een opdeling naar een sector (bv. alle werkvormen gesubsidieerd door Opgroeien, waar soms ook kinderen met een handicap verblijven), voorzieningen die werken binnen jeugddelinquentierecht, naar het doelpubliek (bv. jongere met een handicap), ...? Dit alles zou rechtsonzekerheid en verwarring bij de verschillende betrokkenen kunnen veroorzaken. Daarom werd ook tijdens het doorlopen van de JoKER gekozen om deze optie niet verder te zetten, uit vrees voor een negatieve impact op de rechten van kinderen en jongeren.

Bij opmaak van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht werd er expliciet gekozen om de rechten uit het decreet rechtspositie ook voor jongeren binnen het jeugddelinquentiedecreet van toepassing te maken, behalve waar uitdrukkelijk anders bepaald. In het huidige ontwerpdecreet werden op bepaalde plaatsen specifieke bepalingen opgenomen voor de Gemeenschapsinstellingen en het Vlaams Detentiecentrum. Ook daar, eveneens als in de ambulante en mobiele begeleiding die in dit kader gebeurt, gelden de meeste rechten die nu in het vernieuwde decreet zijn opgenomen.

Sommige basisrechten lijken in de ene sector of werkvorm misschien zó evident, dat het niet noodzakelijk lijkt om die daar expliciet te benoemen (bv. het recht op hygiëne, het recht op dagelijkse fysieke activiteit). Tegelijkertijd zou het vreemd zijn om deze rechten voor bv. jongeren in het jeugddelinquentierecht wel heel expliciet te benoemen, en voor kinderen die bijvoorbeeld in een Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning verblijven dan niet. Het is niet omdat iets evident lijkt, dat het niet noodzakelijk is dit ook uitdrukkelijk te benoemen. Het blijft belangrijk voor kinderen en jongeren om de volledige draagwijdte van hun rechten te kennen. Bovendien komt de inhoud van deze bepalingen net tegemoet aan het 'zo gewoon mogelijk opgroeien'. We benadrukten reeds dat we de herkenbaarheid voor bepaalde sectoren of werkvormen kunnen opvangen met een gerichte communicatie.

Tot slot kan nog gewezen worden op het feit dat de intersectorale richtlijn rond fixatie en afzondering (Steunpunt WVG, november 2021), die in het decreet haar vertaling kent, werd ontwikkeld met betrokkenheid van alle sectoren. Alle stakeholders zijn er op dat moment samen in geslaagd om een ambitieuze, maar ook herkenbare intersectorale richtlijn te ontwikkelen, die erin slaagt om de diverse noden die cliënten en voorzieningen signaleren te verenigen met goede praktijken en sterke rechtswaarborgen. Het pleidooi voor een aparte rechtspositieregeling lijkt, gelet op deze goede en toekomstgerichte praktijk, enigszins contradictorisch.

In opvolging van de opmerking van de Vlaamse Raad hebben we het decreet extra gescreend op bepalingen met betrekking tot pleegzorg, in functie daarvan zijn een aantal aanpassingen doorgevoerd.
Ivm de specifieke situatie van Veilig Verblijf en GES-+: daarbij wordt verwezen naar geslotenheid die sterk geïndividualiseerd is en op maat van elke minderjarige. Er zijn uiteraard belangrijke verschillen met de gemeenschapsinstelling, onder meer naar finaliteit. Maar ook binnen de gemeenschapsinstellingen is een traject op maat sterk aangewezen en wordt meer en meer in die richting gewerkt. Gemeenschapsinstellingen hebben decretaal als opdracht om een beveiligend en structurerend programma aan te bieden, dat herstelgericht en pedagogisch werkt, en dat erop gericht is de kansen op re-integratie te maximaliseren

Het decreet schrijft de basisrechten uit. Hiernaast is nog veel ruimte om pedagogisch handelen mogelijk te maken. Wel wordt gevraagd, om als bepaalde rechten worden ingeperkt, hierover ook uitdrukkelijk de dialoog aan te gaan met de minderjarige, en ook te motiveren waarom dit gebeurt.

Voor de artikelen met betrekking tot afzondering en fixatie is grotendeels teruggegrepen naar de intersectorale multidisciplinaire richtlijn die hierover is ontwikkeld. Die is intersectoraal opgesteld. Dit was toen ook een uitdrukkelijke keuze, die we blijven onderschrijven. De grote nadruk op de preventie geldt voor alle sectoren en werkvormen. Het uitgangspunt blijft daar 'niet, tenzij' De vooropgestelde finaliteiten uit de richtlijn worden ook in het voorontwerp van decreet benoemd, met daaraan de nodige voorwaarden gekoppeld indien ze worden toegepast. Het is belangrijk dat deze strikte bepalingen en beperkingen naar toepassing in elke voorziening gelden, waar een kind of jongere ook terecht komt. Het voorontwerp van decreet laat daarbij voldoende ruimte om op maat van kinderen en jongeren te werken

Juridisch correct en op maat: de raad wijst er terecht op dat de gebruikte terminologie niet steeds consequent werd gehanteerd. Zeker de begrippen 'jeugdhulp', 'jeugdhulpverlening', 'jeugdhulpaanbieder' dekken niet altijd de juiste lading. Dit werd in de tekst aangepast, zodat kinderen en jongeren in de verschillende settings van jeugdhulp van een echte rechtsbescherming kunnen genieten.

De raad geeft aan dat het voorontwerp detaillistisch is en met gevaar voor bijkomende administratieve druk:
Repliek:
Bij een aantal bepalingen gaat het voorontwerp van decreet vrij concreet. Zeker bij bepalingen waar inperkingen van de rechten worden opgenomen, zoals de toepassing van afzondering en fixatie. Net omwille van het zeer ingrijpend karakter, namelijk de inbreuk op de fysieke integriteit en het daarmee gepaarde risico op handelen in strijd met artikelen 3 (foltering, onmenselijk of vernederende handeling) en 8 EVRM, is het zeer belangrijk om de kernpunten wel decretaal vast te leggen. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens zegt immers dat die beperkingen enkel mogelijk zijn wanneer zij voorzien zijn in de wet, een legitiem doel nastreven en noodzakelijk zijn in een democratische samenleving. Het is bovendien een doelstelling om waar mogelijk een zo eenvormig mogelijk beleid te hebben, niet een sectoraal verspreid beleid, wat voor onduidelijkheid ten opzichte van de minderjarige én de hulpverlener kan zorgen.
We kiezen dus voor opname in een decreet, verdere concretisering kan zeker nog gebeuren bij uitvoeringsbesluit.
Zoals eerder gesteld, waar rechten worden ingeperkt wordt dialoog met de minderjarige en motivatie voor de maatregelen sterk naar voor geschoven.

De raad doet een aantal punctuele voorstellen tot herformulering.
Repliek: Heel wat van de aanvullingen of herformulering worden gevolgd en werden ook zo aangepast in het voorontwerp van decreet. Andere worden niet gevolgd.

- Volgende artikelen werden aangepast aan de tekstvoorstellen van de Vlaamse Raad of er werd verduidelijking opgenomen in de artikelsgewijze bespreking: artikel 12: recht op informatie; artikel 16: recht op tijdsbesteding; artikel 19: recht op arbeid; artikel 23: recht op persoonlijke bezittingen; Artikel 27: recht op contact met familie: artikel 28: recht op bezoek: artikel 30: recht op ondersteuning bij het zoeken naar informatie over bepaalde personen: artikel 45: recht op bijstand door een vertrouwenspersoon. Artikel 41: recht op informatie over het dossier; Artikel 52: preventie- en reactiebeleid.

- Artikel 6: belang van de minderjarige: de raad vraagt dat rekening wordt gehouden met 'het recht op' identiteit van de minderjarige. Dit voorstel wordt niet weerhouden, omdat de identiteit van de minderjarige slaat op een criterium dat moet worden nagegaan. Wel wordt in artikel 21 van het voorontwerp van decreet, in het artikel over recht op respect voor de persoonlijke levenssfeer uitdrukkelijker het recht op identiteit ingeschreven.
- Artikel 22: recht op verblijf in een gepaste, individuele kamer: dit artikel wordt niet aangepast. Het voorontwerp van decreet voorziet reeds in de mogelijkheid om af te wijken, in het belang van de minderjarige. In de memorie wordt pleegzorg expliciet als voorbeeld gegeven. Voor de inwerkingtreding is een overgangsperiode van 10 jaar voorzien om de toepassing in de praktijk ook haalbaar te maken.
- Artikel 33: fouillering en doorzoeken van de kamer: de raad vreest dat door dit verbod begeleiders/opvoeders/pleegouders de logische toezichtstaken worden ontnomen. Nochtans wordt in de memorie aangegeven dat dit niet het geval is. De raad vraagt ook om afwijking mogelijk te maken voor alle vormen van jeugdhulp. Hier wordt niet op ingegaan, omdat dit ook een verregaande inbreuk is op het recht op privéleven van kinderen en jongeren, die – vaak noodgedwongen – van een residentiële voorziening hun (enige) thuis dienen te maken. Voorzieningen kunnen uiteraard een sterk preventief beleid voeren, onder meer in relatie tot het positief leefklimaat. En deze bepalingen doen ook geen afbreuk aan de mogelijkheid om bevoegde diensten om in bepaalde omstandigheden fouilles of huiszoekingen uit te voeren, zoals aangegeven in de memorie. Het is aan de voorziening in kwestie om de beslissing te nemen om bijvoorbeeld de politie in te schakelen indien de specifieke situatie een dergelijke fouillering of doorzoeking noodzakelijk maakt, binnen hun deontologisch handelingskader.
- Artikel 54: preventie van afzondering en fixatie: voor de bepalingen met betrekking tot afzondering en fixatie wordt grotendeels de multidisciplinaire richtlijn gevolgd. Bij het ontwikkelen van de richtlijn werden ook de gemeenschapsinstellingen betrokken en ze behoren ook tot het toepassingsgebied van de richtlijn. Centraal in de richtlijn staat toepassing op maat van de jongere. Dat we in de gemeenschapsinstellingen toch de mogelijkheid voorzien om hier uitzonderlijk collectief op te treden 's nachts heeft te maken met het verminderen van veiligheidsrisico's. Artikel 56 en artikel 57: de Vlaamse Raad verwijst naar het bijna afgeronde onderzoek 'Kader voor vrijheidsbeperkende maatregelen die gebruikt worden voor het behouden van veiligheid bij potentieel gevaar of als middel om ontwikkelings- en ontplooiingskansen te bevorderen bij kinderen en volwassenen met een handicap'. In de voorlopige conclusies wordt voorgesteld om de genoemde finaliteiten samen te voegen. Daarom stelt de raad voor om beide artikelen samen te voegen. Het voorstel van de raad wordt gevolgd.
  Ook op de andere opmerkingen van de raad met betrekking tot dit artikel wordt een antwoord geformuleerd.

D. Bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest
Dit voorontwerp van decreet betreft een bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap.

II. Toelichting bij de artikelen

Artikel 1
Dit artikel behoeft geen commentaar.

Artikel 2
Dit artikel bevat een materiële rechtzetting. Aan elk artikel wordt een titel of opschrift toegevoegd. Hier werd voor gekozen om op die manier de rechten van de minderjarigen sterker naar voor te laten komen.

Artikel 3
Artikel 3 bevat toevoegingen aan de bestaande definities en er worden nieuwe definities toegevoegd.
We voegen een definitie 'context' toe: het sociale netwerk rond de minderjarige alsook rond diens ouders en, in voorkomend geval, diens opvoedingsverantwoordelijken dat in functie van de hulpvraag van die personen van betekenis is. Het sociale netwerk omvat ook steunfiguren. Het begrip 'context' is nog niet eerder gedefinieerd en is evenwel nodig (bv. betrekken van context bij afzondering). De voorgestelde definitie is gebaseerd op die uit het decreet Integrale Jeugdhulp maar geeft duidelijker aan dat het sociale netwerk ook gaat over het sociale netwerk rond de ouders en opvoedingsverantwoordelijken. Er wordt ook verduidelijkt dat steunfiguren ook deel uitmaken van het sociale netwerk. Een minderjarige kan ondersteund worden door zelfgekozen, informele steunfiguren, die de minderjarige omringen, waar de minderjarige bij terecht kan... Het kan gaan om familie, (minderjarige) vrienden, een sportcoach, ... Dit kunnen één of meerdere personen zijn.

We voegen een geactualiseerde definitie toe van 'residentiële jeugdhulpverlening' en van 'semi-residentiële jeugdhulpverlening' zodat deze meer aansluiten bij de actuele realiteit.
We voegen een aantal nieuwe definities toe:
'sanctie' zodat hier op een heldere manier en transparant over gesproken kan worden in het kader van het reactiebeleid bij het omgaan met incidenten en welke procedures daarbij nodig zijn. Hierbij is het belangrijk dat de nadruk gelegd wordt op de sociale integratie van de minderjarige en dat het beleid bijdraagt tot een positieve ontwikkeling van de minderjarige. Sanctie is 'de maatregel die genomen wordt ten aanzien van de minderjarige naar aanleiding van regel- en normoverschrijdend gedrag, wanneer de situatie gede-escaleerd is. Deze maatregel verschilt van de sanctie die kan worden opgelegd door de jeugdrechtbank, vermeld in artikel 2, 19° van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht'. Het gaat hier dus om een pedagogische of (tucht)maatregel die door de voorziening wordt opgelegd en niet de sanctie die door een jeugdrechter kan worden opgelegd.
Een sanctie kan (maar moet niet) een onderdeel vormen van het preventie- en reactiebeleid. Met normoverschrijdend wordt verwezen naar inbreuken op wettelijke bepalingen, alsook op leefregels en afspraken.
'gemeenschapsinstelling': We nemen de definitie van 'gemeenschapsinstelling' over uit het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht. Na de

inwerkingtreding van fase 2, opereren de gemeenschapsinstellingen (op time out na) enkel nog binnen de scope van het jeugddelinquentiedecreet. Er kan niet meer enkel verwezen worden naar het toepassingsgebied van het decreet Integrale jeugdhulp (art 3 Decreet Integrale Jeugdhulp, en het Besluit Integrale Jeugdhulp waar er ook wordt verwezen naar de gemeenschapsinstelling, in hun rol van jeugdhulp). Daarom de voorgestelde toevoeging zodat de gemeenschapsinstellingen in hun hoofdopdracht m.b.t. jeugddelinquentierecht zeker gevat worden.
Ook het Vlaams detentiecentrum wordt gedefinieerd.
'voorziening met mandaat tot geslotenheid': Hiermee worden de gemeenschapsinstellingen, de settings veilig verblijf, voorzieningen die erkend zijn voor het werken met jongeren met een ernstige gedrags- en emotionele stoornis en het Vlaams Detentiecentrum gevat. Dit zorgt er elders in het DRM voor dat er niet telkens verwezen moet worden naar de (lange) omschrijving maar dat kan worden volstaan met 'voorziening met mandaat tot geslotenheid'. Waar we eerder de keuze schetsten om ook GES-+ voorzieningen onder de meer gesloten vormen van jeugdhulp te rekenen, zou dit ook inhouden dat ook daar de Commissie van Toezicht aanwezig is in de toekomst. We bedoelen hier in elk geval de voorzieningen mee die op basis van hun erkenning en opdracht (decreet jeugddelinquentierecht en Besluit van de Vlaamse Regering van 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor voorzieningen in de jeugdhulp) indien dat noodzakelijk is, de dagelijkse bewegingsvrijheid van een minderjarige in kunnen perken in functie van het beschermen van de fysieke, psychische of seksuele integriteit van de minderjarige of de maatschappij. De beslissing om geslotenheid in te zetten, wordt individueel en op maat gemotiveerd en individueel gedifferentieerd. De voorziening staat onder toezicht van de Commissie van toezicht.
Ook de Commissie van toezicht wordt gedefinieerd.
Er worden drie definities toegevoegd over afzondering en fixatie: afzondering, afzonderingskamer, fixatie. Deze werden eerder bepaald door het Managementcomité WVG en verder verfijnd in de intersectorale richtlijn voor de preventie en toepassing van afzondering en fixatie in de brede jeugdhulp (K. DE CUYPER, e.a., *De preventie en toepassing van afzondering en fixatie in de brede residentiële jeugdhulp. Een intersectorale richtlijn met zicht op de toekomst*, Leuven, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 2021, 18).
Uit de definitie van afzondering volgt dat indien de jongere het lokaal wel zelfstandig kan verlaten, er geen sprake is van afzondering.
De afzonderingskamer is een specifieke, veilig ingerichte, hoog beveiligde ruimte die de persoon niet zelfstandig kan verlaten en die specifiek bedoeld is om een afzonderingsmaatregel toe te passen. De afzonderingskamer verschilt dus bijvoorbeeld van de eigen kamer van de minderjarige. Nadruk ligt op een veilige inrichting. Die veiligheid is noodzakelijk zodat bijvoorbeeld de minderjarige zichzelf niet kan verwonden.
Fixatie kan op drie wijzen worden toegepast:
· Fysieke interventie: fixatie door middel van een interventie waarbij de persoon door één of meerdere zorgverleners/begeleiders op een fysieke wijze vastgehouden of geïmmobiliseerd wordt of waarbij de persoon op een fysiek gecontroleerde wijze verplaatst wordt of zich laat verplaatsen.
· Mechanische fixatie: fixatie door middel van het aanwenden van mechanische hulpmiddelen bevestigd aan of in de directe omgeving van de persoon, welke niet zelfstandig door de persoon kan verwijderd worden. Hulpmiddelen voor het ondersteunen of corrigeren van de fysieke houding van de persoon bevestigd aan of in de directe omgeving van de persoon, en die niet zelfstandig door de persoon kan verwijderd worden, worden niet beschouwd als mechanische fixatie tenzij deze hulpmiddelen buiten hun oorspronkelijke doelstelling gebruikt worden.
· Medicamenteuze fixatie: fixatie door middel van het acuut en chronisch gebruik van medicatie (definities van het Managementcomité WVG, februari 2019, met aanpassing)

De definitie van medicamenteuze fixatie wordt hier volledigheidshalve meegegeven. In deze voorstellen nemen we echter geen bepalingen op m.b.t. medicamenteuze fixatie, gezien het beslissen tot en het toedienen ervan zuiver medische handeling betreft, handelingen waar de Vlaamse decreetgever geen bevoegdheid toe heeft.

Op een aantal situaties zijn de omschreven voorwaarden niet van toepassing. Het gaat om handelingen die een zorgverlener/begeleider doet zoals ook een verantwoorde ouder zou doen in overeenstemming met de effectieve leeftijd van een beslissingsonbekwame minderjarige om hem te beschermen bij acuut en ernstig gevaar, voor potentieel gevaar of onaangepast sociaal gedrag.

Bij afzondering gaat het bijvoorbeeld over het volgende: Een baby ligt in een bedje in een individuele kamer en huilt. De zorgverlener/begeleider kan de baby volgen via een babyfoon en gaat naar de baby bij problemen;
Bij fysieke interventie: een zorgverlener/begeleider neemt een zesjarig kind aan de hand opdat het niet op straat zou lopen; een zorgverlener/begeleider neemt een luidkeels wenende peuter op de schoot wanneer zijn ouder vertrekt;
Bij mechanische fixatie: een baby, peuter of kleuter vastmaken in een buggy of eetstoel, om respectievelijk een wandeling of maaltijd op een veilige manier mogelijk te maken, en dit voor de duur van de wandeling of maaltijd.
Worden deze maatregelen toegepast bij een beslissingsonbekwame minderjarige van bijvoorbeeld 12 jaar, dan zijn wel de voorwaarden van toepassing zoals omschreven in de nieuwe artikelen 28/1 tem 28/6.

We voeren in het decreet de nieuwe term 'een ontwikkelingsgericht leefklimaat' in en geven die ook een omschrijving. Deze omschrijving is gebaseerd op een definitie zoals geformuleerd door Van der Helm, Kuipers en Stams (G.H.P. VAN DER HELM, C.H.Z. KUIPERS en G.J.J.M. STAMS, "Group climate and treatment motivation in secure residential and forensic youth care from the perspective of self-determination theory", *CYSR* 2018, afl. 93, 340).

We voeren een nieuwe term en definitie in voor 'vrijheidsbeperkende maatregelen'. Ook voor deze term grijpen we terug naar de definitie zoals opgenomen in de hogervermelde intersectorale richtlijn voor de preventie en toepassing van afzondering en fixatie. Het gaat om alle maatregelen die een beperking van de keuzevrijheid of de bewegingsvrijheid of contact met de buitenwereld van de minderjarige inhouden.

Paragraaf 2 van artikel 2 wordt opgeheven. Waar in het huidige decreet de mannelijke vorm wordt gebruikt, wordt die vervangen door een genderneutrale vorm.

Artikel 4

Dit artikel voorziet een wijziging in het toepassingsgebied van artikel 3 van het decreet betreffende de rechtspositie. In het wijzigingsdecreet dat werd opgemaakt bij decreet over jeugddelinquentie (waarin ook de wijzigingen aan DRM werden opgenomen) regelt artikel 30 dat het DRM uitdrukkelijk ook van toepassing is op het jeugddelinquentierecht, voor zowel de minder- als de meerderjarigen. Door de formulering 'meerderjarigen ten aanzien van wie een reactie loopt in het kader van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht' worden de meerderjarigen die uithandengegeven zijn en verblijven in het Vlaams Detentiecentrum (VDC) uitgesloten. Dit is niet wenselijk en daarom formuleren we het voorstel om de meerderjarigen die verblijven in het Vlaams detentiecentrum' ook toe te voegen. Voor minderjarigen in het VDC is het DRM nu al van toepassing. De formulering in artikel 3, §1 luidt nu al: "de diensten die op grond van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het

jeugddelinquentierecht door de gemeenschap worden georganiseerd" waaronder ook het VDC valt.

Er worden wel een aantal uitzonderingen opgenomen: de nieuwe artikelen 12/8 (recht op persoonlijke bezittingen), 15/3 (het gebruik van fouillering) en artikel 28 tot en met 28/6 (omgaan met afzondering en fixatie) zijn niet van toepassing op het Vlaams Detentiecentrum. Dit heeft te maken met de plaats van het Vlaams Detentecentrum in de gevangenis, en met hun opdracht ten aanzien van de maatschappij.

Artikel 5

Dit artikel betreft een materiële aanpassing in het artikel over de bekwaamheid van de minderjarige, in functie van het opschrift en in functie van een genderneutrale verwoording.

Daarnaast verduidelijken we dat onder maturiteit ook de specifieke ontwikkelingsfase valt waarin de minderjarige zich bevindt.

Artikel 6

Het bestaande artikel 5 over het belang van de minderjarige wordt vervangen door een nieuwe, uitgebreidere bepaling en gebaseerd op recentere, kinderrechtelijke bepalingen. Het belang van het kind is een belangrijke richtingaanwijzer om beslissingen aan te toetsen en om te garanderen dat elk kind dat in aanraking komt met jeugdhulp of dat jeugddelicten pleegt of daarvan verdacht wordt, een behandeling op maat krijgt. Om het belang van het kind correct te realiseren, is het belangrijk dat de rechten van het kind uit het IVRK gewaarborgd worden en dat, omgekeerd, kinderrechten ook geïnterpreteerd worden in het licht van het belang van het kind.

Het belang van het kind is een dynamisch concept dat op zichzelf veel ruimte laat voor interpretatie. Net als het VN-Kinderrechtencomité zijn we ons ervan bewust dat deze beweegruimte ook een gevaar inhoudt en dat het belang van het kind gebruikt kan worden om andere belangen te dienen. Ook tijdens het stakeholdersoverleg werd duidelijk dat een vraag bestaat naar een verdere concretisering van het concept.

Daarom is ervoor gekozen om, in navolging van de aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité (zie: VN-Kinderrechtencomité, *General Comment no. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)*, CRC/C/GC/14, 29 mei 2013, § 50), bij deze bepaling een niet-exhaustieve en niet-limitatieve checklist in te voegen om professionals meer houvast te bieden bij de interpretatie en toepassing van het belang van het kind. De focus op de mening van het kind blijft, omdat het belang van het kind onmogelijk vastgesteld kan worden zonder daarover in dialoog te gaan met het kind. Aan de andere kant werden volgende elementen als belangrijk beschouwd:

- de identiteit van de minderjarige, met inbegrip van leeftijd en maturiteit, geslacht, genderidentiteit, seksuele oriëntatie, nationaliteit en verblijfsstatuut, etniciteit, religie en levensbeschouwing, taalvaardigheid, klasse, culturele en persoonlijke interesses, gezondheidssituatie en persoonlijkheid;
- de fysieke en emotionele noden van de minderjarige;
- het belang van het netwerk voor de minderjarige;
- de veiligheid en de gezondheid van de minderjarige;
- de individuele kwetsbaarheid van de minderjarige, zoals onder andere minderjarigen die behoren tot een minderheidsgroep, het slachtoffer zijn van (familiaal) geweld of misbruik, lijden onder armoede, een fysieke, zintuigelijke of intellectuele beperking hebben, hun thuisland ontvlucht zijn of dakloos zijn;

- de ontwikkelingskansen voor de minderjarige.

Het is de bedoeling dat deze elementen op een dynamische, flexibele en actuele wijze in rekening gebracht worden. De concrete invulling van het begrip blijft bij de professional die het belang van het kind moet toepassen of interpreteren. Multidisciplinaire samenwerking wordt daarbij ten sterkste aangeraden. De professional kan zich tijdens deze oefening laten ondersteunen door het 'stappenplan belang van het kind' dat werd uitgewerkt door het Kenniscentrum Kinderrechten, in opdracht van het Departement Cultuur, Jeugd en Media.

Deze bepaling is ook van toepassing op minderjarigen die verblijven in een gemeenschapsinstelling of in het Vlaams Detentiecentrum. Ook hier zal de afweging van het belang van de minderjarige nooit de enige overweging zijn, maar zullen ook de belangen van de organisatie en de maatschappij spelen.

Het is belangrijk te vermelden dat de criteria die het belang van het kind uitmaken, gevoelige gegevens kunnen omvatten in de zin van de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Hoewel het principieel verboden is deze gegevens te verwerken, zal het op grond van zwaarwegend algemeen belang in sommige gevallen noodzakelijk zijn om de gegevens bij te houden, te verwerken of uit te wisselen. Dit ligt in lijn met de uitzonderingsgronden uit art. 9, g) en i) AVG. Anders oordelen zou ervoor zorgen dat artikel 3 IVRK, dat het belang van het kind waarborgt, niet toegepast zou kunnen worden. In ieder geval moet deze gegevensverwerking wel bijzondere bescherming krijgen zoals voorzien in de AVG. Zo zal het in vele gevallen bijvoorbeeld noodzakelijk zijn om de gegevens te anonimiseren of pseudonimiseren of te versleutelen. Deze en andere beschermingsmaatregelen zijn terug te vinden in art. 32 AVG.

Artikel 7

Dit artikel bevat een materiële aanpassing in functie van het opschrift.

Artikel 8

In artikel 7 van het bestaande decreet over het recht op jeugdhulp worden een aantal inhoudelijke specificaties toegevoegd:
De minderjarige heeft recht op jeugdhulp op maat. Jeugdhulp op maat betekent dat de jeugdhulp en het jeugdhulptraject worden bepaald op basis van de noden van de minderjarige, in dialoog met de minderjarige en zijn ouders, en in voorkomend geval opvoedingsverantwoordelijken, en dat het gaat om jeugdhulp die flexibel inzetbaar is. Indien dat inhoudt dat verblijf een onderdeel vormt van het jeugdhulptraject, moet specifieke aandacht gaan naar dit verblijf. Verblijven in residentiële jeugdhulp is voor een minderjarige een heel ingrijpende maatregel. We hebben bijzondere aandacht voor de beginperiode en ondersteunen de minderjarige zo goed als mogelijk om aan zijn nieuwe situatie te wennen.
Jeugdhulp moet kwaliteitsvol zijn, overeenkomstig de verdere bepalingen in het decreet rechtspositie van de minderjarige, het decreet met betrekking tot kwaliteit van zorg, de daaraan gekoppelde uitvoeringsbesluiten of sectorale afspraken. Continuïteit vormt een belangrijk aspect. Overplaatsing naar een andere afdeling of voorziening moet zoveel mogelijk vermeden worden, tenzij dit de kwaliteit van de hulpverlening aan de minderjarige bevordert.
Er wordt aan toegevoegd dat jeugdhulp ook afsluiting en nazorg omvat. Het is belangrijk dat hulpverleners ook na beëindigen van de jeugdhulp, de minderjarige niet loslaten. De minderjarige heeft, naast het recht op extra ondersteuning voor specifieke noden, ondanks het verblijf in residentiële jeugdhulp, het recht om 'zo gewoon mogelijk' op te groeien. Het organiseren van een ontwikkelingsgericht leefklimaat (zie het nieuw ingevoegde artikel 19/1) in de voorziening vormt daarin een belangrijk element. 'zo gewoon mogelijk' opgroeien betekent echter ook, en vooral, dat voorzieningen zich bewust zijn van

het bijzonder karakter van een residentieel verblijf in verhouding tot het 'gewone leven'. Om zo gewoon mogelijk op te groeien is het van groot belang zoveel mogelijk aan te sluiten bij de samenleving en vanuit het perspectief van de minderjarige te zorgen voor maximale continuïteit in het leven van de minderjarige, in de omgang met en de betrokkenheid van gezin, school, vrienden, werk, hobby's of vrijetijdsbesteding, ... maar ook zoveel mogelijk van vertrouwde begeleiders, therapeuten, ...

Artikel 9 tot en met artikel 11

Artikel 9 tot en met artikel 11 betreffen materiële aanpassingen in functie van het toevoegen van een opschrift en in functie van een genderneutrale verwoording.

Artikel 12

Artikel 11 van het bestaande decreet wordt vervangen door een nieuw artikel. De huidige inhoudelijke bepaling over het recht op informatie blijft gelden: de minderjarige moet geïnformeerd worden over de jeugdhulp en het begeleidingstraject en alle zaken die hem in die context aanbelangen. De bedoelde informatie is onder meer: informatie over het beschikbaar jeugdhulpaanbod; de diagnose of probleemstelling; de aard, het nut en de urgentie van de jeugdhulp en begeleiding; de vermoedelijke doeltreffendheid en de vermoedelijke duur van de jeugdhulp en het begeleidingstraject; de mogelijk te verwachten gevolgen en neveneffecten van de jeugdhulp voor de minderjarige; de risico's van de afwezigheid van de jeugdhulp; de alternatieven voor de aangeboden jeugdhulp; de totale kostprijs van de jeugdhulp voor de minderjarige; de werking van de jeugdhulpvoorziening; de ideologische en religieuze basis; de gehanteerde hulpverleningsmethode; de klachtenprocedure; de participatiestructuur; de rechten en plichten van de minderjarige; de rechten en plichten van de jeugdhulpverlener; de doelstellingen van de jeugdhulp; informatie over de contacten die jeugdhulpverleners hebben met familie en andere jeugdhulpverleners en de evaluatieprocedure.

Aan de bestaande bepaling worden belangrijke elementen toegevoegd over het leven in een voorziening die uitdrukkelijk met de jongere besproken moeten worden. De informatie wordt regelmatig gedurende het hulpverleningstraject herhaald. Als onderdeel van een warm onthaal heeft de minderjarige, bij voorkeur in de opstartfase, van een verblijf in een residentiële jeugdhulpvoorziening, recht op een open dialoog en duiding waarin uitleg gegeven wordt bij het leven in de jeugdhulpvoorziening, waaronder in het bijzonder de leefregels en afspraken en de wijze waarop de voorziening hier mee omgaat. Deze leefregels en afspraken worden vastgelegd in het huishoudelijk reglement van de voorziening. Een huishoudelijk reglement kan beperkingen invoeren in verband met de modaliteit waarop rechten door de minderjarige worden uitgeoefend. Die beperkingen mogen niet onredelijk groot zijn, moeten noodzakelijk zijn voor de goede werking van de jeugdhulpvoorziening of voor de uitvoering van het hulpverleningsproces en er mogen geen alternatieven bestaan.

De minderjarige krijgt informatie over het recht om met de vertrouwenspersoon en desgevallend de advocaat van de minderjarige te communiceren, over de rol van het personeel, klachtmechanismes. In het geval van gerechtelijke jeugdhulp waarbij een residentiële maatregel wordt opgelegd, gaat expliciet aandacht naar

het recht van de minderjarige om hoger beroep aan te tekenen tegen de plaatsingsbeslissing. Met dit artikel wordt ook een bijkomende waarborg rond informatie over cameratoezicht of andere methoden van toezicht die een belangrijke inbreuk op de privacy inhouden, ingeschreven. Daarbij wordt ook de nadruk gelegd op de bestaande wettelijke basis rond cameratoezicht die blijft gelden en ook belangrijke regels rond privacy vastlegt.

Indien een voorziening ook gebruik maakt van vrijheidsbeperkende maatregelen wordt hierover ook informatie gegeven aan de minderjarige, op maat.

De informatie wordt regelmatig herhaald. Daarbij wordt ook nagegaan of de informatie door de minderjarige werd begrepen.
Na het gesprek of gesprekken krijgt de minderjarige documentatie met de toegankelijk beschreven informatie. In een multifunctioneel centrum zal deze informatie eerder vervat zitten in de overeenkomst die wordt gesloten met de zorgaanbieder.
De klachtmechanismes zijn diegene die bedoeld zijn in artikel 29 DRM, maar ook de andere klachteninstanties zoals de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat.
Voor wat betreft de bijstand van de advocaat: ofwel krijgt de minderjarige (opnieuw) de contactgegevens van zijn advocaat die al ambtshalve aangesteld was bij de opstart van gerechtelijke hulp, ofwel zorgt de voorziening ervoor dat er een gratis pro deo (jeugd)advocaat wordt aangesteld als de minderjarige dit wenst. Een minderjarige heeft altijd recht op een gratis en pro deo jeugdadvocaat. Dus ook tijdens de uitvoering van plaatsing. We kiezen er expliciet voor om dit recht nog eens te benadrukken bij aankomst van de jongere.

Enkel als wordt aangetoond dat het in het belang van de minderjarige is, kan een deel van de informatie worden achtergehouden. Dit kan enkel gaan over informatie met betrekking tot de minderjarige zelf of de context van de minderjarige, niet met betrekking tot de jeugdhulp of het leven in de voorziening. Deze uitzonderingsgrond is ook terug te vinden in art. 23, 1. i) AVG, namelijk de bescherming van de betrokkene. Zo zal het bijvoorbeeld in sommige gevallen niet wenselijk zijn om een minderjarige te informeren over bepaalde feiten in diens eigen geschiedenis of de strafrechtelijke veroordeling, het overlijden, een ziekte, laakbare gedragingen, van personen uit diens context. De regelgeving rond gegevensbescherming mag immers niet tot gevolg hebben dat fundamentele rechten en vrijheden, zoals het principe van het belang van het kind, miskend worden. Deze bepaling mag enkel in uitzonderlijke gevallen, in het belang van het kind, worden ingeroepen en mag in geen geval gebruikt worden om na te laten de minderjarige over andere zaken te informeren die de minderjarige aanbelangen. De beslissing om de minderjarige over bepaalde zaken niet te informeren belet niet dat, als de minderjarige conform artikel 24 van het bestaande decreet een vertrouwenspersoon heeft aangewezen, die persoon recht heeft om geconsulteerd te worden en daarbij de volledige informatie te verkrijgen. Op die manier kan ook de vertrouwenspersoon nagaan of dergelijke beslissing wel in het belang van het kind is genomen.
De minderjarige heeft ook het recht om te weten of informatie betreffende hemzelf wordt meegedeeld aan zijn ouders.

Het recht op informatie impliceert een actieve informatieplicht voor jeugdhulpvoorzieningen en jeugdhulp. Dat recht mag met andere woorden niet impliceren dat de minderjarige pas informatie krijgt, als hij er zelf om vraagt. Jeugdhulpvoorzieningen moeten de minderjarige op regelmatige tijdstippen informeren. Elke jeugdhulpvoorziening moet het recht van de minderjarige op informatie mogelijk maken binnen haar eigen mogelijkheden en beperkingen. De beperkingen kunnen voortvloeien uit de structuur van de jeugdhulpvoorziening of de sectorale opdracht of expertise. Het is ten slotte van belang dat de informatie door de minderjarige als ondersteunend wordt ervaren.

Artikel 13

Dit artikel vervangt het huidige artikel 12 over het recht op communicatie, het betreft het recht op begrijpelijk en ondersteunde communicatie.
De informatie aan de minderjarige en de communicatie met de minderjarige moet gebeuren in een taal die de minderjarige kan begrijpen, dat wil zeggen in een taal die de minderjarige machtig is, of door iemand die de minderjarige de nodige uitleg verstrekt (bijvoorbeeld een tolk). Het begrip "taal" heeft hier dus meerdere betekenissen. Het gaat zowel om de taal als moedertaal, maar ook om bijvoorbeeld gebarentaal, de taal van een jong kind, enzovoort. Bij de communicatie moet rekening worden gehouden met het ontwikkelingsniveau, de persoonlijkheid, de geestelijke toestand en de draagkracht van de minderjarige. In deze context wordt ook gewezen op de verplichting uit art. 12, 1. AVG, wanneer de communicatie de verwerking van persoonsgegevens zou betreffen. De AVG bepaalt hieromtrent dat dit moet gebeuren in een beknopte, transparante, begrijpelijke en gemakkelijk toegankelijke vorm en in duidelijke en eenvoudige taal, in het bijzonder wanneer de informatie specifiek voor een kind bestemd is.
We nemen in deze bepaling uitdrukkelijk ook een recht op ondersteunde taal op, waar nodig om hier duidelijk te maken dat hiertoe ook ondersteuning moet geboden worden als bepaalde minderjarigen beperkingen ondervinden bij het communiceren. Als voorbeeld kan hier het gebruik van gebarentaal of een spraakcomputer vermeld worden.

In het onderzoeksrapport wordt aangegeven dat minderjarigen die de taal niet spreken, zeker bij aankomst, in staat wordt gesteld om de informatie te begrijpen. Als de minderjarige geen Nederlands spreekt of niet kan spreken, moeten alle redelijke middelen aangewend om hem in staat te stellen de verstrekte informatie te begrijpen. We kiezen er niet voor om dit in een aparte bepaling op te nemen omdat deze verplichting valt onder de hier geformuleerde verplichting.

Artikel 14

Dit artikel betreft een materiële invoeging met betrekking tot het toevoegen van een volledig nieuwe afdeling: het recht op onderwijs, tijdsbesteding, vrije tijd en arbeid.

Artikel 15

Dit artikel betreft de invoeging van een nieuw artikel, met betrekking tot het recht op onderwijs.

Kinderen en jongeren hebben een fundamenteel recht op onderwijs, dat geldt evenzeer voor kinderen en jongeren in de jeugdhulp, met uitzondering van kinderen en jongeren met een vrijstelling van de leerplicht.

Het verblijf in een jeugdhulpvoorziening, in bepaalde gevallen ook overdag, met activiteiten gericht op de jeugdhulpvraag kunnen impact hebben op de wijze waarop het recht op onderwijs, al dan niet tijdelijk, invulling krijgt. Jongeren in (residentiële) jeugdhulpvoorzieningen zijn daar immers voor een reden en de benadering van de kinderen en jongeren vanuit de jeugdhulpvraag primeert. De behoeften en vaardigheden en het daaraan gekoppelde onderwijs worden bepaald in dialoog met de minderjarige, en zoveel mogelijk gebaseerd op diens studiekeuze en interesses.

Voor jongeren die slechts tijdelijk in een residentiële jeugdhulpvoorziening verblijven, gaat een kwaliteitsvolle invulling van het recht op onderwijs uit van een zo groot mogelijke continuïteit in de onderwijsloopbaan van de jongere. Het onderwijs dient in de periode van verblijf in een jeugdhulpvoorziening zo veel als mogelijk aan te sluiten bij het parcours dat de jongere al loopt en/of moet zo veel als mogelijk gericht zijn op het (opnieuw) aansluiten bij een onderwijsaanbod in overeenstemming met de behoeften en vaardigheden van de betrokken jongere. Voorop staat dat het onderwijs wordt voortgezet in de school waar de jongere ingeschreven was voor het verblijf in de jeugdhulpvoorziening.

Om verschillende redenen kan dit niet altijd mogelijk zijn (de fysieke afstand tussen voorziening en school, de jongere is niet meer ingeschreven in een school, ...). In dat geval wordt het onderwijs verstrekt door een andere school buiten de jeugdhulpvoorziening.

Indien ook dit niet mogelijk is, wordt het onderwijs voor de jongere in de jeugdhulpvoorziening georganiseerd. Voorzieningen kunnen daarvoor beroep doen op partners binnen onderwijs.

Artikel 16

Dit artikel betreft een invoeging van een nieuw artikel over het recht op tijdsbesteding, op maat. Dit geldt zowel voor jongeren die uitzonderlijk geen onderwijs kunnen volgen, als voor jongeren in aanvulling op het onderwijsprogramma.

Artikel 17

Met dit artikel wordt het recht op vrije tijd ingeschreven in het decreet. De minderjarige heeft dagelijks recht op vrije tijd. Deze vrije tijd bestaat uit georganiseerde activiteiten, maar ook uit ongeorganiseerde, 'eigen tijd' die de jongere zelf kan invullen. Daarbij wordt zoveel mogelijk aangesloten op de interesses van de minderjarige. De minderjarige heeft hiervoor ook toegang tot de eigen kamer.
Bij georganiseerde recreatie wordt zoveel mogelijk deelname aan externe activiteiten, in de samenleving, gestimuleerd. Of deelname aan activiteiten buiten de jeugdhulpvoorziening mogelijk is, hangt samen met het begeleidingstraject van de minderjarige en de afspraken daarover met de minderjarige, de context en desgevallend de jeugdrechter. Wat het laatste betreft is belangrijk te vermelden dat bijkomende regels van toepassing zijn voor het verlaten van de instelling of het Vlaams detentiecentrum. Voor minderjarigen die verblijven in een gemeenschapsinstelling gaat het om artikel 27, § 4 van het jeugddelinquentiedecreet en art. 3 en 6 van het Besluit van de Vlaamse Regering van tot uitvoering van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de organisatie, samenstelling en werking van

de afdelingen gesloten oriëntatie, gesloten begeleiding en gesloten begeleiding van maximaal twee, vijf of zeven jaar in de gemeenschapsinstellingen. De gemeenschapsinstelling stemt in die zin af met de jeugdrechter of extramurale activiteiten wenselijk zijn of niet. Minderjarigen die in het Vlaams detentiecentrum verblijven, hebben een uitgaansvergunning nodig conform artikel 4 en 5 van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten.

Artikel 18

Dit artikel schrijft het recht op fysieke activiteit in het decreet in. De minderjarige die verblijft in een jeugdhulpvoorziening heeft recht op dagelijkse fysieke activiteit en op tijdsbesteding in de buitenlucht.

Voor minderjarigen die verblijven in een detentiecontext spreken internationale standaarden (CPT Standard, remand detention) van recht op dagelijks minstens 2 uur fysieke activiteit in de buitenlucht.

Artikel 19

Dit artikel schrijft het recht op arbeid in. Internationale en regionale regelgeving benadrukt het recht van de minderjarige om te werken, ook binnen jeugdhulp. Het recht op arbeid wordt gegarandeerd, en daarbij wordt benadrukt dat minderjarigen moeten kunnen kiezen welk werk ze willen uitoefenen. De invulling van het recht op arbeid van de minderjarige gebeurt in lijn met de specifieke bepalingen uit de Arbeidswet en voor zover de opdracht en de organisatie van de jeugdhulpaanbieder dit toelaat. Alle beschermende en internationale standaarden rond de tewerkstelling van minderjarigen blijven hierbij van toepassing.

Voorkeur en voorrang wordt gegeven aan tewerkstelling in de samenleving, aangezien dit rijmt met het recht van de minderjarige uit artikel 7 om zo gewoon mogelijk op te kunnen groeien. Dit gebeurt op maat van de minderjarige, en passend binnen het begeleidingstraject van de minderjarige en op basis van de afspraken daarover met de minderjarige, de context en desgevallend de jeugdrechter. Wanneer tewerkstelling in de samenleving niet mogelijk is, wordt die tewerkstelling georganiseerd binnen de mogelijkheden, die de jeugdhulpvoorziening daartoe fysiek en infrastructureel heeft, op een gelijkaardige manier en volgens gelijkaardige methoden georganiseerd als in de samenleving. Er wordt benadrukt dat het recht om te werken geen negatieve impact mag hebben op de mogelijkheid voor de minderjarige om onderwijs of een beroepsopleiding te genieten. De minderjarige die nog leerplichtig is, kan enkel werken buiten de schooluren en buiten de werkdagen en werkuren van de beroepsopleiding.

Artikel 20

In het huidige decreet wordt de afdeling 'afdeling 5: recht op respect voor het gezinsleven' vervangen door 'afdeling 5: recht op respect voor het privé- en familieleven'.
Er wordt voor gekozen om een overkoepelende afdeling in te schrijven rond het recht op privé- en familieleven van de minderjarige, waardoor een betere samenhang wordt beoogd met de mensenrechtelijke vereisten zoals bepaald in Artikel 8 EVRM en uitgewerkt door de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.
Concreet betekent dit dat Afdeling 9 van het huidige decreet rond het recht op privacy van de minderjarige naar hier wordt overgeheveld. Daarnaast worden

aanvullende rechten ingeschreven om het recht op privéleven van de minderjarige ook verder te concretiseren.

Artikel 21

Er wordt een nieuw artikel 12/6 ingevoegd, dat verder bouwt op het bestaande artikel 25 over het recht op privacy.
Dit artikel regelt het recht op privacy van minderjarigen en bepaalt wat het recht op respect voor hun persoonlijke levenssfeer in elk geval inhoudt. Het recht wordt geformuleerd in de geest van artikel 16 van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Het recht op een respectvolle omgang met de eigen politieke, filosofische, ideologische of religieuze overtuiging, identiteit, genderentiteit of seksuele geaardheid impliceert dat de jeugdhulpaanbieder geen andere overtuiging of identiteit kan opleggen. Bij ieder contact met de minderjarige moet consequent rekening worden gehouden met de eigen politieke, filosofische, ideologische of religieuze overtuiging, identiteit, genderidentiteit of seksuele geaardheid van de minderjarige.
Een respectvolle omgang met de eigen ideologische, religieuze of andere overtuiging behelst ook de aandacht hiervoor in het aanbieden van maaltijden en de omgang met bepaalde gewoontes.

De jongere kan zich enkel beroepen op de bescherming van dit recht, in zoverre de uitoefening van dat recht geen disproportionele schending inhoudt van de rechten en vrijheden van anderen. Hoewel de vrijheid van mening van de jongere niet beperkt kan worden, kunnen er dus wel grenzen gesteld worden aan de vrijheid van meningsuiting van de minderjarige. Radicaal gedachtengoed wordt binnen de voorziening niet getolereerd. Zo verhindert het recht op privacy niet dat er voor jongeren die een radicaal gedachtegoed aanhangen, waarbij het recht op leven of waardigheid van andere personen dreigt aangetast te worden, een behandelingstraject kan worden opgestart.

Het recht op privacy voor de eigen situatie van minderjarigen in semi-residentiële en residentiële jeugdhulpverlening, met inbegrip van het recht op bezoek en externe contacten wordt meer uitgewerkt in de nieuwe artikelen 14/1 en 14/2.

Het is belangrijk te vermelden dat de gegevens rond de persoonlijke levenssfeer van de minderjarige, gevoelige gegevens kunnen omvatten in de zin van de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Hoewel het principieel verboden is deze gegevens te verwerken, zal het op grond van zwaarwegend algemeen belang, en in het bijzonder in het opzet om respectvol om te gaan met de minderjarige, in sommige gevallen noodzakelijk zijn om de gegevens bij te houden, te verwerken of uit te wisselen. Dit ligt in lijn met de uitzonderingsgronden uit art. 9, g) en i) AVG. Anders oordelen zou ervoor zorgen dat artikel 3 IVRK, dat het belang van het kind waarborgt, niet toegepast zou kunnen worden. In die context is het een belangrijk principe dat het nakomen van verplichtingen uit wetgeving rond gegevensbescherming er niet toe mag leiden dat andere fundamentele rechten niet meer gewaarborgd kunnen worden. In ieder geval moet deze gegevensverwerking wel bijzondere bescherming krijgen zoals voorzien in de AVG. Zo zal het in sommige gevallen bijvoorbeeld noodzakelijk zijn om de gegevens te anonimiseren of pseudonimiseren of te versleutelen. Deze en andere beschermingsmaatregelen zijn terug te vinden in art. 32 AVG.

Artikel 22

Dit artikel voegt in het huidige decreet een nieuw artikel toe over het recht op verblijf in een gepaste, individuele kamer.

Paragraaf 1 van dit artikel bepaalt dat de minderjarige binnen de residentiële jeugdhulpverlening, in een individuele kamer verblijft die hem wordt toegewezen. De jeugdhulpvoorzieningen doen de nodige infrastructurele aanpassingen om hier te kunnen aan voldoen. In functie daarvan wordt de inwerkingtreding van deze paragraaf met uiterlijk 10 jaar uitgesteld, waarbij uiteraard de mogelijkheid opengelaten wordt om de bepaling ook vroeger te implementeren.

Uitzonderlijk kan in het belang van de minderjarige beslist worden om van deze bepaling af te wijken.
Deze beslissing dient in het dossier gemotiveerd te worden aan de hand van de criteria die vooropgesteld worden om het belang van het kind te evalueren. Hierbij wordt gedacht aan onder andere:
- de wens van de minderjarige om een kamer te delen (bv. broers en zussen, kinderen die duidelijk aangeven (tijdelijk) moeilijk alleen te kunnen zijn, ...). Deze motivering hoeft niet noodzakelijk een letterlijke, woordelijke vraag te zijn maar kan ook blijken uit gedrag, goed voelen, welbevinden, ... van de minderjarige;
- het belang van zuigelingen of jonge kinderen om op de kamer van de pleegouders of samen te slapen;
- het belang van het kind om opgenomen te worden in een pleeggezin en hierbij geen disproportionele verplichtingen op pleeggezinnen of gezinshuisouders op te leggen, waarvoor zij geen financiële ondersteuning kunnen vragen. Ook het 'zo gewoon mogelijk' opgroeien kan hier spelen.

Louter infrastructurele overwegingen volstaan dus niet als motivatie om af te wijken van het recht op individuele kamer in het belang van het kind. Van voorzieningen wordt verwacht dat zij, de overgangstermijn van tien jaar indachtig, de infrastructuur wijzigen om elk kind een individuele kamer toe te wijzen.

Paragraaf 2 benadrukt dat de toegewezen kamer proper is, in goede staat, voorzien van mogelijkheid tot verluchting en rechtstreeks daglicht en aangepast aan de noden van de minderjarige. De minderjarige kan de toegewezen kamer inrichten, binnen de grenzen van het huishoudelijk reglement van en de afspraken met de jeugdhulpaanbieder. De jeugdhulpvoorziening bepaalt de 'grenzen' van de inrichting in dialoog met de minderjarigen die in de voorziening verblijven.
Via een delegatie naar de Vlaamse regering kan er meer detaillering op vlak van infrastructuur toegevoegd worden.

Artikel 23

Dit artikel voegt een nieuw artikel toe over het recht op persoonlijke bezittingen. Minderjarigen binnen de residentiële jeugdhulpverlening mogen over persoonlijke bezittingen beschikken en mogen deze bewaren in hun kamer of in een persoonlijke opbergruimte, tenzij het gaat om voorwerpen die uitgesloten zijn in het huishoudelijk reglement of de afspraken met de jeugdhulpaanbieder (in het kader van pleegzorg) omdat ze het samenwonen of de veiligheid van de minderjarige in het gedrang kunnen brengen. Indien nodig voor de veiligheid te bewaren en strafrechtelijke feiten te voorkomen, kunnen die voorwerpen ook in bewaring genomen worden.
We voegen een paragraaf toe over de mogelijkheid voor de minderjarige om over een 'persoonlijk archief' te beschikken, voor zover mogelijk. Jongeren geven aan dat ze soms over weinig persoonlijke spullen, foto's, brieven, tastbare herinneringen, ... beschikken van tijdens hun verblijf in jeugdhulp. Ook dit maakt onderdeel uit van 'zo gewoon mogelijk' opgroeien en biedt de kans om hun persoonlijk verhaal te reconstrueren. Ook voor hele jonge kinderen is dit

belangrijk, zodat zij zich bij het ouder worden nog een beeld kunnen vormen van hun vroegste kinderjaren.

Artikel 24

Dit artikel voegt een nieuw artikel toe over het recht op eigen kleding. Minderjarigen in de residentiële jeugdhulp dragen hun eigen kleding en schoenen. De voorziening waakt er mee over dat deze kledij geschikt en proper is en aangepast aan de weersomstandigheden. Deze bepaling mag voorzieningen er uiteraard niet van weerhouden om, indien aangewezen, bv bij een crisisopname, de minderjarige van geschikte kledij te voorzien.

Het huishoudelijk reglement kan bepalen dat voor specifieke activiteiten (bv. sport, werkkledij voor in atelierwerking, ...) specifieke, eventueel door de voorziening ter beschikking gestelde, kleding en schoenen, moeten worden gedragen of dat er bepaalde beperkingen gelden op het dragen van sommige kledingstukken in specifieke situaties.

Artikel 25

Dit artikel voegt een nieuw artikel toe over het recht op hygiëne. De minderjarige aan wie residentiële jeugdhulpverlening verleend wordt, heeft het recht om de eigen persoonlijke hygiëne te onderhouden, in veilige en hygiënische omstandigheden.

Dit impliceert ook dat de faciliteiten toegankelijk moeten zijn.

Artikel 26

Dit artikel betreft een materiële aanpassing, conform een genderneutrale bewoording.

Artikel 27

Dit artikel vervangt het huidige artikel over het recht op respect voor het gezinsleven en bouwt hierop verder. Dit artikel regelt de rechtspositie van de minderjarige die gescheiden leeft van één of beide ouders of opvoedingsverantwoordelijken. De minderjarige heeft in die context recht op bijzondere bescherming. De minderjarige heeft zowel recht op regelmatig persoonlijk en rechtstreeks contact met de ouder(s) of opvoedingsverantwoordelijke(n), als met (half)broer of (half)zus. (Half)broer en (half)zus hebben het recht om niet van elkaar te gescheiden te worden. Indien een inmenging op dit recht toch noodzakelijk is, hebben ze het recht om contact met elkaar te houden en informatie over elkaar te krijgen.

In 'regelmatig, persoonlijk en rechtstreeks contact' wordt 'regelmatig' niet omschreven, gezien dit afhankelijk kan zijn van situatie tot situatie. Het betekent wel zoveel als mogelijk, in de betekenis van eerder tweemaal per week, dan eenmaal per veertien dagen. De jeugdhulpvoorziening kan hier een ondersteunende rol in spelen of mee de omstandigheden creëren zodat contact mogelijk is (bv. door ter beschikking stellen van een bezoekruimte of bezoek mogelijk te maken in de pleegzorgdienst in plaats van in het pleeggezin).

In het DRM was al opgenomen dat van dit recht kan worden afgeweken, indien dit in strijd is met het belang van de minderjarige of met een rechterlijke beslissing. In de aanpassingen schrijven we in dat de beperking in het belang van

de minderjarige slechts tijdelijk kan, in afwachting van een rechterlijke beslissing.

De minderjarige heeft bovendien recht op informatie over de ouder(s) of de opvoedingsverantwoordelijke(n), (half)broer of (half)zus van wie de minderjarige gescheiden leeft.

Artikel 28

Dit artikel voegt een nieuw artikel in over recht op bezoek.
De beknopte bepaling over bezoekrecht in artikel 25 DRM wordt vervangen door een meer uitgebreide regeling die gedetailleerder ingaat op bezoek, én breder, extern contact op andere manieren in de nieuwe artikels 14/1 en 14/2.
De nieuwe bepalingen zijn geïnspireerd door de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Beperkingen kunnen enkel op grond van bescherming van de openbare orde, voorkomen van strafbare feiten, bescherming van de gezondheid of de goede zeden, bescherming van de rechten en de vrijheden van anderen, en als de beperking noodzakelijk is.

Zonder afbreuk te doen op het recht op contact met familie, zoals omschreven in artikel 14, heeft de minderjarige binnen de residentiële jeugdhulpverlening het recht om regelmatig bezoek te ontvangen van personen van zijn keuze vanaf het moment van aankomst. De jeugdhulpvoorziening bepaalt minstens de regeling van de bezoekuren en de organisatie van het bezoek in haar huishoudelijk reglement, levert gepaste inspanningen om dit recht te verzekeren en zorgt ervoor dat het bezoek plaatsvindt in een huiselijke sfeer. In pleegzorg kunnen pleegzorgdiensten hier een rol in spelen. Bij voorkeur betrekt de voorziening de minderjarigen bij het uitwerken van de bezoekregeling.

"Personen van zijn keuze": dit kunnen ook vrienden zijn, of voormalige hulpverleners'. Bezoekuren vinden ook in het weekend plaats.

Voor minderjarigen die verblijven in een vorm van gesloten opvang, wordt internationaal (CPT standard: juveniles deprived of their liberty) de minimale frequentie aangegeven van minimaal meer dan één uur per week.

De 'organisatie van het bezoek' bevat ook de manier waarop context ondersteund wordt in hun bezoekrecht. Dit kan zijn: zorgen dat de bezoekers goed ontvangen worden, bijdragen in vervoerskosten, afhalen station, het helpen opzoeken van treinuren, ... Evenzeer van belang is dat het bezoek plaatsvindt in een huiselijke sfeer. Bezoek kan in de zetels plaats vinden, er is speelgoed voor de kinderen, ... De jeugdhulpvoorziening levert volop inspanningen zodat het bezoek mogelijk is. Dit houdt in dat ook in moeilijke omstandigheden, waarin bijvoorbeeld de bezoeker of de minderjarige gedrag stelt dat door de hulpverlener als 'lastig' of moeilijk wordt ervaren, bepaalde negatieve invloeden probeert uit te oefenen, ... dit in gesprek wordt gebracht, er een proces wordt gelopen met de betrokkenen, ... zodat bezoek mogelijk blijft. Desnoods kan ook gekeken worden om bezoek op een andere plaats te laten doorgaan.

Dit bezoekrecht kan door de voorziening nooit gebruikt worden als breekijzer vanuit anderen die minderjarigen willen zien. 'recht op bezoek wordt dan ingevuld als een plicht om anderen te zien' en dit is niet de bedoeling.
De idee achter de vernieuwde bepaling is dat jongeren ook in staat moeten zijn om bezoek te ontvangen van vrienden en andere personen die niet tot hun directe context behoren (bv. voormalige hulpverleners, buren, personen of instanties die van betekenis zijn in het leven van de jongeren, ...) en dat daaraan

geen voorafgaande toelating door de jeugdrechter verbonden is. Dit is een verruiming van de huidige regels.
Om het belang aan te duiden van de mogelijkheden tot contact, ook rechtstreeks contact in de vorm van bezoek, wordt de link gelegd met artikel 14 over het recht op contact met ouders, opvoedingsverantwoordelijken, (half)broers of (half)zussen.

Het recht op bezoek kan beperkt worden door een rechtelijke beslissing. In het geval van gerechtelijke VOS- plaatsing, kan de jeugdrechter of jeugdrechtbank voor de minderjarige tevens 'aanvullende voorwaarden' bepalen die verbonden zijn aan de genomen plaatsingsmaatregel. Een beperking van bezoek kan een dergelijke aanvullende voorwaarde zijn.

Enkel na het leveren van de eerder vermelde, noodzakelijke inspanningen kan een jeugdhulpvoorziening uitzonderlijk het recht op bezoek tijdelijk beperken. Het gaat dan om een tijdelijke inperking, in afwachting van een rechterlijke beslissing, gericht op specifieke personen, met het oog op de veiligheid van de minderjarige. Deze beperking is te motiveren vanuit het voorzorgsprincipe.
De voorziening motiveert de inperking uitgebreid aan de minderjarige en zijn context en motiveert de beperking ook uitgebreid in het dossier. De beperking wordt ook ter kennisgeving voorgelegd aan de jeugdrechter die kan beslissen om de beperking te verlengen tot na de maximale termijn van 28 dagen.

Enkel in een gemeenschapsinstelling of het Vlaams Detentiecentrum kan een beperking op bezoek met betrekking tot specifieke personen gebeuren, met de ruimere doelstelling het handhaven van de orde en veiligheid, en niet noodzakelijk in afwachting van een rechterlijke beslissing.
De voorziening informeert de minderjarige of zijn context dat hij over deze beperking contact kan opnemen met de advocaat van de minderjarige.

De organisatie van het bezoek kan uitzonderlijk wel beperkt worden door een jeugdhulpvoorziening en dit enkel met het oog op het handhaven van de orde of de veiligheid, hierbij kan dan uitzonderlijk afgeweken worden van de bezoekregeling zoals opgenomen in het huishoudelijk reglement. Deze afwijking wordt uitvoerig besproken met de minderjarige, gekaderd in het hulpverleningstraject en uitvoerig gemotiveerd in het dossier. Beperkingen op de organisatie van het recht op bezoek kunnen zijn: vermindering van aantal bezoekuren, soort 'toezicht', aantal toegelaten personen per keer, permanente aanwezigheid van een personeelslid opleggen, bepalen wie bezoeker mag meebrengen.
In paragraaf 4 worden de personen opgesomd die onbeperkt toegang hebben tijdens de bezoekuren, of zelfs te allen tijde. Op deze groepen is er, bij voorkeur, enkel visueel toezicht mogelijk om de orde en de veiligheid te bewaren, tenzij er geïndividualiseerde aanwijzingen zijn dat een andere vorm van inspectie in het belang van de orde of veiligheid noodzakelijk is. In ieder geval moet het recht op privacy van de minderjarige maximaal gerespecteerd worden. Informatie die de toezichthouder toch accidenteel zou verwerven, mag niet verder verspreid worden of gebruikt worden voor oneigenlijke doeleinden. In functie van het verzekeren van de vertrouwelijkheid van het gesprek is bij bezoek van advocaat of consulent enkel visueel toezicht toegestaan.

Artikel 29

Dit artikel voegt aan het huidige decreet een nieuw artikel toe over het recht op extern contact op andere manieren. Het biedt een kader voor communicatie, en contact met de buitenwereld, op andere manieren dan bezoek. Het kan hier gaan om online contacten, e-mail, chatmogelijkheden, beeldbellen, ...

Een belangrijke opdracht van voorzieningen is om jongeren te leren omgaan met sociale media, online contacten, internetgebruik, ... en hier ook een actief beleid rond te voeren. De initiatieven in het kader van het project Bandbreedte kunnen hier zeker inspirerend zijn.
Dit beleid zal mee onderdeel vormen van de afspraken die, in overleg met de minderjarigen, in de voorziening worden gemaakt met betrekking tot gebruik van smartphone, computer, beeldbellen, internet... Bijkomende afspraken of beperkingen kunnen enkel worden opgelegd indien dit noodzakelijk is in functie van de opdracht van de voorziening of van het specifieke begeleidingstraject. Zo kan het noodzakelijk blijken dat in een gemeenschapsinstelling toegang tot bepaalde sites of digitale kanalen beperkt wordt.
Ook 'briefwisseling' wordt uitdrukkelijk vernoemd. Zeker, maar niet alleen in gesloten settings, zullen jongeren niet altijd en overal kunnen beschikken over moderne communicatiekanalen zoals eigen gsm, vrije toegang tot internet. Het recht op briefwisseling is daarentegen wel een onbeperkt recht. Bovendien kunnen inkomende brieven of pakjes ook zaken bevatten die de handhaving en veiligheid in de voorziening kunnen in het gedrang brengen. Daarom is het noodzakelijk hier de mogelijkheid tot controle te bieden, zonder dat bij de controle de inhoud van de brief of andere schriftelijke communicatie gelezen wordt.
Het faciliteren van de communicatie met de personen en instanties zoals bepaald in artikel 14/1 wordt door de jeugdhulpvoorziening gefaciliteerd. Contactname mag niet afgaan van bestaande belmomenten en moet mogelijk zijn binnen de kantooruren, en/of op momenten dat redelijkerwijs verwacht mag worden dat deze personen bereikbaar zijn.

Artikel 30

Dit artikel vervangt het bestaande artikel over het recht van de minderjarige om ondersteuning te krijgen bij het zoeken naar informatie over de situatie van familieleden. Minderjarigen krijgen het recht toegekend om, naast informatie over de situatie van familieleden, ook ondersteuning te krijgen bij het zoeken naar informatie over andere voor hen belangrijke personen. Deze ondersteuning wordt uiteraard enkel aangeboden wanneer het verkrijgen van informatie over deze personen ook in het belang van het kind zijn.

Artikel 31

Dit artikel voegt een nieuw artikel in over het recht op hulpverlening dicht bij de verblijfplaats. Het begeleidingstraject van de minderjarige wordt uitgevoerd bij voorkeur zo dicht mogelijk bij de verblijfplaats van de minderjarige of de verblijfplaats van de ouders of de opvoedingsverantwoordelijken van de minderjarige. Dicht bij de verblijfplaats is het uitgangspunt. De effectieve en mogelijke uitvoering hangt uiteraard ook samen met het al of niet in de buurt aanwezig zijn van voldoende en voor de minderjarige geschikt aanbod of de manier waarop het aanbod wordt georganiseerd. Zo wordt de 'gesloten oriëntatie' in het kader van het jeugddelinquentierecht slechts op één plaats uitgevoerd.
In het belang van de minderjarige kan van dit uitgangspunt afgeweken worden.

De afwijking in het belang van de minderjarige moet aangegeven worden in het handelingsplan of in de beslissing van de jeugdrechter. Het is cruciaal dat 'in het belang van de minderjarige' zeker bewaakt wordt. In uitvoering van artikel 5 wordt dit belang steeds bepaald in dialoog met de minderjarige.

Nabijheid impliceert ook dat de voorziening inspanningen levert om zo goed mogelijk bereikbaar te zijn met het openbaar vervoer en hier ook rekening mee houdt bij inplanting, zodat contact met het gezin, de ouders, de context, ... gemakkelijker kan gebeuren.

Artikel 32

Dit artikel voegt een nieuw artikel in over het recht van de minderjarige in een residentiële voorziening om deel te nemen aan de ruimere samenleving. De voorziening biedt de minderjarige volop kansen om de voorziening, met of zonder begeleiding, te verlaten. Het verlaten van de voorziening gebeurt op maat van de minderjarige en overeenkomstig de afspraken die hierover worden gemaakt in samenspraak met de minderjarige en zijn context, en desgevallend de jeugdrechter.
Dit recht om de voorziening te verlaten impliceert het aanbieden van kansen om verworven inzichten en competenties te oefenen in de eigen leefomgeving en de ruimere samenleving en het actief toewerken naar re-integratie in de samenleving. Het geeft *invulling aan* het recht op respect voor het gezinsleven en het recht op vrije tijd voor kinderen en jongeren.
De toevoeging over de jeugdrechter is belangrijk omdat bij plaatsingen in een verontrustende opvoedingssituatie de jeugdrechter via aanvullende voorwaarden beperkingen m.b.t. het verlaten van de instellingen kan opleggen. Hier wordt ook de brug gemaakt met het decreet jeugddelinquentierecht waarin ook bepalingen opgenomen zijn over het verlaten van de instelling.

Artikel 33

Er wordt een nieuw artikel toegevoegd met betrekking tot fouillering en doorzoeken van de kamer. Deze bepalingen zijn nieuw en veel explicieter ten opzichte van de huidige privacyregeling in het decreet. Omdat het gaat over het inperken van grondrechten van de jongere, moet er 1) een kader zijn, en moet 2) dit kader ook decretaal verankerd worden.
Het gaat hier om verregaande vormen van vrijheidsbeperkingen die raken aan de het recht van de minderjarige op privéleven en die in principe geen plaats hebben in de jeugdhulpverlening.

Elke vorm van fouillering van kledij of persoonlijke zaken van de minderjarige of het doorzoeken van de kamer van de minderjarige is verboden, behoudens de uitzondering die in volgende alinea's worden beschreven. Dit verbod op fouilleren van kledij of persoonlijke zaken of het doorzoeken van de kamer doet geen afbreuk aan de toezichtsopdracht die een jeugdhulpaanbieder heeft. Een vluchtige blik in de kamer in functie van een zekere mate van hygiëne blijft bijvoorbeeld mogelijk, eveneens het betreden van de kamer in functie van de poetsbeurt. Daarbij is het wel belangrijk de minderjarige hierover te informeren en er zoveel mogelijk afspraken rond te maken. Het is belangrijk dat minderjarigen hun kamer als een 'veilige plek' kunnen ervaren, waar ze de nodige privacy vinden.

Enkel in voorzieningen met mandaat tot geslotenheid waar de jeugdrechter beslist omwille van de veiligheid van de jongere, de omgeving van de jongere of de samenleving, de jongere (tijdelijk) in een strikter kader te plaatsen, kunnen fouille en het doorzoeken door de voorziening/gemeenschapsinstelling uitgevoerd worden, binnen het geschetste kader, en om hun opdracht, het garanderen van veiligheid, te kunnen garanderen. Het fouilleren en het doorzoeken van de kamer door een voorziening mag niet op de voorgrond komen en een voorziening met mandaat tot geslotenheid mag niet meteen naar dit soort acties grijpen. Op de eerste plaats moet via dialoog met de jongere geprobeerd worden om bepaalde voorwerpen boven water te zien komen. Ook hier speelt het belang van een ontwikkelingsgericht leef en -begeleidingsklimaat en inzetten op de relatie begeleider – minderjarige als basis (zie nieuw artikel 19/1). En het is niet omdat een jeugdhulpvoorziening desgevallend mag fouilleren of doorzoeken in een bepaalde situatie, dat ze dit ook moet doen. Ook in die situatie zal ze nog de proportionaliteitscheck moeten doen. Is het nodig om in deze situatie en onder

deze omstandigheden te fouilleren of de kamer te zoeken? Als de minderjarige bijvoorbeeld voor binnenkomst reeds gefouilleerd werd door de politie, zou de bijkomende fouillering door de jeugdhulpvoorziening een ongeoorloofde inbreuk op het recht op privacy van de minderjarige betekenen. Deze randvoorwaarden hebben we proberen te integreren in het kader.

Dit betekent meer concreet dat enkel als na individuele risico-inschatting blijkt dat er geïndividualiseerde vermoedens zijn dat de minderjarige voorwerpen of substanties in zijn bezit heeft die de veiligheid van zichzelf of anderen ernstig in gevaar kunnen brengen en een dialoog met de minderjarige dat gevaar niet heeft kunnen afwenden, in een voorziening met mandaat tot geslotenheid de kamer van de minderjarige kan doorzocht worden of een fouillering van zijn kledij of persoonlijke zaken kan uitgevoerd worden. De maatregel moet dus proportioneel zijn en er moet een zekere mate van ernst bestaan vooraleer tot fouillering of doorzoeking kan overgegaan worden.

Het gaat hier dan om een doorzoeking en fouille van kledij en materiaal die bij voorkeur vrijwillig werd afgestaan, en geenszins om een doorzoeking en fouille zoals die uitgevoerd wordt door politieagenten volgens de regels, standaarden en voorwaarden zoals bepaald in de wetgeving die op hun ambt van toepassing is. In deze context doen de bepalingen geen afbreuk aan de prerogatieven van de politie om in bepaalde omstandigheden fouilles of huiszoekingen uit te voeren, volgens de voorwaarden en de procedures beschreven in de Grondwet, Wet op het politieambt en de Drugswet. Het is aan de voorziening in kwestie om de beslissing te nemen de politie in te schakelen indien de specifieke situatie een dergelijke fouillering of doorzoeking noodzakelijk maakt, binnen hun deontologisch handelingskader.
Een naaktfouille en de manuele aftasting van een aangekleed persoon door de voorziening is daarom te allen tijde verboden, gelet op de vrijwaring van de fysieke integriteit van de minderjarige. Een fouillering kan, indien proportioneel en noodzakelijk, wel gebeuren door een handscanner/manuele metaaldetector. In het kader van participatieve hulpverlening en begeleiding, is de jongere aanwezig bij het doorzoeken van de kamer. Uitzonderlijk kan hiervan afgeweken worden. Bijvoorbeeld als de jongere dit expliciet niet wenst, als de aanwezigheid van de jongere zorgt voor verdere escalatie, waardoor er desgevallend naar nog meer ingrijpende vrijheidsbeperkende maatregelen gegrepen zou moeten gegrepen worden, of als de jongere weggelopen is.

Het moment van en de omstandigheden bij het doorzoeken of de fouillering, de geïndividualiseerde vermoedens die de basis vormen voor het doorzoeken of de fouillering en het resultaat ervan, worden vermeld in het dossier van de minderjarige. Dit behelst onder meer het feit dat de jongere uitzonderlijk niet bij de doorzoeking aanwezig was. De naam van degene die de fouillering uitvoerde wordt teven geregistreerd.
Worden er naar aanleiding van de fouillering of het doorzoeken van de kamer voorwerpen of substanties in het bezit van de minderjarige gevonden dan wordt, met respect voor de regelgeving rond het beroepsgeheim, de aanpak zoals beschreven in de basiswet art. 108 § 4 gevolgd. De toepassing van het beroepsgeheim mag geen obstakel zijn om passend gevolg te geven aan potentieel strafbare feiten, rekening houdend met de begeleidingscontext.

De minderjarige wordt onmiddellijk voorafgaand geïnformeerd van de fouillering of de doorzoeking. De toestemming van de minderjarige tot deze maatregel wordt via overleg beoogd Het huishoudelijk reglement bepaalt de manier waarop de doorzoeking of de fouillering plaatsvindt en de persoon of de personen die bevoegd is/zijn om de fouillering uit te voeren. Daarbij wordt ook omschreven wat de voorziening verstaat onder geïndividualiseerde vermoedens na risico-inschatting die mogelijks een fouille of doorzoeking noodzaken.

Artikel 34

Het bestaande artikel 16 over het recht op participatie wordt vervangen. Het artikel wordt aangepast in een genderneutrale verwoording. Daarnaast wordt in dit nieuwe artikel het recht op participatie verder geconcretiseerd.
Dit artikel regelt het recht op participatie van de minderjarige op het niveau van de individuele jeugdhulp. Participatie houdt mee weten, meedenken, meebeslissen, mee uitvoeren en mee evalueren in. Het mee weten gaat over de informatie die ter beschikking is. Beslissingen worden genomen op basis van informatie. Het mee denken verwijst ernaar dat de minderjarige erkend wordt als actieve gesprekspartner. Het mee beslissen gaat erom dat op basis van de beschikbare informatie gekozen wordt voor een bepaalde methode, hulpverleningsvorm, enzovoort. Het mee evalueren geeft aan dat de uitkomst van wat uitgevoerd is, getoetst wordt aan de verwachtingen die men vooraf had.
De minderjarige heeft het recht de regie van zijn traject mee in handen te nemen en zijn mening vrij te uiten in elke aangelegenheid of procedure die hem betreft, bij buitengerechtelijke jeugdhulp. Wat gerechtelijke jeugdhulp betreft, heeft hij slechts dat recht voor zover het niet ingaat tegen de procedureregels voor het verlenen van die jeugdhulp. De regels met betrekking tot de procedures voor de rechtbanken behoren immers in principe niet tot de bevoegdheid van de Vlaamse decreetgever.
Aan de mening van de minderjarige wordt in de mate van het mogelijke passend gevolg gegeven, in overeenstemming met de leeftijd en maturiteit. Wordt de mening van de minderjarige niet gevolgd, dan moet dat af doende gemotiveerd worden. Deze motivering wordt in het dossier van de minderjarige genoteerd. De vroegere passage dat dit enkel gebeurt 'op verzoek van de minderjarige', wordt geschrapt.
Zeker voor minderjarigen met een handicap en voor jonge kinderen impliceert dit dat in samenwerking met de ouders, of in voorkomend geval de opvoedingsverantwoordelijken, gezocht wordt naar methodieken om maximaal te luisteren en rekening te houden met de mening van de minderjarige. Het is duidelijk dat de verantwoordelijkheid in de eerste plaats bij de jeugdhulpverlener ligt om dit te realiseren.

Artikel 35

Dit betreft een materiële aanpassing in functie van het opschrift en een genderneutrale verwoording en de explicitering dat de evaluatie gebeurt om zicht te krijgen op het bereiken van vooropgestelde hulpverlenings- en begeleidingsdoelen. De minderjarige heeft recht op participatie bij deze evaluatie. Met de minderjarige kan geëvalueerd worden of men met de hulpverlening op de goede weg zit, of de hulpverlening bereikt wat voorop werd gesteld,

Artikel 36

Het huidige artikel 18 over het recht om met medebewoners te vergaderen wordt aangepast. De bepaling 'tenzij dat in strijd is met een rechterlijke beslissing en voor zover de opdracht en de organisatie van de jeugdhulpvoorziening dat toelaten' wordt geschrapt. Voormelde kunnen geen redenen zijn om het recht om met medebewoners te vergaderen te verbieden. De jeugdhulpvoorziening kan in het huishoudelijk reglement de omstandigheden om met medebewoners te vergaderen bepalen in functie van de begeleidingscontext en de opdracht van de voorziening.

Artikel 37

In het huidige artikel 19 worden een aantal specificaties opgenomen met betrekking tot de inspraakregeling in een voorziening. Het systematisch karakter ervan en een evenwaardige dialoog worden benadrukt.

Artikel 38

Dit artikel betreft de invoeging van een nieuw artikel over het recht op een ontwikkelingsgericht leefklimaat. De omschrijving van een ontwikkelingsgericht leefklimaat is opgenomen in het nieuw ingevoegde artikel 2 § 1 26°: een ontwikkelingsgericht leefklimaat omvat de kwaliteit van de fysieke en sociale omgeving. Het voorziet in voldoende en noodzakelijke voorwaarden voor fysieke en mentale gezondheid, welzijn, contact, veiligheid en persoonlijke groei van minderjarigen. Dit gebeurt, met respect voor hun menselijke waardigheid en de kinder- en mensenrechten, alsook voor hun persoonlijke autonomie en is desgevallend gericht op herstel en in elk geval op succesvolle participatie in de maatschappij. De relatie tussen de minderjarige, de jeugdhulpverlener en de ruimere omgeving is hierin essentieel.

Participatief werken kan niet los worden gezien van de aandacht voor een op ontwikkeling gericht leef- en begeleidingsklimaat in de voorziening. Inzetten op het leefklimaat is een fundament om goede zorg in een voorziening te kunnen organiseren en het individuele begeleidings- of behandelingstraject van de minderjarige meer kansen te geven. Een ontwikkelingsgericht leefklimaat komt bijkomend tegemoet aan de vraag en het recht van kinderen en jongeren om zo gewoon mogelijk op te groeien. In zo'n klimaat wordt ingespeeld op de behoefte aan autonomie, verbondenheid en competentie van minderjarige, maar ook van de begeleider.

Dit vraagt een gedragen beleid en een participatieve en reflexieve basishouding in de hele voorziening, van logistiek medewerker tot raad van bestuur. In zo'n beleid wordt ingezet op dialoog en inspraak en het versterken van onderlinge relaties, binnen de voorziening, maar ook met de context van de minderjarige.

Ook infrastructurele elementen die zorgen voor een 'thuisgevoel', een omgeving waarin zowel minderjarige als begeleider zich relationeel en fysiek veilig kunnen voelen, … spelen een belangrijke rol. Minderjarigen betrekken en mee inspraak geven in de vormgeving van hun eigen woonomgeving geeft hen autonomie en verantwoordelijkheid.

Dergelijk beleid en cultuur in een voorziening staan in verhouding tot en vormen een belangrijke basis voor de manier waarop regels en afspraken tot stand komen en worden gehanteerd (cf. artikel over reactiebeleid), voor de wijze waarop al of niet 'fysieke' veiligheidsmaatregelen worden gehanteerd (artikel over fouille, artikel over afzondering, …), …

Wetenschappelijk onderzoek (S.J.C. HÖFTE, C.H.Z. KUIPER, G.H.P. VAN DER HELM, S.M. DE VALK en G.J.J.M. STAMS, "Children's rights in secure residential youth care in the Netherlands", *Int.J.Child* 2021, 946-971) wijst uit dat een ontwikkelingsgericht leefklimaat een basisvoorwaarde is om kinderrechten te kunnen vervullen, vandaar dat we dit opnemen in het DRM.

Artikel 39 en artikel 40

Artikel 39 en artikel 40 betreffen materiële aanpassing in functie van het toevoegen van een opschrift.

Artikel 41

Dit artikel voegt een nieuw artikel toe aan het huidige decreet.
Er wordt ingeschreven dat de minderjarige recht heeft op informatie over de gegevens die over hem worden bijgehouden en met wie deze gegevens kunnen gedeeld worden. Deze informatie slaat echter niet op de gegevens die krachtens artikel 11, § 3 van dit decreet, niet werden meegedeeld in het belang van de minderjarige. Hiermee willen we invulling geven aan de AVG artikel 13 en 14 en ook ingaan op de uitdrukkelijke vraag van minderjarigen om hierover geïnformeerd te worden. Bijkomend moet erop gewezen worden dat dit recht geldt onverminderd het recht op de toegang tot de bestuursdocumenten in het dossier van de minderjarige op grond van hoofdstuk 3 van Titel II van het bestuursdecreet voor zover de voorziening onder het toepassingsgebied van het betrokken hoofdstuk valt.

Artikel 42

Artikel 43 betreft een materiële aanpassing in functie van het toevoegen van een opschrift en het verduidelijken van de relevante wetgeving rond bescherming van persoonsgegevens.

Artikel 43 en artikel 44

Artikel 43 betreft een materiële aanpassing in functie van het toevoegen van een opschrift en in functie van een genderneutrale verwoording.

Artikel 44

Naast een materiële aanpassing in functie van het toevoegen van een opschrift en in functie van een genderneutrale verwoording, wordt het advies van de Vlaamse Toezichtcommissie gevolgd en wordt in dit artikel uitdrukkelijk vermeld dat de minderjarige zich niet kan verzetten tegen de toegang van een persoon van het cliëntsysteem tot het dossier, tot die gegevens die enkel slaan op de persoon die toegang vraagt.

Artikel 45

Dit artikel vult het huidige artikel 24 van het decreet over het recht op bijstand aan. Dit artikel bevat ook materiële aanpassingen in functie van een genderneutrale verwoording.

We expliciteren hier dat de minderjarige zich kan laten bijstaan door een *vertrouwens*persoon. De term 'vertrouwenspersoon wordt ook in het decreet betreffende de integrale jeugdhulp gebruikt en maakt duidelijk waar het precies over gaat.

Het decreet vermeldt reeds dat de vertrouwenspersoon aan vier voorwaarden moet voldoen:
1° meerderjarig zijn;
2° niet rechtstreeks betrokken zijn bij de jeugdhulpverlening of de begeleiding, georganiseerd ten behoeve van de minderjarige;
3° op ondubbelzinnige wijze door de minderjarige aangewezen zijn;
4° beschikken over een uittreksel uit het strafregister dat een model 2 omvat.

De persoon die de minderjarige bijstaat, legitimeert zich ook bij elk optreden in die hoedanigheid. De vertrouwenspersoon kan niet de ouder of wettelijk vertegenwoordiger van de minderjarige zijn.
Hulpverlening kan in gesprek gaan met de minderjarige over de mogelijkheden,

de beweegredenen, de verwachtingen, de keuzes ... in verband met de gekozen vertrouwenspersoon. Handvatten hiertoe zijn opgenomen in het 'Richtinggevend kader over het recht op bijstand door een vertrouwenspersoon in de integrale jeugdhulp', te vinden op www.rechtspositie.be.

Er wordt extra duiding gegeven over de rol van de vertrouwenspersoon en de relatie ten opzichte van de minderjarige, dit conform het richtinggevend kader dat over het recht op bijstand is uitgewerkt.

De officiële vertrouwenspersoon vervangt de steun van de context, van steunfiguren, ... niet. Het is een en/en verhaal. Dit recht op bijstand doet geen afbreuk aan het feit dat het belangrijk is dat een minderjarige ondersteund kan worden door personen uit zijn omgeving, context... en dat het noodzakelijk is dat de hulpverlening ook alle ruimte geeft aan steunfiguren. Die steunfiguren kunnen familie, vrienden maar even goed een sportcoach, ... zijn, die belangrijk is voor de minderjarige. De minderjarige kan zelf bepalen of de voorkeur gaat naar een officiële vertrouwenspersoon die aan de gestelde voorwaarden in artikel 24 §1 voldoet of naar een meer informele steunfiguur, maar moet daarbij geïnformeerd worden over de implicaties van die keuze. De keuze voor een steunfiguur sluit uiteraard niet uit dat deze na verloop van tijd als vertrouwenspersoon wordt aangeduid door de minderjarige.

Artikel 46

Dit artikel betreft een materiële aanpassing in functie van het toevoegen van een opschrift.

Artikel 47

Dit artikel betreft een nieuw artikel. Hiermee wordt het recht op gezondheidszorg ingeschreven.
De minderjarige aan wie residentiële jeugdhulpverlening verleend wordt, heeft recht op fysieke en geestelijke gezondheidszorg die gelijkwaardig is met de gezondheidszorg in de samenleving, die gezondheidszorg moet van een gelijkaardige kwaliteit zijn als de gezondheidszorg die aan het brede publiek wordt verschaft. Voor meisjes geldt bv. dat zij toegang moeten krijgen tot een gynaecoloog, anticonceptie, screening op borst- en baarmoederhalskanker, enz. Het recht op geestelijke gezondheidszorg moet benadrukt worden. Verblijf in een residentiële jeugdhulpvoorziening is een ingrijpende gebeurtenis. Het is belangrijk dat er, zeker bij opname maar ook later in het traject, extra aandacht gaat naar het mentaal welbevinden van de minderjarige.
De minderjarige heeft, vanuit ditzelfde principe, recht op adequate medicatie. Tegelijkertijd dient er over gewaakt dat, zeker bij problemen met mentaal welbevinden, niet te snel naar medicatie wordt gegrepen.
De voorziening moet er, binnen haar mogelijkheden, voor zorgen dat er voor de minderjarige zo weinig mogelijk drempels zijn om medische zorg te vragen en te krijgen. De voorziening heeft zelf geen vat op het al of niet vlot beschikbaar zijn van artsen in de regio, vandaar de omschrijving 'binnen haar mogelijkheden'.

Artikel 48

Dit artikel betreft een materiële aanpassing in functie van het toevoegen van een opschrift.

Artikel 49

Dit artikel betreft een materiële aanpassing in functie van het toevoegen van een opschrift.

De afdeling over menswaardige behandeling wordt inhoudelijk grondig herwerkt en aangevuld in de artikelen die onder deze afdeling vallen.

Artikel 50

Dit artikel vult het bestaande artikel 27 aan met de vereiste dat elk optreden, en in het bijzonder het optreden beschreven in deze afdeling over het recht op een menswaardige behandeling, gebeurt met eerbied voor de waardigheid van de minderjarige. "Optreden" moet ruim geïnterpreteerd worden en omvat elk handelen of niet-handelen dat een impact heeft op de minderjarige.

Artikel 51

Dit artikel voegt een nieuwe onderafdeling toe met opschrift: 'Preventie- en reactiebeleid.'

Artikel 52

Dit artikel vervangt de bestaande en beknopte paragrafen over sancties door een nieuwe, en uitgebreidere bepaling over het preventie- en reactiebeleid, hetgeen ruimer is dan louter het beleid rond sancties. Een aantal van de huidige principes worden wel behouden (bv. verbod op bepaalde sancties).
Basis vormt het doordacht gebruik van regels en afspraken. Deze worden op regelmatige basis, en bij voorkeur in samenspraak met de minderjarigen, geëvalueerd op hun nut en noodzaak.
We verwachten dat elke jeugdhulpvoorziening beschikt over een uitgewerkt reactiebeleid over hoe de jeugdhulpvoorziening omgaat met normoverschrijdend gedrag, met inbegrip de overtreding van de leefregels en de afspraken. Dit beleid maakt duidelijk wat de visie en aanpak van de voorziening is wanneer normoverschrijdend gedrag gesteld wordt. Dit beleid is bij voorkeur preventief, herstel- en bemiddelingsgericht. Het 'reactiebeleid' hoeft niet expliciet zo te heten. Het kan ook verwerkt zitten in de pedagogische visie van de voorziening of afdeling. We verwachten wel dat voorzieningen bij aanvang duiden aan de minderjarige hoe met regels en afspraken wordt omgegaan (zie nieuw artikel 11).
Er wordt bij voorkeur verder gebouwd op de elementen die aan bod komen in een op ontwikkeling gericht leef- en begeleidingsklimaat (nieuw artikel 19/1 en omschreven in artikel 2 § 2 26°). Het 'reageren op' is een vorm van grenzen aangeven. Dit kan in vele vormen, maar vooral in dialoog. Het is belangrijk in eerste instantie te benoemen dat men niet akkoord gaat en hierover afspraken te maken. Het is daarbij belangrijk om onmiddellijk een reactie te geven, zodat de relatie tussen het overschrijden van de grens of overtreding en de reactie duidelijk is voor de minderjarige. Soms kan ook gekozen worden om te 'negeren', ook dit is een reactie. Dit maakt duidelijk dat het optreden in het kader van het reactiebeleid erg ruim wordt gezien. Inzetten op de relatie begeleider – minderjarige is ook hier een kracht. In elk geval is het belangrijk om bij het bepalen van een reactie ook goed 'achter het gedrag kijken' en te reageren in functie van leeftijd, ontwikkeling en maturiteit van de minderjarige.

Het reactiebeleid voldoet aan een aantal principes:

1° er wordt prioritair ingezet op dialoog, bemiddeling of herstel;
2° elk optreden is leeftijdsadequaat, en houdt rekening met de ontwikkeling en de persoonlijkheid van de minderjarige;
3° elk optreden houdt rekening met de omstandigheden, met inbegrip van het traject van minderjarige, en gebeurt zo veel mogelijk in dialoog met de minderjarige;

4° elk optreden is proportioneel met het gestelde gedrag, waarbij gekozen wordt voor het minst ingrijpende;
5° elk optreden wordt beoordeeld op zijn billijkheid, waarmee bedoeld wordt dat het optreden rechtvaardig, redelijk, juist en eerlijk moet zijn;
6° elk optreden bevordert de ontwikkeling van de minderjarige en heeft geen traumatische uitwerking.

Een reactiebeleid kan, maar moet niet, sancties bevatten. Een sanctie is 'de maatregel die genomen wordt ten aanzien van de minderjarige naar aanleiding van regel- en normoverschrijdend gedrag, wanneer de situatie gede-escaleerd is. Deze maatregel onderscheidt zich van de sanctie zoals bedoeld in artikel 2, 19° van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht'. Het gaat hier dus om een pedagogische of tuchtmaatregel die door de voorziening wordt opgelegd en niet de maatschappelijke reactie of straf die door een jeugdrechter kan worden opgelegd. Het onderscheid tussen het algemeen pedagogisch optreden en het opleggen van een sanctie, ligt in het feit dat dit gebeurt na de-escalatie. Bevat het reactiebeleid van een jeugdhulpvoorziening, sancties, dan voldoen de sancties en het sanctiebeleid aan de volgende principes:
1° een sanctie kan enkel individueel worden opgelegd;
2° een sanctie die impact heeft op het individueel traject van de minderjarige kan enkel na een multidisciplinair overleg opgelegd worden;
3° de ouders, en in voorkomend geval, de opvoedingsverantwoordelijken van de minderjarige worden ingelicht over de sanctie.

Paragraaf drie benadrukt dat een aantal elementen nader in het huishoudelijk reglement moeten worden bepaald. Het gaat dan minstens over:
- De soorten sanctie die kunnen worden opgelegd, door wie en hoe een sanctie beëindigd wordt;
- De procedure die wordt gevolgd bij het opleggen van deze sancties, met inbegrip van de manier waarop de minderjarige betrokken of gehoord wordt en het herstel.

Het opleggen van een sanctie en door wie wordt bij voorkeur ook altijd afgestemd met een personeelslid dat niet betrokken is bij de feiten die aanleiding gaven tot het opleggen van de sanctie.

De sancties die worden opgelegd worden ten aanzien van een minderjarige worden geregistreerd in het dossier van de minderjarige. De registratie van sancties wordt meegenomen in een regelmatige evaluatie van het preventie- en reactiebeleid van de voorziening. Deze neerslag van het handelen in welbepaalde omstandigheden en specifieke context is ook helpend voor de voorziening om aan de slag te gaan met het eigen reactiebeleid.

Het vierde lid gaat in op wat sancties zeker niet mogen inhouden. Lichamelijke straffen, geestelijk geweld, onthouding van maaltijden en collectieve sancties zijn verboden. Inhouden van zakgeld, en afzondering en fixatie zijn verboden. Ook onthouding en beperking van bezoekrecht, overplaatsing naar een andere voorziening of leefgroep zijn als sanctie verboden, behoudens een rechterlijke beslissing daartoe. Als echter de veiligheid (van minderjarige of anderen) in het gedrang is of het niet in het belang is van de minderjarige om verder in de leefgroep te blijven, of van bepaalde personen bezoek te ontvangen, kan er wel overgegaan worden tot beperking van bezoek of verandering van leefgroep, weliswaar niet dan in de context van een sanctie, zoals hier bedoeld. Artikel 14 en 14/1 voorzien duidelijk in de mogelijkheid om beperkingen op te leggen wat betreft bezoek.

Als een jeugdhulpvoorziening een sanctie oplegt, volgt er een nabespreking met de jongere.

Artikel 53

Dit artikel voegt een nieuwe onderafdeling toe in het decreet, onderafdeling 3: preventie en toepassing van afzondering en fixatie.

In de huidige versie van het decreet is een beknopte én diffuse bepaling opgenomen over tijdelijke afzondering en tijdelijke vrijheidsbeperking. We formuleren deze onderafdeling in grote mate in lijn met de intersectorale multidisciplinaire richtlijn voor de preventie en toepassing van afzondering en fixatie in de brede residentiële jeugdhulp (K. DE CUYPER, e.a., *De preventie en toepassing van afzondering en fixatie in de brede residentiële jeugdhulp. Een intersectorale richtlijn met zicht op de toekomst*, Leuven, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 2021, 87p.). Naast de inbreng vanuit verschillende wetenschappelijke invalshoeken - mensen- en kinderrechten, (ortho)pedagogie, klinische psychologie, verpleegkunde – werden ook expert-professionals, en jongeren en ouders met ervaringskennis betrokken in de ontwikkeling ervan. Het is een richtlijn voor de residentiële voorzieningen uit de (forensische) jeugdhulp inclusief gemeenschapsinstellingen, de zorg voor kinderen en jongeren met een handicap in multifunctionele centra, de internaten met permanente openstelling en de geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren. Het is een richtlijn met zicht op de toekomst die concrete handvatten biedt aan voorzieningen, hulpverleners én overheid. In dit tekstvoorstel worden minimaal zaken opgenomen uit de richtlijn, de richtlijn zelf biedt uiteraard heel wat meer handvatten. Op bepaalde plaatsen wordt ook afgeweken van de richtlijn.
Voor het uitschrijven van deze onderafdeling is vertrokken van een aantal basisuitgangspunten die in de richtlijn zijn uitgewerkt:

- directies, begeleiders en vertegenwoordigers van jongeren en hun naasten doen er alles aan om in alles situaties afzondering en fixatie te vermijden;
- afzondering en fixatie zijn niet toelaatbaar als straf;
- afzondering en fixatie zijn nooit collectieve maatregelen omdat ze niet op maat van de jongere en de situatie toegepast worden;
- afzondering en fixatie zijn bij ernstig en acuut gevaar voor de jongere of andere personen enkel toelaatbaar als het laatste redmiddel wanneer preventieve interventies en alternatieven niet (langer) volstaan;
- Afzondering en fixatie zijn onder dwang niet toelaatbaar bij potentieel gevaar voor de jongere of andere personen;
- Afzondering en fixatie zijn onder dwang niet toelaatbaar ter bevordering van ontwikkelings- of ontplooiingskansen voor de jongere of andere personen.

De inwerkingtreding van de artikelen in deze onderafdeling wordt voorzien drie jaar na publicatie in het Belgisch Staatsblad. Deze periode moet de voorzieningen de mogelijkheid bieden om zich op deze manier van werken voor te bereiden. In deze tussenperiode blijven minimaal de bepalingen over het recht op een menswaardige behandeling in het huidige decreet van kracht en wordt van voorzieningen verwacht dat ze er maximaal naar streven om tegemoet te komen aan de nieuwe bepalingen.

Artikel 54

Dit artikel voegt een nieuw artikel toe.
Preventie staat centraal. Het gebruik van afzondering en fixatie door de jeugdhulpvoorziening wordt vermeden. Een op ontwikkeling gericht leef- en begeleidingsklimaat en inzetten op nabijheid en op relatie begeleider – minderjarige is ook hier een belangrijke basis.

In de richtlijn werd ook de toelaatbaarheid van afzondering en fixatie onderzocht. Daarin werden een aantal finaliteiten duidelijk verboden, we kiezen er uitdrukkelijk voor om deze bovenaan te plaatsen: afzondering en fixatie zijn als sanctie verboden.
In de intersectorale richtlijn wordt het begrip 'straf' gebruikt waarbij 'straf' gedefinieerd wordt als 'het handhavend optreden na een incident, wanneer het gevaar reeds geweken is en de orde reeds hersteld is. De straf heeft een leed-toevoegend doel.' We kiezen hier voor de term 'sanctie' die ook elders gehanteerd wordt. De redenering is dezelfde: een afzondering of fixatie mag geen sanctie vormen op het niet naleven van de leefregels of afspraken.

Afzondering of fixatie kunnen ook nooit ingezet worden als collectieve maatregel. In afwijking van de richtlijn kan in een gemeenschapsinstelling en enkel daar, afzondering 's nachts als collectieve maatregel toegepast worden. Met 's nachts bedoelen we het moment dat de jongere op zijn kamer komt om er te slapen, de slaaptijd zelf tot het moment dat de eerste leefgroep-activiteit begint. Dit wil ook zeggen: niet (meer) overdag.
Ook kunnen uitzonderlijk kunnen in een gemeenschapsinstelling bij een 'alarmsituatie' jongeren naar de kamer verwezen worden voor afzondering. Een alarmsituatie is een situatie met dermate escalatie waar voor het (her)installeren van veiligheid in een leefgroep, de hulp wordt ingeroepen van begeleiders uit een andere leefgroep. Het naar de kamer verwijzen gebeurt na een individuele inschatting. De gemeenschapsinstelling werkt toe naar een werking waarin deze toepassing hoogst uitzonderlijk is.

Elke jeugdhulpvoorziening ontwikkelt een beleid voor de preventie van vrijheidsbeperkende maatregelen en voor de afbouw ervan, en desgevallend, over het gebruik van afzondering en fixatie in het bijzonder en betrekt hierbij de minderjarigen en hun context. De minderjarige wordt over dit beleid geïnformeerd, overeenkomstig artikel 11, § 2, derde lid. Dit gebeurt bij voorkeur bij aankomst in de voorziening en de informatie wordt regelmatig herhaald.

In het artikel 11, §1 DRM wordt het recht op duidelijke, toereikende en voor hem begrijpelijke informatie bepaald. In de huidige bepaling over afzondering wordt nu bepaald: "De procedures van jeugdhulpvoorzieningen om tot tijdelijke afzondering of tijdelijke vrijheidsbeperking over te gaan, zijn duidelijk omschreven in het huishoudelijk reglement en worden duidelijk meegedeeld." Deze bepaling wordt geschrapt in de nieuwe versie en daarom nemen we de geest ervan over in artikel 28/1.

Artikel 55

Dit artikel voegt een nieuw artikel toe dat ingaat op de voorwaarden indien toch tot afzondering en fixatie wordt overgegaan, om de veiligheid te herstellen bij acuut en ernstig gevaar voor de fysieke en/of psychische integriteit van de minderjarige of andere personen.

Naast de verboden finaliteiten zoals bepaald in het nieuwe artikel 28/1, maken we conform de intersectorale richtlijn, een onderscheid tussen drie mogelijke finaliteiten.
Afzondering of fixatie om de veiligheid te herstellen **bij acuut en ernstig gevaar** voor de fysieke en/of psychische integriteit voor de minderjarige of anderen, al dan niet met instemming van de minderjarige of zijn ouders, is verboden. Enkel en uitzonderlijk onder de strikte voorwaarden zoals in dit artikel bepaald, kan de maatregel toegepast worden. Al dan niet met instemming betekent dat de toepassing van deze maatregel uitzonderlijk ook kan zonder toestemming, onder dwang. Dit betreft de enige finaliteit waarbij de toepassing van afzondering of fixatie uitzonderlijk onder dwang kan.
Het betreft de volgende voorwaarden:

1° de maatregel wordt ingezet als laatste redmiddel wanneer preventieve interventies en alternatieven niet of niet langer volstaan;
2° de maatregel duurt zo kort mogelijk en stopt wanneer het gevaar niet langer ernstig en acuut is. We kiezen er bewust niet voor om hier een maximumtermijn te bepalen. Dit zou deze vorm van afzondering kunnen legitimeren tot een periode van bv. 24 uur, terwijl het in se gaat om een verboden maatregel die enkel in zeer specifieke omstandigheden toch toegepast kan worden. Niettemin lijkt een afzondering of een fixatie die langer duurt dan 24 uur niet aanvaardbaar.
3° de toepassing van afzondering of fixatie gebeurt enkel op maat van en zo veel mogelijk in afstemming met de minderjarige, zijn ouders en, in voorkomend geval, zijn opvoedingsverantwoordelijken en de situatie. Het toepassen van deze maatregel wordt altijd individueel ingeschat. Tijdens de uitvoering wordt beoordeeld welk effect de toepassing heeft op de minderjarige en wordt indien nodig, op basis daarvan bijgestuurd. Gezien ouders of opvoedingsverantwoordelijkheden vaak ervaring hebben met het omgaan met acute situaties met de minderjarige wordt waar mogelijk en wenselijk ook met hen afgestemd aan de hand van de afspraken daarover die op voorhand in het dossier zijn bepaald conform artikel 28/4.
4° tijdens het toepassen van de maatregel wordt blijvend gezocht naar minder ingrijpende alternatieven en de maatregel wordt uitgevoerd in overeenstemming met hetgeen daarover op voorhand bepaald is in het dossier, overeenkomstig artikel 28/4. Op deze manier zorgen we ervoor dat de preventie- en signaleringsplannen die opgemaakt worden, ook effectief gebruikt worden.
5° mechanische fixatie bij minderjarigen, jonger dan 12 jaar, is verboden.
6° het gelijktijdig toepassen van afzondering samen met fixatie wordt zo veel als mogelijk vermeden.
7° passende maatregelen worden genomen om de minderjarige van de nodige medische zorg te verzekeren als de medische bijstand bij de afzondering of fixatie vereist is.
Dit biedt de mogelijkheid om een inschatting te maken over de nood aan medische zorg en het bieden van medische zorg bij de opstart en tijdens de uitvoering van de maatregel, indien nodig.
8° de jeugdhulpverlener heeft tijdens de maatregel regelmatig contact met de minderjarige met de focus op het welbevinden van de minderjarige;
9° de minderjarige heeft tijdens de maatregel de mogelijkheid om heen en weer te communiceren met een nabije jeugdhulpverlener van de jeugdhulpvoorziening.

Artikel 56

Artikel 56 voegt een nieuw artikel toe dat ingaat op het toepassen van afzondering en fixatie om de veiligheid te behouden bij potentieel gevaar, ter preventie van acuut en ernstig gevaar of ter bevordering van ontwikkelings- of ontplooiingskansen van de minderjarige of anderen. Dit laatste kan bijvoorbeeld het geval zijn bij een jongere met ernstig meervoudige beperkingen die wordt vastgemaakt in een blijf-stoel om de onrust te temperen. Die fixatie maakt het voor de jongere mogelijk om aan een groepsactiviteit deel te nemen, wat de kansen op ontwikkeling verhoogt. Gezien het toch om een inperking van de bewegingsvrijheid gaat, wordt vooraf gekeken of andere alternatieven mogelijk zijn en is de toepassing aan belangrijke voorwaarden onderhevig, zoals omschreven in dit artikel.

Voor dit artikel wijken we enigszins af van de richtlijn. Tijdens de ontwikkeling van de richtlijn was er enkel evidentie over het feit dat het gebruik van afzondering en fixatie met deze finaliteit onder dwang niet toelaatbaar is. Over de

toelaatbaarheid van de maatregel mét toestemming van de minderjarige bestaat weinig eenduidige evidentie over alle betrokken doelgroepen/sub-sectoren heen. Gezien de intersectorale insteek van dit decreet vinden we het belangrijk deze finaliteiten toch op te nemen, maar hier strikte voorwaarden aan te koppelen.

Voor de finaliteit om de veiligheid te behouden bij potentieel gevaar, ter preventie van acuut en ernstig gevaar gaat het om twee cumulatieve voorwaarden (acuut EN ernstig) die vervuld moeten zijn en blijvend vervuld moeten zijn om de afzondering of fixatie te laten voortduren.
Afzondering/fixatie onder deze finaliteit zijn verboden tenzij onder de voorwaarden die hier worden bepaald:

1° de minderjarige bedoeld in artikel 4, § 2 stemt in, of wanneer de minderjarige niet tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat is, stemmen zijn ouders of wettelijk vertegenwoordigers in met deze vorm van afzondering of fixatie. De instemming van de bekwame minderjarige met deze vormen van afzondering en fixatie is voorafgaand verkregen, en wordt ook opgenomen in het dossier (artikel 28/4). Deze instemming is te allen tijde herroepbaar, ook al wordt hiermee afgeweken van eerder gemaakte afspraken. Bij een wilsbekwame minderjarige gelden vormen van verzet als een herroeping van een eerder gegeven instemming. Is de minderjarige niet tot een redelijke beoordeling van zijn belangen (meer) in staat, dan zijn het de ouders of de wettelijk vertegenwoordiger die desgevallend instemming verlenen. Ook deze instemming is te allen tijde herroepbaar. Indien uit het verzet van de eerder als onbekwame ingeschatte jongere en de wijze waarop dat geuit wordt, blijkt dat deze jongere alsnog beslissingsbekwaam is, dan herroept het verzet de beslissing van de ouders. Verzet kan – wanneer het geen aanleiding geeft tot de heroverweging van de beslissingsonbekwaamheid – aanleiding geven tot een heroverweging van de door de ouders of wettelijk vertegenwoordiger genomen beslissing. Het is van belang dat dit opgemerkte verzet steeds ter kennis gegevens wordt aan de ouders.
2° de maatregel wordt ingezet als laatste redmiddel na uitputting van alle andere mogelijke opties. Dit wil zeggen: nadruk op 'alternatieven', dus na uitputting van alle andere mogelijke opties, dit wil ook zeggen dat de jeugdhulpvoorziening alle preventieve acties neemt om afzondering en fixatie te vermijden, waarbij steeds gekozen wordt voor de minst ingrijpende vrijheidsbeperkende maatregel.
3° de toepassing van afzondering of fixatie gebeurt enkel op maat van en zo veel mogelijk in afstemming met de minderjarige, zijn ouders en, in voorkomend geval, zijn opvoedingsverantwoordelijken en de situatie.
4° tijdens het toepassen van de maatregel wordt blijvend gezocht naar minder ingrijpende alternatieven en de maatregel wordt uitgevoerd in overeenstemming met hetgeen daarover op voorhand bepaald is in het dossier, overeenkomstig artikel 28/4.
5° passende maatregelen worden genomen om de minderjarige van de nodige medische zorg te verzekeren als de medische bijstand bij of na de afzondering of fixatie vereist is;
6° de jeugdhulpverlener heeft tijdens de maatregel regelmatig contact met de minderjarige;
7° de minderjarige heeft tijdens de maatregel altijd de mogelijkheid om heen en weer te communiceren met een nabije jeugdhulpverlener van de jeugdhulpvoorziening.

Artikel 57

Dit artikel voegt een nieuw artikel toe dat omschrijft hoe wordt ingezet op individuele preventie van en afspraken over het gebruik van afzondering en

fixatie. In het dossier van de minderjarige wordt, na dialoog met de minderjarige, zijn ouders, en in voorkomend geval zijn opvoedingsverantwoordelijken, aangegeven welke preventieve interventies en alternatieven voor afzondering of fixatie, als bedoeld in de nieuwe artikelen 28/2 en 28/3, ingezet worden, met inbegrip van de voor- en afkeuren van de minderjarige wanneer afzondering en fixatie overwogen wordt, en de manier waarop de ouders en, in voorkomend geval, zijn opvoedingsverantwoordelijken geïnformeerd wordt. De voorziening motiveert het gebruik van de maatregel in het dossier. De Vlaamse Regering kan de voorwaarden waarop de verslaggeving en registratie moet gebeuren verder uitwerken.
Wordt er effectief een afzondering op fixatie doorgevoerd, dan dient dit in overeenstemming te zijn met wat de jongere op voorhand afsprak met zijn begeleiding.
Belangrijk in het voorkomen van agressie en/of escalatie is het tijdig opmerken van toenemende spanning, onrust of agitatie. Nabijheid, nauw contact en opvolging van de jongere is hiervoor belangrijk. In de intersectorale richtlijn wordt heel specifiek het gebruik van een signaleringsplan, opgesteld in dialoog met de jongere en zijn naasten, naar voor geschoven. Het signaleringsplan brengt in kaart wat voor de jongere 'triggers' zijn om overstuur, geagiteerd of gestresseerd te geraken. Vervolgens wordt in kaart gebracht op welke manier deze toenemende spanning door de jongere en door anderen opgemerkt kan worden. De tekenen van een opkomende crisis worden in verschillende fasen beschreven. De volgende stap is inventariseren welke acties kunnen helpen om de spanning te doen afnemen. Er wordt hierbij nagedacht over wat de jongere zelf kan doen, en ook wat zorgverleners/begeleiders of naasten kunnen doen. Het laatste onderdeel van het signaleringsplan heeft betrekking op die situaties waarin de preventieve interventies en alternatieven niet gewerkt hebben om de escalatie en/of agressie te doen verminderen. De voorkeuren en wensen van de jongere over hoe in dergelijke situaties om te gaan met afzondering of fixatie worden dan geëxpliciteerd. Het signaleringsplan is dus een belangrijk werkinstrument voor de jongere en de begeleider om afzondering en fixatie te voorkomen bij ernstig en acuut gevaar en bij potentieel gevaar. Daarnaast omvat het informatie over de voorkeuren en wensen van de jongere voor situaties met ernstig en acuut gevaar waarin het voorkomen van afzondering en fixatie niet mogelijk blijkt.

Artikel 58

Dit artikel voegt een nieuw artikel waarin wordt omschreven waar afzondering kan plaatsvinden. Afzondering om de veiligheid te herstellen bij acuut en ernstig gevaar, onder de voorwaarden zoals bepaald in het nieuwe artikel 28/2 mag enkel gebeuren in een afzonderingskamer. Deze afzonderingskamer voldoet aan volgende voorwaarden:
1° de afzonderingskamer is specifiek ontworpen voor het gebruik van afzondering en wordt alleen daarvoor gebruikt;
2° de afzonderingskamer biedt een veilige en rustgevende omgeving;
3° er is fysieke nabijheid op maat van de minderjarige mogelijk;
4° alleen bevoegd personeel kan de afzonderingskamer inkijken en betreden;
5° er zijn sanitaire voorzieningen in of aangrenzend aan de afzonderingskamer;
6° er wordt voorzien in oriëntatiemogelijkheden. Deze mogelijkheden omvatten in elk geval lichtinval en aan de minderjarige aangepaste tijdsindicatie;
7° de minderjarige kan rechtstreeks contact nemen met een jeugdhulpverlener, waarbij ook in de mogelijkheid wordt voorzien dat de minderjarige met deze persoon heen en weer kan communiceren.
De Vlaamse Regering kan de voorwaarden voor de afzonderingskamer aanvullen of verder verfijnen.

Voor de voorwaarden 5° en 6° is een overgangsbepaling van 10 jaar voorzien, om voorzieningen toe te laten de nodige infrastructurele aanpassingen te doen

met betrekking tot de sanitaire voorzieningen en de mogelijkheden voor lichtinval.

Ook de andere vormen van afzondering (nieuw artikel 28/3) gebeuren bij voorkeur in de afzonderingskamer. Enkel als dit is opgenomen in het dossier van de minderjarige kan dit in de eigen kamer van de minderjarige. Waar de afzondering plaats vindt, wordt bepaald op maat van de minderjarige. De mate van agressie of escalatie op dat moment zal zeker mee bepalen of afzondering op de eigen kamer op dat moment voldoende veilig kan gebeuren.

Artikel 59
Dit artikel voegt een nieuw artikel toe dat ingaat op de registratie van het gebruik van afzondering of fixatie.

De intersectorale richtlijn voor de preventie en toepassing van afzondering en fixatie benadrukt het belang van registratie. De richtlijn argumenteert dat deze registratie er enerzijds voor zorgt dat de toepassing van de maatregel zichtbaar wordt en anderzijds toelaat om data te genereren op verschillende niveaus, conform de regelgeving inzake het beroepsgeheim:

- Voor de jongere en de eventuele vertegenwoordiger: als input voor de nabespreking van de maatregel. Daarnaast maakt de registratie de maatregel voor de jongere controleerbaar, en biedt het de mogelijkheid om de maatregel in vraag te stellen;
- Voor de afdeling: als input voor de nabespreking van de maatregel met de zorgverleners/begeleiders en voor post-incident analyse van bepaalde casussen;
- Voor de voorziening: voor de kwantitatieve analyses op alle uitgevoerde afzonderingen en fixaties en voor post-incident analyse van bepaalde casussen. De gegevens die in dit kader verwerkt worden, moeten volledig geanonimiseerd worden;
- Voor de betrokken overheden: om kwaliteitsindicatoren inzake afzondering en fixatie te kunnen meten en voor de audits door Zorginspectie. De gegevens die in dit kader verwerkt worden, moeten volledig geanonimiseerd worden;
- Voor onderzoek: voor interventie-studies inzake de preventie en toepassing van afzondering en fixatie en voor benchmarking tussen regio's en landen. De gegevens die in dit kader verwerkt worden, moeten volledig geanonimiseerd worden.

Het nieuwe artikel 28/6 biedt een antwoord op deze aanbeveling.
In het dossier van de minderjarige worden volgende elementen opgenomen naar aanleiding van een uitgevoerde afzondering of fixatie bij acuut en dreigend gevaar (nieuwe artikel 28/2):

1° het type maatregel;
2° de omstandigheden, de aanleiding of reden en uitgeprobeerde alternatieven;
3° het tijdstip van begin en einde;
4° afwijkingen ten opzichte van afgesproken maatregelen in het dossier van de minderjarige;
5° de eventuele verwondingen bij de minderjarige of de jeugdhulpverleners;
6° de eventuele opmerkingen van de minderjarige en desgevallend diens vertegenwoordiger met betrekking tot het verloop van de maatregel;
7° de tijdstippen van en observaties tijdens het toezicht en de momenten van communicatie met de minderjarige;
8° de nabespreking.

De naam van de verantwoordelijke die de maatregel heeft opgestart of bevestigd wordt tevens geregistreerd.

Na elke afzondering of fixatie volgt een nabespreking met de minderjarige. Met deze nabespreking wordt de minderjarige de kans geboden om eigen ervaringen en de beleving van de maatregel te delen en vragen te stellen. Dit is ook belangrijk in het kader van individuele preventie van toekomstige crisis, of afzondering of fixatie, en eventuele aanpassing aan het signaleringsplan. Het onderhouden en bevestigen van de onderlinge relatie tussen minderjarige en begeleider, in het bijzonder na incidenten is hierin belangrijk, net als het investeren in of streven naar herstel van deze band. Eventuele opmerkingen en de manier waarop de minderjarige de maatregel heeft beleefd, worden ook genoteerd in het dossier.

Ook voor het gebruik van afzondering en fixatie, zoals bepaald in artikel 28/3, met als finaliteit respectievelijk de veiligheid te behouden bij potentieel gevaar ter preventie van acuut en ernstig gevaar of ter bevordering van ontwikkelings- of ontplooiingskansen, is het belangrijk om dit op te volgen en moet dit worden gemotiveerd en omschreven in het dossier van de minderjarige.

De Vlaamse Regering kan de voorwaarden bepalen waarop de verslaggeving en registratie moet gebeuren. De registratie van het concrete gebruik van terugkerende, vooraf geplande maatregelen kan bv. periodiek gebeuren en op basis van geanonimiseerde gegevens, zodat een voorziening op die manier een beeld krijgt van de mate waarin afzondering en fixatie met deze finaliteiten wordt toegepast. Een voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld een minderjarige die bij uitstapjes buiten via een gordel in de rolstoel gefixeerd wordt, waardoor de minderjarige deel kan nemen aan de uitstapjes. Registratie bij elke terugkerende toepassing zou anders een grote administratieve last met zich meedragen.

Voor, tijdens en na de maatregel wordt open en respectvol met de jongere gecommuniceerd. De privacy van de jongere wordt zo veel als mogelijk gerespecteerd en het psychisch welzijn van de omstaanders wordt beschermd. Deze elementen nemen we niet uitdrukkelijk op bij de bepaling over afzondering en fixatie omdat ze elders in het decreet al geformuleerd zijn (recht op duidelijke communicatie en privacy).

De voorzieningen kunnen de geregistreerde gegevens verwerken en uitwisselen om hun preventiebeleid met betrekking tot afzondering en fixatie bij te sturen, en om de kwaliteit van zorg van de minderjarige te verhogen.
Daarnaast kunnen de jeugdhulpvoorzieningen bepaalde gegevens ook verwerken in het kader van intervisie met als doelstelling het verminderen van het gebruik van afzondering of fixatie. Elke uitwisseling van gegevens in dit kader is wel aan een aantal voorwaarden verbonden, conform de Europese regelgeving daarover. De gegevens moeten toereikend zijn, ter zake dienend en beperkt tot wat noodzakelijk is voor de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt ("minimale gegevensverwerking"). De voorzieningen moeten elke keer opnieuw bekijken wat strikt noodzakelijk is in de intervisie en uitwisseling en ze mogen niet zomaar gegevens delen omdat het nuttig kan zijn (het delen van gegevens moet namelijk noodzakelijk zijn).
Bepaalde gegevens kunnen ook gebruikt worden voor de evaluatie van het beleid voor de preventie van vrijheidsbeperkende maatregelen en voor de afbouw ervan, en desgevallend, over het gebruik van afzondering en fixatie in het bijzonder. De Vlaamse Regering kan ook nog verder het tijdstip en de wijze waarop deze gegevens worden bezorgd, bepalen. Dit maakt het mogelijk om deze gegevens desgevallend te gebruiken voor longitudinaal onderzoek. In ieder geval worden de gegevens voorafgaand aan de uitwisseling volledig geanonimiseerd.

Het is daarbij belangrijk te vermelden dat de elementen die geregistreerd dienen te worden naar aanleiding van een afzondering of fixatie, heel gevoelige gegevens kunnen uitmaken in de zin van de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Hoewel het principieel verboden is deze gegevens te verwerken, is het op grond van (zwaarwegend) algemeen belang en internationaalrechtelijke verplichtingen noodzakelijk om de gegevens bij te houden. In sommige gevallen zal het ook noodzakelijk zijn om de gegevens te verwerken of uit te wisselen. Dit ligt in lijn met de uitzonderingsgronden uit art. 9, g), i) en j) AVG. In ieder geval moet deze gegevensverwerking bijzondere bescherming krijgen zoals voorzien in de AVG. Zo wordt vooropgesteld om de gegevens te anonimiseren of, als dat niet wenselijk is, te pseudonimiseren. Anonimisering is zeker vereist bij de uitwisselen van deze gegevens, de mededeling aan de Vlaamse Regering of bij het verzamelen van deze gegevens voor onderzoeksdoeleinden. Deze en andere beschermingsmaatregelen zijn terug te vinden in art. 32 AVG.

Artikel 60

Artikel 60 betreft een materiële aanpassing met het oog op het toevoegen van het opschrift.

Artikel 61 tot en met 63

Deze artikelen voegen een nieuwe afdeling toe: "Opleiding, vorming, informeren en sensibiliseren van hulpverlening en minderjarigen en ouders.'
Om het belang én de continuering ervan te benadrukken, wordt bepaald dat de minderjarige recht heeft op kwalitatieve en deskundige hulpverlening of begeleiding. De minderjarige wordt begeleid door een adequaat opgeleide en multidisciplinair en divers samengestelde personeelsequipe.
Elk beroepsmatig optreden wordt uitgevoerd door personen die een speciale en aangehouden vorming hebben genoten over de jeugdhulp, en de rechten van kinderen en jongeren, met inbegrip van dit decreet.
Deze bepaling vormt de vertaling van de internationale aanbevelingen op vlak van personeel, onder andere op het vlak van diversiteit. Het gaat hierbij om een inspanningsverbintenis. Deze aanbevelingen worden sterker uitgewerkt in kwaliteitsbesluiten, deontologische codes of zullen daar in de toekomst worden uitgewerkt.
De speciale en aangehouden vormingsvereisten betreft een onontbeerlijke specialisatie van actoren. Deze bepaling zorgt ervoor dat er jeugdadvocaten moeten aangesteld worden bij zaken betrekking op jeugdhulpverlening.

Het vroegere artikel 32, dat ingaat op de nodige initiatieven voor vorming van personeel en sensibiliseren van minderjarigen en ouders, wordt in deze afdeling opgenomen en wordt het nieuwe artikel 29/2.

Artikel 64

Dit artikel betreft een materiële aanpassing. Artikel 30 van het huidige decreet verwijst nog naar de regeling voorafgaand aan de intersectorale toegangspoort en is dus gedateerd. Daarom wordt het artikel opgeheven.

Artikel 65

Dit artikel betreft een materiële aanpassing voor de toevoeging van een opschrift en een afstemming op de wijzigingen aangebracht door artikel 64.

Artikel 66

Dit artikel betreft de opheffing van artikel 32 van het huidige decreet omdat de inhoud ervan werd opgenomen in het nieuwe artikel 29/2.

Artikel 67

Dit artikel betreft de toevoeging van een driejaarlijkse evaluatie van dit decreet, met inbreng van de cliënten uit de jeugdhulp.

Artikel 68

Dit artikel betreft een materiële aanpassing voor de toevoeging van een opschrift.

Artikel 69

Artikel 69 bepaalt de inwerkingtreding van het wijzigingsdecreet. Met uitzondering van de hierna besproken bepalingen, treedt het decreet, conform de gemeenrechtelijke regels, in werking 10 dagen na publicatie in het Belgisch Staatsblad.

Voor de volgende bepalingen wordt een afwijkende regeling rond inwerkingtreding voorzien:

- voor het recht op verblijf in een individuele kamer (artikel 12/7 §1): 10 jaar na publicatie in het Belgisch Staatsblad. Veel voorzieningen beschikken momenteel nog niet over de infrastructuur die nodig is om voor elke minderjarige een individuele kamer te voorzien. Door een overgangsperiode in te lassen via uitgestelde inwerkingtreding, geven we de mogelijkheid om in die periode aan die voorwaarde te voldoen.
- voor de artikelen met betrekking tot afzondering en fixatie, artikelen 28/1 tot en met artikel 28/6: drie jaar na publicatie in het Belgisch Staatsblad. Deze bepalingen zijn gebaseerd op de richtlijn voor de preventie en toepassing van afzondering en fixatie. De implementatie van deze richtlijn en de toepassing van de decretale bepalingen vragen voor sommige voorzieningen een belangrijke ommezwaai in de manier van werken. Deze trend is al een tijdje ingezet, maar toch vraagt het tijd om aan de verwachtingen te kunnen voldoen en volop in te zetten op alternatieven voor afzondering of fixatie, andere mogelijkheden te onderzoeken, om ervoor te zorgen dat tijdig medische bijstand kan verleend worden als nodig, … Om dit veranderingsproces te ondersteunen wordt ingezet op een traject van vorming, ondersteuning, intervisie én geven we voorzieningen en hun medewerkers de tijd om hierin te groeien en te leren. Uiteraard hopen we dat heel wat voorzieningen al sneller aan de nieuwe bepalingen kunnen voldoen.
- voor de artikelen met betrekking tot de infrastructurele inrichting van de afzonderingskamer: artikel 28/5, §3, lid 5° en 6°: 10 jaar na publicatie in het Belgisch Staatsblad. Ook hier staat de huidige infrastructuur van een aantal voorzieningen de uitvoering nog in de weg. Zo liggen de huidige afzonderingskamers soms in het midden van de voorziening/leefgroep, waardoor de voorwaarde van bv. rechtstreeks licht moeilijk te realiseren is op korte termijn. Vandaar dat we een overgangsperiode met mogelijke investeringen voorzien, via uitgestelde inwerkingtreding.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin,

Hilde CREVITS